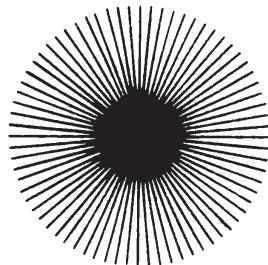


# ПЪРВИТЕ ИНИЕ



СБОРНИК

Сирий  
Judearische

ПЪРВИТЕ И НИЕ

СБОРНИК  
със спомени, размисли,  
интервюта и есета  
от бивши възпитаници  
на първата  
Езикова гимназия в България –  
СУЧЕ,  
град Ловеч

ИЗДАТЕЛСКА КЪЩА „ИВАН ВАЗОВ“  
София, 1992

С дълбока благодарност  
към спонсорите  
„БАЛКАНКАРИМПЕКС“, „БУЛГАРПЛОДЕКСПОРТ“,  
и към всички бивши  
ученици на  
**ЕЗИКОВАТА ГИМНАЗИЯ**  
в Ловеч, които финансираха  
издаването на тази книга.

**РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ**  
**и РЪКОВОДСТВО НА**  
**ЕЗИКОВА ГИМНАЗИЯ, Ловеч.**

© Колектив, 1992  
c/o Jusautor, Sofia

## ЛОВЕШКИЯТ ДУХ

*15 февруари 1950 година – ден първи на Езиковата гимназия в Ловеч! Назоваха я Средно училище за чужди езици – СУЧЕ.*

*Гордостта на първите постъпили в него постепенно се предаваше на следващите. Випуск след випуск. Абитуриенти поемаха житейския си път, а към града на люлячите всяка есен се отправяха нови и нови попълнения.*

*Със словата „Ние сме от Ловеч“, т. е. от Езиковата гимназия, с радост се срещат и ще се срещат съученици, сега професори, доценти, асистенти, научни сътрудници, артисти, писатели и журналисти, инженери, лекари, международници и често – добри преподаватели и способни преводачи. Животът и трудовите изяви заличиха разликите между поколенията. Може би близостта произтича от особената спойка, от възпитанието във високи идеали, от вярата в общочовешките ценности, които се родиха в трудните условия на израстване, въпреки сурвостта на времето.*

*Такава е същността на настоящия сборник – да даде възможност да се усетят онези неписани традиции на отлично съзнателно обучение, на стремеж към самоусъвършенствуване, на силен хуманистичен дух, които създаваха личности с активна гражданска позиция. И друго – да се открии в емоционалните спомени неугасващата духовна светлина, изближнала в ученичеството, която продължава да озарява творческия ни и чисто човешки друм. Тя носи много имена: взаимопомощ, всеотдайност, скромност, достойнство, чувство за отговорност, неподправен патриотизъм.*

*Членовете на редколегията – инициатори и състави-*

*тели на сборника, вярваме, че съумяхме да съберем в тези страници съкровени мигове от паметта на близо тридесет выпуска и техните преподаватели от Езиковата гимназия – СУЧЕ, нейния продължител ЕСПУ с преподаване на немски език, както и възобновеното училище за чужди езици с трите отдела.*

*Струва ни се, че тези спомени и размисли са така чистосърдечни, каквито бяха и отношенията на момичетата и момчетата, дошли от всички краища на България. А хуморът и поетичността в личното творчество разнообразяват съдържанието. Надяваме се, че с автентичността си изданието е част от историята на училището, а подкупващата искреност на авторите ще разгаря искрата на „ловешкия дух“ и у младежите от многобройните езикови гимназии, които се нарояха от Първата. Бихме искали и други да разберат как думата „Ловеч“ ни свързва и днес като примамваща светлина на приятелството и другарството, с които се гордеем!*

**ОТ СЪСТАВИТЕЛИТЕ**

## ДУХОВНО РОДНО МЯСТО

Изглеждаше просто невероятно, че в един провинциален градец, преживял драматичната съдба на своя народ през всички стълкновения на историята, ще бъде открито средно училище за чужди езици. Създаването на Езикова гимназия тогава, когато се говореше за липса на специалисти в лингвистиката, приличаше на чудо. Неговото реализиране, поне за мен, бе сякаш оживял мираж и моето полусирашко детство го приемаше с голямо вътрешно блаженство, но и с необяснимо смущение.

И ето че на 15 февруари 1950 г. бившият американски колеж в Ловеч отвори вратите си за децата на България. Появи се ново училище, нова школа с нови учители, с нови форми и методи на обучение.

Професор д-р Кирил Драмалиев, тогава министър на народната просвета, защити доверието на мечтите като заяви: „Средното училище за чужди езици в град Ловеч заслужава най-голямо внимание, като изява по-скоро на бъдещето, на морал и мисъл, жизнено необходими на нашата страна.“

Тогава ние бяхме ПЪРВИТЕ. Но не със самосъзнанието на „Първи“ разкривахме вътре в себе си благородното сияние и ония прояви на безусловен възторг и оптимизъм, които по-късно щяха да ни донесат едно почтено гражданско равновесие.

Дали останахме верни на традициите на СУЧЕ? Дали у нас още живее огънят на примерите от младостта ни, примери, които деформират представите ни за „спокойствие“ и за „наивност“? Защото старите (а и новите) площади на старинния град дават предимство на своите герои, които столетия наред доказват, че най-честният език е езикът на бунтовната кръв.

О, тая тайнствена светлина на Асеневци, на Васил Левски, на Тодор Кирков – тя идва с виденията си от мрака! Така Денят донася нещо от въздуха на Ловеч.

Всеки един от ПЪРВИТЕ се чувствува дълбоко свързан с града на люляка, защото тук именно ние още нахме първите си истински представи за живота, тук създадохме първото си светозрение и тук изграждахме характера си в сенките на високите дървета по продължение на високата каменна стена, през чиито корони търсехме един миг небето, за да му поверим най-чистата си любов, която някои още наричат първа.

За себе си мога да кажа – всичко, което по-късно превижях и в България, и в чужбина, вече ме бе разтърсвало в Ловеч. Защото Ловеч стана на всички ни „духовна родина“. Тук всеки един от нас за първи път ще бъде облъхнат от душевното благородство на дядо Славейковата поезия, която продължава да броди в притихналия ромон на Осъма; тук всеки един от нас за първи път ще възприеме неотразимото въздействие на сонетите на Шекспир, на революционната категоричност и простотата на Брейхт, на Жанкрристовската изповед на Ромен Ролан и непримиримата съвест на Зола в „Аферата Драйфус“. И на гневния глас както на Юго, така по-късно и на Барбюс, срещу палачите в една малка страна на Балканите, наречена с безсмъртното име България...

В града на люляка от тези години отключихме и страсти, и страхове... и любов, и мечти, и разочарования. И горда дързост! И нетърпимост към насилието и към подлостта. Защото там се научихме и да губим. Научихме се, че победата не винаги е най-силното нещо. Научихме за блъсъка и нищетата на живота в съвременния свят. Научихме се да поемаме риск.

У нас вече се бе надигнала жестоката битка между сила и безсилие, между очарование и разочарование, между ред и разпуснатост, между маска и маскарад. Но един ден на всички ни ще хрумне мисълта, че светът вече не може без нашия вероломен оптимизъм, че той – светът – се уморява в старото си „интимно“ трико, че му е скучно да живее както дотогава и край желязната ограда на „Острова на блажените“ – така наричахме гимназията,

ще лумнат огньове от ученически фуражки...

Най-после, запленени от богатството на този свят, неустрашими, увлечени от живописния пейзаж на една все още девствена логика, ще предусетим бъдещето, проектирано от нашата „духовна роднина“ – училището в Ловеч. То първо ни научи, че който има кураж да даде на хората цветя и птици, той е направил повече и от най-дръзкия строител.

Тези късни думи пиша, без да мога да изтръгна живеца на моето детство в Ловеч, оцеляло сред битки и хора, и събрало в едно поезия и истина, саможертва и упование, вяра и неверие, въображението на едно митично плаване, стигнало само до легендата на Великото реално.

*ИВАН ЯНЧЕВ – писател и художник  
випуск 1954 г., френски език*

## ПО ПЪТЯ НА ПЪРВИТЕ НИ УЧИТЕЛИ

Спомням си, че една от любимите ми игри в детските години беше играта на „учител и ученик“. Най-често в ученик превръщах дядо си и старателно го „ограмотявах“, като го карах да изписва чертички, ченгелчета и лулички. В прогимназията започнах да пиша стихове, но явно не това беше призванието ми. Няколко години покъсно разбрах, че от мен поет няма да стане.

Когато завърших СУЧЕ и трябваше да кандидатствувам във ВУЗ, без колебание определих първата специалност – френска филология и втора – журналистика. Никога не съм съжалявал, че избрах преподавателската работа за основна професия. Занимавах се дълго и с преподаваческа дейност, но преподаването си остана моя слабост.

И когато казвам, че в час забравям всички свои неприятности и се чувствувам най-добре, най-щастлива, когато виждам „плодовете“ на своя труд, съм напълно искрена. Само човек, почувствуващ уважението и любовта на възпитаниците си, може да разбере моите думи. Поздра-

вителните картички и букетчетата цветя, получавани от тях за Нова година или 8 март дълги години след завършване на обучението им са искриците, които карат преподавателите по чужд език да работят с вдъхновение и да забравят, че не са вече на 30 или 35 години и не са в първите учителски мигове.

Не изпитваме ли и ние същото уважение към тези, които ни отвориха прозорец към още един нов свят – чуждия език и ни накараха да го обикнем както обичаме родния си език? Тези, без които не е проведена нито една ловешка среща, тези, с които годините почти ни изравниха по външен вид и професии, но към които винаги изпитваме преклонение и признателност, каквите питахме и на чина!

Подтикнати от тях, ние се стремяхме да преодолеем „първата, втората и третата“ височина, за да можем днес да се гордеем с такива изтъкнати преподаватели – филологи и научни работници на „Алма Матер“ като проф. Павел Петков, доц. Ана Спиридонова – Лилова, доц. Наталия Клисурска, проф. Боряна Бунджулова, доц. Вера Деспотова... Те достойно поеха пътя на любимите си учители от СУЧЕ: Елисавета Мусева, Николай Щамлер, Иванка Янакиева, Анна Синигерска, А. Джумаданова, Ан. Губа, Жан Осибал, Роже Гайар, Англад, Жанет Фоше, Десне, Драйвър, Дейвис, Бартлет, Копе, Бухвалд, Хоффман...

Тези наши учители запалиха огънчето, което ни накара да тръгнем по трудния път на преподаването.

И наистина в столицата и навсякъде в родината ни между преподавателите по чужд език се откроjava поне един от пионерите – възпитаници на СУЧЕ или от неговата прподължителка – Гимназията с преподаване на немски език като Нина Peevска, Людмила Павлова, Искра Митева, Цонка Попова, Хилда Щамлер и Катя Драгнева от Немската гимназия в София, Цветанка Пенева от Петрич, в Пловдив – Лили Смевовска, възпитателката от СУЧЕ Теодора Божинова и Невяна Астарджиева, в Русе – Симеонка Джурова, в Ловеч – бившата директорка Стефка Милева, във Варна – Станка Желева, Йордан Йорданов, В. Търново – Йорданка Драголова, в

**Пазарджик, Бургас... директори, преподаватели в катедри и училища.**

Не по-малки са признателността и уважението ни към учителите ни от другите дисциплини: първия директор на СУЧЕ Георги Колимечков, преподавателите Гълъбова, Андрейчев, Цанев, Петров, Димитрова, Станчев..., които вдъхнаха любов към литературата, историята, химията, математиката, физиката у цяла плеяда отлични научни работници – професори, доценти, кандидати на науките. Спистъкът е дълъг.

Бих искала да спомена някои съученици от близка специалност – журналистиката, където е необходимо ползването на повече от един език. Гордеем се с наши кореспонденти по горещите точки на планетата – Константин Иванов, Иво Гарвалов, Александър Владков, Бисерка Григорова, с изтъкнатите ни журналисти, някои от които бивши и настоящи главни и заместник-главни редактори: Румяна Ганчева, Дарина Герова, Ирина Дичева от Пловдив, Евгени Станчев, журналисти от печата, издателства, Радиото и БТ като Маргарита Митовска, Милан Миланов, С. Пожарлиева, Елена Влашка, Георги Стоянов, Валентина Георгиева, Елена Сматракалева, Иван Панайотов, Росица Буркова, Ева Куюмджиева, от по-малките випуски – Федя Филкова, Златомир Златанов, Даря Хараланова, Йордан Митев...

Много от тях са и добри преводачи не само от трите езика, усвоявани в Ловеч. Уважавани са нашите труженници от различните области на превода: синхронен – Нина Peevska, теория на превода и художествена литература – Анна Лилова, която е и почетен президент на Международната федерация на преводачите, Марга Митовска, Сидония Пожарлиева, Федя Филкова, Красен Русев, превод на филми – Елена Пинтева, научно-техническа и обществена литература – проф. Борис Митов, Живка Пашова, Н. Николов и Д. Тончев, Вера Михайлова, с която скоро се простихме, Стоян Чечев. Нашият възпитател Борис Дамянов бе активен деец на СПБ. Мнозина са носители на ордени „Кирил и Методий“\* и различни на-

---

\* Сега „Св. Св. Кирил и Методий“

гради на СПБ. Многобройни са преводачите ни в научни, културни и обществени институти. Отличилата се в компютърния превод Юлия Милтенова създаде и свое издателство „Дидакс“. Възникнаха учебни и преводачески фирми.

Уверена съм, всеки един от нас разбира, че без началната скорост, подадена от всеотдайните ни учители, нямаше да бъдем това, което сме; нямаше да събуждаме недоумение у своите деца, че се държим един за друг и още работим с всеотдайност.

Далеч съм от мисълта да поставям професията на преподавателите по чужд език над останалите професии. Навсякът голямата ми любов към нея е причина да засилвам ролята и значението ѝ. Но възможно ли е днес един специалист да върви в крак с новото в своята област без да ползва чужд език – ключ към нови светове?!

Още веднъж благодаря на нашите любими преподаватели, които в онези трудни години оставиха дом и семейство, за да създадат първите кадри, владеещи чужди езици, крайно необходими и тогава, и днес на България.

К. ф. н. НАТАЛИЯ КАЛЬПОВА – преподавателка,  
випуск 1953 г., френски език

## 159 МИЛИОНА УДАРА НА СЪРЦЕТО

(февруари 1950 – юли 1954)

Спомените са толкова много, че е невъзможно един човек да ги опише, няма кой да ги отпечата, а и няма да има желаещи да ги четат, защото всеки си има свои мили и незабравими спомени. И все пак, когато някъде се съберем повече от двама пансионери (винаги ми е било чудно защо при двама това не става) и „развържем торбите“, времето минава неусетно, защото имаме и общи, по-мили и по-незабравими от чисто личните спомени.

Тук съм се спрял на факти и случки, които са допринесли изключително много за оформянето ми като специалист и като личност.

**ДА УБЕДИШ, А НЕ ДА ЗАПОВЯДАШ!** Отиваме група ученици при директора Георги Колимечков, за да се оплачам от малкото храна и качеството ѝ, от липсата на вода, от реда в пералнята и банята и други неурядици. Предварително сме обмислили всичко подробно, но най-много предложението. А той, с неговата едва доволима усмивка, „тръгва“ в посока на пълно съгласие с нас, а ни изпраща спокойно, след като ни е убедил сто на сто, че предложението ни са неприемливи.

**ВДЪХНИ ВЯРА НА ЧОВЕКА, ЧЕ ЗНАЕ И МОЖЕ!** Въпреки че в началото бяхме гимназия без двойки, все пак случваше се човек да мълчи и да се поти като го изпитват. А завучът Елисавета Мусева в такива случаи казваше: „Знам, че го знаеш, но, моля те, кажи го!“

Но и тя си имаше „недостатъци“ – беше срашно търпелива. Например мен ме чака цяла година, без да ми напомни нито веднъж да ѝ върна малката книжка „Le Petit Chose“. А и много обикаляше из пансиона и всичко знаеше. Затова като я видехме, викахме „Леля Ветка на разведка“.

**ПОКАЖИ НА ЧОВЕКА, ЧЕ ГО УВАЖАВАШ КАТО РАВЕН!** И той ще обикне това, на което го учиш. Получавам писмо в осми клас от военна поща с подпись „С уважение Христо Станчев“. Не може да е за мен! Такъв роднина, приятел, близък нямам. Чета. Пише как е в казармата. Пита ме как е математиката, как са другите предмети. Как са съучениците? Може и да е за мен! Но не е за мен, защото единственият познат човек с име Христо Станчев е учителят ни по математикат, когото взеха в казармата. И пак – не може да бъде! Аз, хлапакът на 15 години, ще получа писмо от моя учител по математика?!... А беше той.

И после: – в десети клас се явих едновременно на олимпиадата по математика за десети и единадесети клас и спечелих най-много точки и за двете нива;

- на приемния изпит във ВМЕИ изкарах шест;
- и сега в повечето ми трудове има от любимата математика.

**КОГАТО УЧИШ НЯКОГО, ПОКАЗВАЙ МУ, ЧЕ ЗНАЕШ МНОГО ПОВЕЧЕ ОТ ТОВА, КОЕТО МУ**

**ПРЕПОДАВАШ!** Не натрапчиво! Нашият класен от „подгответо“ Видин Йорданов (Джордано – поради познанието му по италиански) знаеше много езици. Очевидно ние на 14 години не сме могли да преценим колко ги е знаел, но е достатъчно, че ни е казвал по няколко думички от тоя – онъ. И най-важното – „пусна ни мухата“, че с един език не може. Като се огледаме сега, ще видим колко много работа е свършила тази „муха“.

Но той си имаше голям „недостатък“ – офицерски глас. Кой какво направил в класа и... следва: „Момчетата, строй се! Мирно!“ Едно такова „Мирно!“, че сърцето ти пада в петите.

Гласът му помнят всички пансионери, защото той ни строяше на плаца, на улицата, на манифестации.

**БЪДИ СТРОГ И ВЗИСКАТЕЛЕН КЪМ СЕБЕ СИ И КЪМ ДРУГИТЕ!** Такава беше физичката Цветана Димитрова. Така ни „строяше“, че човек можеше по друго да не си научи, но по физика и астрономия трябваше да знае. Иначе – гръм и тръсък в класа! Но „строяше“ и себе си. Така старателно се подготвяше за час – урока написан, задачите решени, уредите в лабораторията винаги готови. Само когато някой уред откажеше, веднага произнасяше присъдата: „Той, Колъко пак е пипал из кабинета!“ (имах ключ от кабинета по физика на третия етаж и отговарях за реда и чистотата. Чистачката нямаше право да влиза вътре, за да не повреди нещо). Макар и не винаги, но и аз „имах пръст“ в развалянето, защото тайно си правех опити.

Към нейните „недостатъци“ причислявам тежките присъди, които раздаваше: „Като се смееш, я излез да те видим колко пари ти струва шапката!“ И уж ученикът нищо не знае, сяда си с двойката, а в дневника бележките са си обективно написани – четири, пет...

И още един „недостатък“, който ние гимнастиците – галените чеда на физкултурника Тодор Присадашки знаехме „тайно“ от него – „Тая Цветана много ви се кара, ама да знаете на учителския съвет как защитава всички ученици! Като че ли ете светии! Еле, пък от нейния, немския клас не можем да намалим поведение на никого.“

– ОТ ВСЯКО ПОЛОЖЕНИЕ НА УРЕДА ДА ЗНА-

**ЕШ ДА ПАДНЕШ, БЕЗ ДА СЕ УДАРИШ;**

**– ДА ТРЕНИРАШ, НО БЕЗ ДА ТЕ ХВАЩА МУС-  
КУЛНА ТРЕСКА;**

**– ДА НЕ НАДЦЕНЯВАШ ВЪЗМОЖНОСТИТЕ  
СИ! И много други постулати на Цветана Спиридонова и  
Тодор Присадашки.**

Щафетата на СУЧЕ беше победила всички ловчански отбори. При следващото състезание самочувствието ни беше като на победители. Но тогава Т. Присадашки сгреши, като ни осигури ключа от банята, за да се освежим след следобедното състезание. Ние решихме сутринта да се изкъпем и да си отпуснем мускулите. И така ги отпуснахме – киснахме два часа във водата – че всички ни биха.

И друг път сме закъсвали от добрината на учителите. На окръжни и републикански състезания по спортна гимнастика в Плевен, Русе и другаде ходехме с толкова ядене, осигурено с мъка от двамата ни учители, че като ни натежаха коремите и главите, и ние самите не можехме да се познаем – какви глупави грешки допускахме! Наистина много медали вземахме, но ако си бяхме по-гладнички както в пансиона, още повече щяхме да побеждаваме.

**ТРЯБВА ПОСТОЯННО И МНОГО ДА СЕ ЧЕТЕ!**  
Близките на такива като мен знаят отлично какво нещастие е да се пази тишина на човек, който все не се е донаучил, все нови неща чете, дебели книги носи, пише и преписва.

Но сега ние само си отмъщаваме за това, че в стаичка срещу нас беше Той. Прибира се някой от нас в спалнята и пита „Той там ли е? „Да!“ Тишината продължава. Но колко елошо, ако информацията е грешна и даденият отговор е „не“. Съблича се веднаж пер Андрешко, обува налъмите и блъскайки със стесната стъпка по дървения под, тръгва към умивалните с песента „Тръгна Янка на море, да се Янка окъ...“ Вратата на малката стая се отваря, излиза Митко Цанев и подгонва пера с „Ще ти дам аз една Янка!“ Перът изоставя с трясък налъмите и изчезва по кривите коридори. Нашата врата се отваря и прозвучава сравнително спокойно запъхтеният глас на Цанев: „Вие не разбрахте ли, че човек трябва постоянно и много да чете!“

## ЗДРАВО И ОТКРИТО ДА СЕ КРИТИКУВАМЕ!

Винаги, когато видя парче керемида, се сещам как съобщавахме, че ще има събрание в салона, на което ще се обсъжда дисциплината или изпълнението на задачи. „Довечера в седем и половина с керемидката!“

**РАДВАЙ СЕ И НА МАЛКОТО!** Всички си спомняме колко тежко беше в пансиона с храната, водата, отоплението, снабдяването с учебници и колко бяхме щастливи, когато успявахме да съберем летвички (невинаги живехме горе в пансиона на парно), да ги подредим в шкафовете под дрехите или под възглавниците на леглата, да си „откраднем“ хляб, да съберем стотинки и да си купим от халите едно бурканче къпооолу. Тогава настъпваше истински рай – силно загряване на печката в едната стая, печене на филии и наяддане до „насита“ (единадесет момчета от нашия клас и Мосю Тъдър – нашият възпитател Тодор Тодоров, който беше едър за трима малчугани).

А колко сме били щастливи през почивките на следобедните занимания, ако се ёдобием с малко зеле, алабаш или в най-добрия случай с една филия хляб без нищо!

И сме били за бой, когато бай Колю готвачът ни се караше, че като чистим картофите за готовене, ги правим на кубчета и изхвърляме голяма част от тях.

Вече спирам. А колко още много има да се каже и за Осибал, Фошето, Гайар, Англад, Оранска, Гълъбова, Губа, Инджова, Попов, Балевски, Петров, Андрейчев, Христов, Славчева, втория директор Илия Иванов, Сиркова, Пенчева, Шекерджиев, Матов и обичните ни учители по английски – Драйвър, Спасов, Пиперкова, Божинова.

Въпреки че не са ни преподавали си имаме спомени и от Синигерска, Янакиева, Джумаданова, Щамлер, Кóпе, Бухвалд, Хънтър, Доброволска, Жилкова, Мисина, Крадлекова, Русинова, Дамянов, Мария Осибал, Димитрова, Димитров, от лекарката Терзиева, сестрата Цеца, секретарката Веска, управителите Иванчев, Рачев, от бати Мою и Николай, домакина бай Цанко.

Аз живея постоянно със спомените за пансиона, защото в къщи сме двама панционери – Надка и Колю, завършили през 1954 г. 11 „а“ и 11 „б“ френски, които се

познават от 36 години, определили са своите взаимоотношения преди 33 и са ги узаконили преди 27 години.

Януари 1986 г.

*Проф. к.т.н. КОЛЮ ДОНЕВ – инженер  
випуск 1954 г., френски език*

## СТРОГ И СПРАВЕДЛИВ

За първия директор е трудно да се пише – той бе толкова богата личност, с такава многостранна култура, че каквото и да се каже, е все недостатъчно. Той и сега присъства в интелектуалните и духовни изяви на бившите си ученици, които обичаше по своему с възискателност, но с желание те да имат солидна езикова подготовка.

Непрекъснато търсеше все нови форми на дейност с онези умни и буйни момчета и момичета. Негов принцип в работата с учителския и най-вече с ученическия колектив беше да убеждава, да накара събеседника да вникне в необходимостта от определено изискване.

Георги Колимечков проявяващ жив интерес към състоянието на отделните класове и се стараеше вниманието на учениците да бъде заето с разнострани инициативи: кръжоци, художествена самодейност, физкултура, олимпиади, вечери на езика, чествувания. Искрено, по младежки се радваше, когато възпитаниците на СУЧЕ печелеха награди на математически олимпиади, фестивали, физкултурни състезания в града, околните, окръга, страната.

Трудните първи години в Езиковото училище – Ловеч като че ли допринесоха за здравата връзка между учениците, а и за по-голямата близост между ученици и учители. Но особена заслуга имаше Георги Колимечков. Най-голямата му морална награда бяха всички възвисени прояви на колективния дух. Той държеше особено много за оформянето на хуманисти.

Интересът му към младежите не свършваше с напус-

кането им на училището, с навлизането им в живота. За всеки един знаеше къде работи, как се справя, дори какви проблеми има. Спомням си, когато наша ученичка от първия выпуск беше принудена да напусне работата си поради неприятно стечение на обстоятелствата. Познавайки добре нейните морални качества и достойнства, много разтревожен за съдбата ѝ, Георги Колимечков ме повика в Министерството на народната просвета (тогава беше заместник-министър). Помислихме заедно как да помогнем на нашата бивша ученичка. Впоследствие тя действително оправда и вниманието, и доверието ни.

За всички нас, които го познавахме отблизо, той ще остане в съзнанието ни като строга, но справедлива, достойна за уважение личност, която съумя да издигне първата Езикова гимназия на такава висота, каквато малко училища в България са достигали.

*Доц. ЕЛИСАВЕТА МУСЕВА – бивша преподавателка по френски език  
и заместник-директор на СУЧЕ*

## ЦЯЛ ЖИВОТ ЧОВЕК Е УЧЕНИК

*В края на учебната 1984–1985 година учениците от Гимназията с преподаване на немски език в Ловеч пожелаха да научат повече за живота на един от първите учители по немски език – Николай Шамлер, понесъл светлината на знанието от първооснователя – Средното училище за чужди езици, та до тях. Горещата си молба те отправиха до дъщерята Кримхилда (известна сред съучениците си като Хилда Шамлер). Тук препечатваме (след дълго настояване от наша страна) част от нейния отговор.*

*Б. Р.*

**Скъпи приятели,**

Искам да удовлетворя желанието ви да разкажа за моя баща, но това се оказа твърде трудно за мене. По природа

той беше изключително скромен, хвалебствията за него му бяха чужди, предпочиташе да остане незабележим, обикновен редник. Затова оставил у нас, неговите ученици, трайна следа на високо квалифициран специалист, строг педагог и човек. На мен, неговата дъщеря, не се полага да му изменя и да говоря със суперлативи, които заслужава.

Роден е в Румъния през 1906 година. Завършил е ветеринарна медицина (семестриално), право и германистика. Сирак от ранна възраст, той е преподавал уроци, за да допълни оскъдната издръжка. В Букурещ се запознава с майка ми – студентка по романска филология по същото време. Дружбата им ги свързва в брак. Като млади специалисти са учители в Толбухин, същне в Силистра, Русе.

Оттам баща ми е командирован в новооткритата през м. февруари 1950 г. в Ловеч първа по рода си в България Езикова гимназия; най-напред само за 45 дни, след това чак до 1960 година. Той беше в първия учителски колектив заедно с първия директор на гимназията – Георги Колимечков, един прекрасен педагог, строг, но справедлив, обладан от нравствени принципи. До него бяха и Ел. Мусева – преподавателка по френски език, Ив. Янакиева – преподавателка по немски, Д. Спасов – по английски и много други учители и възпитатели.

Баща ми изработи първата програма, по която да се води обучението на толкова различни по подготовка и по дарба към езици деца от цялата страна. Съвместно с другите преподаватели спомагаше да се изградят традициите на обучението, да се намери най-верният подход. С присъщата си самовглъбеност той написа учебници по немски език за всички класове, които послужиха като първообраз на учебниците за немските гимназии в страната. Помня колко безсънни нощи му струваха те през горещите вакационни дни.

Голямата култура, високото образование, благият му нрав правеха баща ми търсен приятел от по-младите учители и довереник на учениците за радост и болка. Той намираше башински подход към тях, нали там бяха без топлината на родния дом!

Цели десет години той отдава на първото училище за чужди езици – СУЧЕ! Остана дълго, защото то бе частица от самия него, дял от живота му. Далеч от семейството си, но затова пък близо до голямата семейства на ученическия колектив. Там бе по-необходим, за да се понася по-лесно студа, недохранването понякога...

Той беше личност. Всеотдаен, надарен, влюбен в учителската си професия, чието призвание носеше като светлик за себе си и за околните. Стремеше се да възпитава и у нас дълбока вярност към общочовешките идеали по един подкупващ, ненатрапчив начин, естествен като въздуха, който дишахме от люляците...

При добро постижение в учението или при рециталите той бързаше да похвали ученика с усмивка, с благ глас, да го потупа свойски по рамото. И ни ставаше хубаво, светло сред еднообразието на дневната програма. Скромността му не бе поза, а нравственост, която го озаряваше. Имаше вроден такт и чувство за хумор – винаги!

Може би някой друг би могъл да разкаже много повече за него като учител, педагог или издател в „Народна просвета“, където след 1960 г. завеждаше редакция „Западни езици“. За мене той бе най-добрият татко, най-умният, най-веселият, който никога не ми е повишил тон, който обичаше да пее и да ни разказва толкова интересни неща. Пееше и танцува чудесно.

Моят баща е моят пример като учителка в 91-ва немска езикова гимназия, София, вече 28 години. И след кончната му продължавам да се съветвам мислено с него.

Скъпи приятели, сигурна съм, че и вие сега имате прекрасни учители. Уважавайте ги! Това е най-голямата радост в нашата професия – всичко, което получава един учител. Всяко поколение носи белега на своето време и не винаги вашите желания съвпадат с техните изисквания. Но в едно ми повярвайте – ние, вашите учители, ви обичаме такива, каквито сте!

Желая ви здраве, младост на духа, събуднати мечти в мирни години! И винаги да се връщате към своето училище и любимите учители. Цял живот човек е ученик и е

дължен да отговаря на въпросите, поставяни от Времето, професията, Родината. Не забравяйте това!

*Ваша: К. ЩАМЛЕР – преподавателка,  
випуск 1955 г., немски език*

## ОТКРОВЕНИЯ

Мили мои съученици,

Сега, когато се наложи да се свързваме по повод голямото начинание, пак се докоснах до богатата ви същност. Все така непосредствени, сърдечни, макар някои да се изкачиха до професорското и доцентското стъпало, до високи професионални, културни върхове. Но си оставаме с дружеския, топлия ученически прякор и той е усмихнат ключ за сърцата ни.

Все така изгарящи в творческия огън на професията, въпреки че вече достигаме юбилейна възраст. И неуморими търсим в дълбините на познанието новото, неоткритото, неказаното. И скромни, непривично скромни за сегашното време...

Винаги сме готови да се притечем на помощ, когато някой от нас има нужда от топлината на ръката ни, от безмълвния говор на очите. При всички обстоятелства откликваме на повика на „ловешкия дух“. На първо място е дългът към другите и към себе си – такива сме, каквито ни създаде Ловеч. Разочаровани от разминаването на мечти и действителност или непоправими оптимисти. Независимо че животът ни удря неведнъж плесници, неотменно вървим по нашия път. Макар навред из България, дори по света, но ние винаги сме в сърцата на тези, които ни обичат и ние не забравяме.

Искрени към себе си и околните, печелим нови приятели. И хората търсят душевната ни щедрост. Така животът става по-богат. Дано остави добър спомен за нас у последователите ни!

Мисля си, защо в онези сурови следвоенни условия се изградихме точно такива личности? Отговорът не е труден. Просто имахме прекрасни преподаватели, които ни бяха и като родители.

Ще съумеем ли някога напълно да се отблагодарим на тези всеотдайни наши духовни родители, някои от които вече ни напуснаха?... Мисля, че не. Каквito и думи да изречем, те не биха могли да компенсират ония огромни нравствени и интелектуални усилия, отдавени от учители и възпитатели и преминали в нас като личностни ценности.

За мен и винаги в мен блести примерът на учителката Мусева. Тази чудесна жена, великолепен преподавател и педагог, цял живот ме е изумявала със своите морални качества. Човек в истинския смисъл на думата. Винаги съм се старала да бъда като нея...

За първи път разбрах сърщността ѝ в подготвителния клас, в слънчевата южна учебна стая на втория етаж в сградата на СУЧЕ. Тя задаваше въпроси на мои съученички. От първия чин, на който седях – понеже ученичката бавеше отговора – забелязах как от притеснение на челото ѝ бе избила ситна пот. Въртеше верижката на часовника на лявата си ръка. Тогава за първи път чух словата, които щеше да мълви с неповторимия си мек глас многократно през всички часове: „Аз зная, че ти знаеш, кажи го! Спомни си!“ Какво друго би могло да говори за човечността ѝ, за голямата вяра, която има в своите ученици, за неизчерпаемата ѝ обич към неукрепналите създания!

В онези тревожни часове, когато някой ученик сериозно се бе провинил (според тогавашните ни представи), при искане да бъде наказан, тя винаги се застъпваше за него, оправдавайки го с буйния му нрав или с младежката възраст. И топлото ѝ чувство смекчаваше строгостта на наказанието.

Милата ни Мусева! За най-голямо щастие тя остана близък приятел на нас и семействата ни, живее с тревогите и начинанията ни, като ни помага безкористно и пре-

дано. Тя влива в нас непрекъснати творчески импулси. Всяко съприкосновение с нравствено богатата ѝ личност е истински празник. Ако животът отнема част от илюзите ни, сърдечната Мусева със своя лъчист допир до душата ни отново ни връща върата в мечтите. Тя трепти в неподправена обич към нас и ние ѝ отговаряме със същото...

Благодарим Ви!

**СИДОНИЯ ПОЖАРЛИЕВА** – журналистка, преводачка, поетеса,  
випуск 1953 г., френски език

### ТРИ КРАЧКИ СЛЕД МЛАДОСТТА *На първите випуски от СУЧЕ, Ловеч*

Къде отлитна, наше време, на стрели,  
което вижда бялото и черното,  
което всичко все на две дели  
със жест категоричен?

Къде отлитна, наше време, на възторг,  
заяляо пътя с жаждани зари,  
което правеше от всекиго всесилен бог,  
способен да повдига планина дори?

Къде отлитна, време, дало ни крила,  
та с птиците да търсим далнини?  
О, да! Ти пак си тук, на други ти сега  
даряваш полети, небесни висини.

А ние вече сещаме и полутон, и полузвук,  
и взорът вътре в нас прониква в тайните вселени...  
Гризат ни все съмнения и там, и тук.  
Летим. Отново пад. Дали сме примирени?

Нима така предаваш ни на мъдростта?!  
О, не! Бунтовната ни кръв не се смирява.  
И често в нас изблъкват извори на щедростта,  
цветя неземни разцъфтяват.

**СИДОНИЯ ПОЖАРЛИЕВА**

## НАЧАЛНИТЕ ГОДИНИ НА СУЧЕ

Запазил съм много скъпи спомени от началните години на СУЧЕ. Обстановката в гимназията по това време беше интересна и приятна. Тогавашният китен град Ловеч с Вароша и с многото паметници от близкото и по-далечно героично минало представляваше естествена и благодатна среда за учебно заведение, в което се изучаваха западни езици, литература и култура, а същевременно се възпитаваше здраво патриотично чувство и национално съзнание.

Важна и много отговорна роля за създаването на благоприятна атмосфера за обучение и хуманитарно възпитание имаше учителският колектив, ръководен по това време от опитните педагоги Г. Колимечков и Ел. Мусева. Своеобразен принос и колорит придаваха преподавателите от съответните страни. С много внимание и грижи се откриваха, подбираха и отглеждаха кълновете на новото, прогресивното и добре аргументирано, с такт и деликатност се отхвърляха предложения, неотговарящи на националния ни дух или на етапа от развитието ни. В този смисъл подетият път бе пионерски.

Изключителна мисия за здравата атмосфера и отличните резултати в учебната и възпитателната работа имаха самите ученици. Първите класове бяха малобройни, с твърде разнороден социален състав. Тези различия обаче не попречиха в кратък срок от време да се оформят сговорни колективи, обединени от поставената им основна задача – да овладеят в тънкости изучаваните езици, както и от младежкия им оптимизъм, любознателност, здрави морални принципи и силно развито чувство за хumor. Удоволствие беше да се работи с такива будни, природноинтелигентни младежи. Това задължаваше и преподавателския състав да търси нови методи и форми за обучение и възпитание. Показателен беше фактът, че преподаваният материал не се приемаше безкритично и често уроците придобиваха естествен характер на семинарни зания. Не бяха изключения и проявите на по-особен, нестандартен начин на мислене. Тази трудна, но плодо-

творна среда се превърна в солидна школа за всички участници в учебно-възпитателния процес: ученици, преподаватели и възпитатели.

Периодът, за който пиша, обхваща края на 1951 до средата на 1954 година. Оттогава са минали много години, време достатъчно дълго за размисъл и преоценка. Естествено беше да си задам въпроса: „Дали не преувеличавам и идеализирам някои неща?“ Все пак времето спомага да се различат или поне да избледнеят отделни слабости и недостатъци.

Може би има и такъв момент на еднострранна оценка. Вярно е, че за сегашните ни представи в отношенията имаше отделни моменти на неоправдана суворост и непримиримост дори и към най-незначителни прегрешения или отклонения от установения ред. Затова логически следва вторият въпрос: „Трябва ли да се драматизира и преувеличава тази страна от дейността на СУЧЕ?“ Определено не! Важното за този период беше, че се намери верният път, че стартът беше успешен.

Доказателство за това са успехите и позициите на бившите ученици във всички области на обществения и стопанския ни живот. Неизброимо много са кадрите в науката, изкуството и културата. Но по-важно доказателство са високите им гражданска добродетели. Затова искам най-искрено да им пожелая да пазят чисто званието „Възпитаник на СУЧЕ“!

И когато се срещаме в годините, дано нашите ученици не осъждат прекалено строго своите бивши учители. Времето беше такова, че понякога оставяше в душите ни парализа несправедливост и суворост. Надявам се да съхраним между нас голямото топло чувство на приятелство и уважение, родено в стремежа за съвършени знания, което ни свързва за цял живот.

## НАУЧНИ КАДРИ, С КОИТО СЕ ГОРДЕЕМ

По различни поводи имах възможност да слушам за успеха на възпитаниците на СУЧЕ в областта на науката. С голямо удоволствие констатирах, че много от тогаваш-

ните будни и весели младежи са станали вече известни и уважавани учени, познати у нас и в чужбина. Те са такъв голям брой, в различни области на научноизследователската дейност, че е трудно да бъдат обхванати всички. Затова ще спомена само някои от тях. Изборът е произведен – за мен те са равни. Все пак ще започна с дамите:

– доц. к.х.н. Йовка Чолакова от Катедрата по неорганична химия при ВХТИ, сега Технологически университет. Йовка показва на дело, че може прекрасно да съчетава научно-преподавателската работа в химията с творчеството в областта на изобразителното изкуство. Желая ѝ успех и в двете твърде отдалечени направления;

– проф. к.т.н. Колю Донев – ръководител Катедра „Подемно-транспортни и строителни машини и системи“ към ВМЕИ, сега Технически университет. Колю бе избран за професор и му пожелавам по-големи успехи в науката и... туризма. Въпреки многото задължения и отговорности, той е запазил предишната си приветлива усмивка и доброжелателен нрав. Нека всеки, който ползва лифтовете по нашите красави планини, да има предвид, че и Колю има принос при цялостната организация на тези удобни съоръжения;

– ст.н.с. к.т.н. Кирил Милованов. Помня Кирил от гимназията като скромен младеж с широки интереси. Сега той е научен работник, отаден на практиката. Налага му се да взема отговорни решения по конкретни технически въпроси, свързани с нашето хидростроителство. Нека и занапред да му върви „по вода“;

– проф. д-р Стоил Стоилов – директор на Института по физико-химия към БАН. В Ловеч прекарваше много време по игрищата или на басейна, но това не му пречеше да има отличен успех. Спомените ми за Стоил се преплитат с още един отличен математик – Борис Митов, професор по математика (за жалост вече покойник). Беше ми приятно да наблюдавам едно мадежко приятелство между двамата, просъществувало повече от 40 години. Когато говорим за Стоил и Борис естествено се появяват още два образа – на Елена и Дидка, за да се оформят представите ни за две прекрасни семейства, със свежо чувство към живота;

– проф. д-р Иван Боянов Иванов – бивш декан на Химическия факултет към СУ, ръководител на лаборатория по физико-химична хидродинамика и термодинамика. Иван е чел лекции в известни университети в чужбина и е изнасял пленарни доклади на много международни конференции и симпозиуми. Беше измежду най-добрите математици на гимназията, а може би и най-добрят. Но и в другите близки дисциплини той проявяваше различен начин на мислене. И сега математиката е в кръвта му и основните „прибори“ при решаване на много от научните проблеми са моливът и хартията. След това теоретичните изводи се проверяват експериментално. Приятно е да се гледа как Иван искрено се радва на оригиналните творчески хрумвания на талантливи млади специалисти от неговия колектив. Трудно е да се определи относителният дял на математическата, физическата и химическата страна в неговото творчество. От ученическите си години Иван е запазил неспокойния си, незадоволен и търсещ дух;

– проф. д-р Андрей Апостолов – ръководител на Катедра „Физика на твърдото тяло и микроелектроника“ и доскоро заместник-ректор на СУ. Андрей беше измежду най-добрите в математиката и спорта. Сега е учен с голяма натовареност и все така с бодър дух, търсейски оптималния път на усъвършенстването.

Некомпетентно и вероятно с много неточности и пропуски искам да спомена имената и на други наши учени в различни области: проф. д-р ик.н. Лилия Каракашева, проф. Нора Ананиева, доц. к.ик.н. Виолета Попова, проф. Павел Петков, бивш декан на Филологическия факултет в СУ, завеждащ Катедра по немска филология, проф. Боряна Бунджулова, завеждащ Втора Катедра по руски език при СУ, к.ф.н. Наталия Калъпова, бивш завеждащ Катедра чужди езици във ВУЗ и др. (във филологическите науки те са внушителна група); проф. д-р м.н. Иван Виячки – хирург от МА, доц. Божидар Дичев – уролог в Пловдив, научни сътрудници в Археологическия институт на БАН: Йорданка Юрукова, Върбинка Найденова, Саня Гюлева, доценти и кандидати на изкуствоведческите науки – Лада Панева (която скоро ни напусна),

Кристина Тошева, Мария Хаджийска и още много други.

Всички те са в творческа зрялост. Всеки от тях си е избрал свой профил, изработил свой стил. От сърце им желая по-нататъшни успехи, за да радват нашите учителски души дълги години.

*Ст.н.с. ДИМИТЪР ЦАНЕВ – химик,  
бивш преподавател по химия в СУЧЕ*

## СВЕТЛА ОБИЧ

В онези първи години – петдесетте – страшно напрегнати от учение, се случваше някой от нас да се разболее. Най-желаното и привлекателно кътче в цялата гимназия в този момент беше лазаретът (по-късно назован стационар). И като слънце в мрачен ден ни посрещаха винаги гальовно усмихнатата д-р Терзиева и сестра Митева. В техните грижовни ръце, с по-изобилна топла храна, болестите бързо отстъпваха.

А други пансионери дори считаха лазарета за спокойно убежище пред сериозни класни упражнения или изпити. Колко му е – разтъркаш термометъра и... той достига  $39^{\circ}\text{C}$ ! И милите д-р Терзиева и сестрата много добре разбираха хитростта, но никога не ни издаваха.

Дворът на този лазарет беше толкова приятно местенце за решаване на задачите за олимпиадите! Спомняме си, ние болни вътре, а навън – прекрасен майски ден, дърветата отрупани с разкошни розови цветове и на зелената морава насядали математиците от първите випуски. Колективно решаване на задачите! Каква по-голяма гаранция, че олимпиадата щеше да бъде успешна?!

Д-р Терзиева се показва на вратата на лазарета и привидно строго казва на болните да се прибират. Но и тя не може да устои на очарованието от подобна взаимопомощ в такъв важен момент...

Тя беше изключително отзивчив човек, винаги готова да помогне, да изслуша и да даде най-подходящ съвет. Красива, с разпуснати къдрави коси, винаги елегантна, за

нея не представляваше никаква трудност да разговаря с чужденците учители на немски, френски или английски език.

Тя се грижеше за учениците като за свои деца – дали банята и чистото бельо са осигурени навреме, дали хигиената в стола е спазена.

Тази майчина обич у д-р Терзиева към учениците продължаваше да се проявява и години след като бяхме завършили обучението си в Ловеч, до последния ѝ дъх. Тя се притесняваше, ако разбере, че някой от нас е без работа примерно или има други семейни затруднения. Стремеше се да помогне с каквото може на вече позаставящите „пансионери“.

Ние я обичахме, ние я обичаме и сигурно докрая на нашия живот тя ще бъде в най-топлите ни спомени. Дори раздялата с нея, на 29 декември 1985 г. се състоя в един великолепен, сякаш пролетен ден. Природата беше в унион с нейната душевност.

*Група ветерани*

## ПРАВО И ПОЕЗИЯ?

Доктор по право, кандидат на юридическите науки, главен юрисконсулт в Комитета за култура, в Народния дворец на културата, ръководител на Агенцията за авторско право. И поетеса.

Такава е нашата Лилка. Тя раздава обичта си в стихове и ни дарява с радост. Литературата е голямата ѝ неувяхаща любов.\*

### РОДИНА

Дори да съм накрая на света,  
аз чувствам твоето дихание.  
Облива ме горещият ти дъх.

---

\* До края на книгата бележките над стихотворенията са от редакционната колегия. /Б.р/

изкачвам се и падам, и вървя.  
Все майчиният глас звъни у мене  
и ниже песен по Аглика,  
зове ме, вика ме и стене,  
отеква в стъпките на млад Делия.  
Все тази кехлибарена камбана  
ехти у мене и ме тегли  
към незарасналите рани  
под халищата зимни на Балкана...  
А после гледам висинето  
с Тодорини очи от стръмни чуки.  
Дъхти на мащерка лилаво-бледа  
и горски здравец, скрит под папрат,  
щурци разнасят свирки по баири  
и мъката изкопава в камък.  
Едно вълнене ме тегли и повлича  
към бащин дом и свидни имена;  
един копнеж събужда ми деня –  
изкачвам се и падам, сама обречена  
да светя с твойта красота, Родино,  
дори да съм накрая на света!

ЛИЛИЯ СТОЕВА – юристка,  
випуск 1954 г., английски език

## В КОЯ ГОДИНА Е ОТКРИТА АМЕРИКА!

Аз съм от онези ученици на Езиковата гимназия, които не успяха да я завършват. От силни вълнения, от недобрата следвоенна храна и поради трудния ми характер (не можех да спя с много хора, а ние бяхме деветнадесет момичета в една стая) – заболях и се върнах при родителите си.

Но и днес смяtam, че ученичество ми е минало там, в оня малък град край Осьма. И до днес съученичките ми от „а“ френски клас на първия випуск са моите съученички, с които е отлетяла най-крилата частица от младостта ми.

Казват, че човешката памет била неподвластна на волята. Склонна съм да вярвам, че паметта е по-скоро

„чувство“, отколкото „мисъл“ – особено за жените.

И така – неподвластната ми памет задържа през годините спомена за деня, в който пристигна учителят ни по френски език Жан Осибал.

Очаквахме го в пети „а“ клас, а напрежението в стаята ни растеше като лавина. Вестоносци притичаха донякъде и носеха вест подир вест... Бил млад... Обличал се спортно... Пристигнал, хвърлил си куфара, сложил си антуга и излязъл да играе баскетбол. С момчетата. Добър бил... Доста трениран бил...

После научихме, че парижанинът се е хранил като простосмъртен в столовата.

На другия ден очаквахме първия му час по история.

Сега малко ще се отклоня... Представете си, че още не сте виждали телевизия и познанията ви за света са пристигали до съзнанието ви само чрез книги на роден език... Че красивото ви, но наивно детство е кънтяло от строеви команди и звучни пионерски песни. Представете си хора, щастливи, че са се отървали от една ужасна война и вече загрижени – да не би да избухне нова...

Тогава може би ще разберете отчасти какви бяхме ние, от първия выпуск на СУЧЕ.

Но да се върнем в класната стая на пети „а“, където три редици от вдъхновени, умити и сресани ученички очакваха своя нов класен наставник, гражданина на Република Франция Жан Осибал.

Той влезе с енергична стъпка – висок и строен, със сиво пипитено сако и тъмен едноцветен панталон. Тази фигура някак странно се отпечатала върху фона на добре изтритата училищна черна дъска... Появявахме, че е учител, когато взе тебешира, но този тебешир веднага полетя във въздуха – французинът си го подхвърляше като жонгльор...

– Госпожици, да се запознаем...

В отговор – гробна тишина.

– По всяка вероятност аз ще ви преподавам история...

Знаехме това още преди пристигането му, затова не успяхме да се изненадаме. Не кимнахме дори – „госпожиците“ мълчахме... В комсомолските ни представи за

порядък се бе появила сериозна пукнатина...

– Я да чуя какво е за вас историята? Госпожици, коя ще вдигне първа ръка? Каква наука е историята?

Зачервена, Наталия Калъпова се изправи и изчурулка с отлично произношение:

– Историята е много полезна наука. Тя ни запознава с историята на народите.

И си седна.

– Благодаря ви, госпожице. Друга какво мисли?

Друга желаеща нямаше.

Жан Осибал ни огледа една по една... Сигурно сме били хубави в ранната си младост, но тогава не знаехме това – всички руменеехме от притеснение. В ония години се учехме все на духовни ценности, не смеехме и да помислим за външния си вид – до една знаехме какво е критика и самокритика и нито една нямаше самочувствие на „госпожица“.

Всъщност имаше една. Признатата красавица на класа Маргарита Медникарова. Очаквахме учителя да спре до нея и да занемее, но той не направи това. Погледа му привлякоха очилата на Ася.

– Отдавна ли носите очила?

– Да... – стресна се Ася. После помисли и отрече: – Не.

– Добре, госпожици. Историята е полезна наука...

Разбирахме от ирония, но нито една не се пожертвува повече за честта на класа.

– Коя ще ми каже кога е открита Америка? Година?

Въпросът бе съвсем неочекван. Последва го гробна тишина. Ася, на чийто първи чин се бе облегнал вече новият кумир на пети „а“, напразно се опита да улучи датата.

– Един век и половина по-рано, госпожице...

Общото невежество ни потисна и ние заровихме нос в чиновете си.

– Хайде... Нито една ли не знае?

Можеше ли да се обясни на един току-що пристигнал французин колко малко сме се интересували като деца от откриването на Америка?

С бавни стъпки той се доближи до черната дъска и

написа с големи ръкописни цифри: 1492 година.

От оня миг започна една поредица от открития, които нашето поколение правеше по стръмния си учебен, обществен, професионален, семеен и още какъв ли не път. Гражданинът Осибал в първия си урок само ни подсказа, че е дошло време да се готвим по-мобилизирано за откриването на своите Америки...

*ДАРИНА ГЕРОВА – писателка, журналистка,  
випуск 1953 г., френски език*

## СПОРТНАТА НИ СЛАВА

Много може да се напише за нашия задружен живот в Средното училище за чужди езици – Ловеч. Искам да се спра малко на спорта.

В свободното време всеки се занимаваше с каквото му е приятно. Едни спортуваха, други участвуваха в драмсъстава, трети наблюдаваха и се двоумяха къде да се ориентират.

Пенка Христова от нашия клас и аз се бяхме насочили към спортната гимнастика и атлетиката. В атлетиката Пенка заемаше първо място, а аз – второ, в гимнастиката – аз първо, а тя – второ.

Много часове прекарвах в спортния салон, защото успех има само след упорита работа. Учителите ни – в началото Цв. Спиридонова, а накрая Присадашки – полагаха също много усилия да ни обучат добре и правилно в съчетанията. Трудът ни се увенча с успех. Спечелихме околийските състезания, а след това и окръжните в гр. Плевен.

Никога няма да забравя вторите окръжни състезания в гр. Плевен. Главен съдия беше един дългогодишен учител, за когото казваха, че е много взискателен. За първи път беше дал оценка „десет“ и то на два пъти на това състезание. Най-напред – на прескок. Засилих се, скочих съгласно изискванията и се забих като пирон, без да мръдна. Това предизвика аплодисменти. Получих

първата „десетка“. След това се явих на греда. Не щеш ли, накрая от голямо вълнение забравих съчетанието. Застанах мирно, скочих и казах „повтарям“. Дадоха ми не лоша оценка за изпълненото от мен. След повторението повиших оценката. На успоредката, и то съчетанието беше на смесена успоредка, отново събрах сили и амбиция и получих втората „десетка“. Бях щастлива. Отново отворювах първото място. Отборът ни също се класира на първо място. Всички бяхме радостни и щастливи – Пенка Христова, Лили Недкова, Мария Хаджийска, Бети, Иван Калайджиев и др. Успехът възнагради и нашата преподавателка Цветана Спиридонова.

Подготовката и участието ни в състезанията не приключваше нашата дейност в спортната гимнастика. Няколко пъти подготвяхме продукции, които давахме в градското читалище. Няма да забравя, когато след една такава продукция през следващата неделя ни пуснаха да се разходим из града, малко по-далече от известния на всички покрит мост в Ловеч, едно ваксаджийче се провикна: „Ела бе артистке, ела да ти лъсна обувките! Ти беше много добра, аз те гледах миналата неделя в читалището.“ Трогна ме това отношение на дружелюбност, искреност.

Много може да се напише за атлетиката. Пенка Христова летеше по „пистите“. А то бяха едни писти – целите в камъчета и неравности!... Беше лека и просто хвърчеше. Аз участвувах в бяганията на къси разстояния, дълъг скок и главно мятане на диск, тласкане на гюлле, хвърляне на копие, където имах и не малки успехи. Добри лекоатлети от момчетата бяха Александър Владков, Кирил Милованов.

Считам, че в училището масово се спортуваше. Незабравими ще останат тренировките и състезанията по баскетбол и волейбол. Няма човек от гимназията, който да не си спомня отличните баскетболисти Александър Владков (Чолето), Боян Улевинов, Кирчо Милованов и други.

На юзината край града имаше басейн, където се провеждаха състезанията по плуване.

Сега след толкова години можем още по-добре да оце-

ним, колко много спортът, и то активният спорт, ни е помогнал да израснем здрави граждани на нашата страна.

*ЦВЕТИ БРАТКОВА – инженер,  
випуск 1954 г., френски език*

## РАЖДАНЕТО НА ДРАМСЪСТАВА

Драмсъставът на Средното училище за чужди езици в град Ловеч! Колко много хора направиха в него своите първи крачки в изкуството! Ще спомена само някои от тях: Павел Павлов – Палъо, режисьор в Българска телевизия, Мара Чапанова – Чапси, актриса в Народния театър за младежка, нашата звезда Борислава Кузманова – Боби, която малко беше сред нас, стана актриса и почина млада, на 47 години, Димитър Жеков – актьор, сенче театровед, Меди Димитрова – актриса, Христо Кръчмаров – режисьор, Мария Хаджийска – Маша, доцент по Основи на сценичното движение във ВИТИЗ, сега НАТФИЗ, Банко Банков – актьор и напоследък режисьор, Иван Сапунджиев – завърши режисура, Константин Илиев – драматург, Лада Панева – театровед, Кристина Тошева – театровед, от по-малките Владо Давиров – кинодраматург и писател... Списъкът, разбира се, съвсем не е пълен. Той обхваща само онези от първите „театрали“ на Ловеч, които след завършване на училище продължиха живота си в изкуството. Самият драмсъстав също не спря своята дейност, след като през 1953 и 1954 г. излязоха от СУЧЕ двата първи випуска.

В началото драмсъставът не представляваше никаква организация. Просто няколко „запалени“ по театъра глагали, привлечени от сцената се събирахме, разговаряхме и мечтаехме. На нас възлагаха да изгответяме програми за различни чествания, тържествени събрания и забави. Митко Жеков и аз бяхме „сценаристите“. Съчинявахме текстовете за рецитации, сценки, компилирахме, сглобявахме „монтажи“ от различни стихотворения, песни,

хумор. За нашата работа от Ученическият комитет на ДСНМ отговаряше Лилия Стоева, а Ел. Мусева – от учителската колегия.

По-късно, в девети клас, стана ясно, че трябва да се организираме като кръжок с председател и с отговорник – учител. За пръв председател избраха мен. Помня, че имахме тетрадка със списък на участвуващите на първа страница, с някакви опити за водене на протоколи. За щастие обаче нашият драмсъстав не се превърна в „организационна форма“. Той си остана жив, пулсиращ организъм, където идвала и си отиваха много хора.

Именно затова той непрекъснато обновяваше състава си, или по-точно казано, когато се зададеше някаква сложна задача, бързо привличаше пресни сили, певци, рецитатори, артисти и музиканти, които от своя страна с радост се отздаваха. Някак съвсем естествено, заедно с „програмите“ започнахме да поставяме и пиеци. Освен певицата Елка Филипова и акордеонистът Илия Мартинов към състава се присъединяваха доста ученици като Павел Златарев, Ненко Дачев (за съжаление вече покойник), Бойко Тарабанов, Марсел Ешкенази, Александър Иванов – Шкино, Илко Григоров, Соня Спасова и други

Но ядрото на драмсъстава беше постоянно. То представляваше малка група от младежи, които бяха решили да се посветят на театъра. С настървение четяхме пиеци и теоретична литература, учехме стихотворения, практикухме етюди. В това ядро, освен споменатите вече Палъо, Митко, Боби, Чапси, Лада, Меди, Джони, по-късно присъединилите си Маша, Христо, Банко..., влизаха още Росица Буркова – Росето, Йорданка Юрукова – Данчето, Лилия Стоева и „нашият художник“ Александър Бурнев – Шуши.

За отговорник на драмсъстава от страна на учителите беше определен Х. Андрейчев – учителят по литература. Ясно си спомням, че ние бяхме дълбоко убедени в собствените си сили сами да се справяме. Затова в началото го посрещнахме хладно. Но много скоро той ни „превзе“ с добротата си. „Призна“ ни за артисти, предостави цялата работа в нашите ръце и ни се струваше, че винаги ни слуша. Но днес, като си спомням как той водеше репетиции-

ите, как четеше с нас текстовете, разбирам ясно, че този човек не само много силно е обичал театъра, но преди всичко е обичал нас.

С раждането на драмсъстава се настани трайно в душите ни едно окрилящо чувство. Всеки от вас беше вече играл, участвувал в някакъв самодееен състав, а Пальо, Росето и Чапси имаха вече дял в детските предавания на Радио София. Мнозина мечтаеха за театъра.

Спомням си в началото колко много се радвахме на сцената, на пианото, на трите рампи с разноцветни крушки, на няколко цялостни декорации – стая, градина, гора, поле... (Всичко това преди нас бяха използвали ученици от американския колеж.) Случваше се, съберем се в салона и се заемем да редим и сменяме декорите, да включваме различно осветление...

Почнахме всеки ден да ходим на сцената. Пальо свиреше нещо на пианото, Чапси пееше колоратурни арии. Всички вярвахме, че тя ще стане певица. Много често се опитвахме да играем етюди – нали четяхме Станиславски. В тях най-добра беше Боби. Тя можеше да припадне, или да се разяри... Правеше го страшно убедително! Когато рецитираше на сцената, салонът онемяваше и нещо силно ни стискаше за гърлото. Мисля, че Боби беше най-ярката личност между нас. Много хубава – тъмноруза, зеленоока, с правилни черти и женствено, хармонично тяло. Играеше изумително и пееше, и хубаво пишеше, и главно – беше цялостна, целеустремена, пряма, не можеше да лъже. Мечтаеше да стане голяма актриса и ние всички вярвахме, че така ще бъде!

По-късно Борислава Кузманова завърши ВИТИЗ и игра много роли в различни театри в страната. Беше добра актриса, но звезда не стана. Пречеше ѝ навсякъде водеше за възтържествуване на конкретната правда. Не беше никак „адаптивна“, както е прието да се казва сега. Може би затова тя не успя да разкрие в живота си онова огромно духовно богатство, което носеше...

За да се разбере какво представляваше драмсъставът в живота на СУЧЕ както за участниците в него, така и за всички останали, вероятно трябва да се каже нещо повече

за тогавашната атмосфера в училището.

Всеки един от нас носеше убеждението, че трябва съзнателно да се изгради като личност, като специалист... защото страната има нужда от много и различни кадри. Едно високо самосъзнание и в същото време една непри-нудена скромност, едно желание да бъдем полезни, да градим, да създаваме...

Животът ни бе цял конгломерат от несъответствия. Например ние бяхме скромно облечени, невинаги добре нахранени в онези първи години, но имахме чудесно училище с голям физкултурен салон, няколко игрища, които сами си построихме, удобен плац, просторен двор с трева, дървета и пейки. Централно място в него заемаше истински театрален салон с около 400 места, сцена, декори и склад за тях. По-късно се разбра, че училището прите-жава и инструменти за духова музика, и доста интересна библиотека с художествена литература на английски, френски и немски език.

Ние много учехме, съзнателно, с увлечение. Всеки имаше своя любима област, определени интереси. Още първата година на едно общо събрание, бурно и интересно както винаги, взехме единодушно решение да ста-нем гимназия без двойка. В резултат няколко години поред цялото училище имаше отличен успех или над много добър...

Може да се предположи, че в училище с такива силни ученици цари пълно съгласие. Уви!

Тези 15–16-годишни момичета и момчета, повечето ярки индивидуалности, които почти сами си създадоха наситена духовна атмосфера, често бяха мъмрени, наказ-вани, имаше и намалени поведения и изключвания, осо-бено в началото. Какви бяха провинненията – закъснения, неразрешено излизане в града, тайно четене на „забра-нена литература“ (например „Цветя на злото“ на Бод-лер), любовни прегрешения, „прояви на буржоазно вли-яние“. Обаче истинската, здравата дружба между двой-ките се опазваше. Затова сега са доста много стабилните семейства между бивши пансионери сред всички поколе-ния.

Членовете на драмсъстава прекарвахме свободното си

време на сцената. Когато оттам ни пъдеха в часовете за учебни занимания или почивка, ние се изкачвахме през един отвор на тавана. Там беше нашето скривалище. Седяхме, говорехме, спорехме. Бяхме прочели няколко пъти „Моят живот в изкуството“, „Работа над ролята“ и „Работа над себе си“ от К. С. Станиславски, ръководството на Рапопорт за режисьори и др. Четяхме и много пиеси. Български и съветски. Но най-много се увлечахме по Горки, мъчехме се да разберем драмите му за интелигенцията, но съдбата ѝ ни бе чужда, неразбираема... Втората майка на Пальо имаше нещо руско в потеклото си и затова той беше страстен почитател на руската култура. Покрай него и ние се запалихме – Тургенев, Чехов, Достоевски... През последната година част от нас четяхме и учебници по история на българския театър от П. Пенев и на западноевропейския театър от Д. Б. Митов.

Много спорехме. Имахме няколко любими нравствени теми – за значението на приятелството, за любовта, за доблестта... Ние искрено искахме да се видим като някакви рицари на честта, на дадената дума, на поетата отговорност... Вярност, устойчивост, правдивост – това бяха високи категории, към които се стремяхме.

Интересно, че трудно си спомням облика на нашите представления, още по-малко конкретните ми участия на сцената. Паметта ме връща обаче към радостната възбуда на репетициите, към щастието, което съм преживявала в процеса на подготовката на представленията. В такива моменти около нас, артистите, имаше винаги много доброжелатели и помощници. И не само от средата на учениците. Редовно с нас бяха например учителките Жанет Фоше и Олга Мисина. Те ни помагаха да се облечем, гримираха ни, много често ни даваха от личните си дрехи, за да играем на сцената с тях. Понякога идваха и други учители – двамата мулати от Хаити, преподавателите Роже Гайар и Роже Англад, твърде различни по темперамент и характер, но и двамата много артистични. Идваше и Антонина Губа – учителката ни по руски език. В нашите тревоги вземаха много често участие и Елисавета Мусева – учителка по френски, и Гълъбова – другата преподаватела по литература. Седна дума, голяма част от

учителите, и те самите млади и сигурно скучаещи в пансиона, се радваха на всички наши прояви и се стараеха да ни бъдат полезни.

Въпреки помощта от различни места, в самата творческа работа ние бяхме изключително самостоятелни и смели. Сами решавахме облика на предстоящите представления, обмисляхме поредните номера, уточнявахме подробностите.

Всяко решение, коя пиеса да бъде поставена, се предхождаше от много труд. Спомням си, че през ваканциите гледахме представления в софийските театри и особено в Младежкия, купувахме от всички публикувани пиеси, съветски и български. Те не бяха много.

Първата ни постановка, струва ми се, беше „Искам да се върна у дома“ от Сергей Михалков. Тогава Шуши няколко нощи не спа, но нарисува декорите. Този негов подвиг щеше да се повтаря занапред при всичките ни сериозни представления. Костюмите си набавихме сами. Елегантните дрехи, с които беше облечен Американецът, ни зае учителят Роже Англад. Дамските тоалети ни бяха предоставени от Жанет Фоше, французойката. Играхме представлението с голям успех в училището. При това няколко пъти канихме гости. А след това се роди идеята да го изиграем в салона на читалището в града. Успехът беше голям, а нашето щастие неописуемо! Това беше вече истински театър!

Втората пиеса, която поставихме, също съветска, беше „Врабчови хълмове“. Не помня името на автора ѝ.

Двете успешни постановки много ни окуражиха. Ние започнахме да мечтаем за някакво много сериозно представление, което да бъде истинско изпитание за нас, но заедно с това и школа за нашите възможности. Така се роди идеята да поставим „Семейство“ от А. Попов – пиеса за живота на младия Владимир Улянов, неговите братя и сестри, и майка му. Това бе дръзка авантюра. По онова време същата пиеса се играеше в Народния театър и ние всички се изредихме да я гледаме през ваканцията по няколко пъти. Помня, че четохме някаква популярна биография на Ленин, дълго говорехме, много дни наред уточнявахме подробности, спорехме. Пиесата е социално-пси-

хологическа, с много действуващи лица и силни драматични ситуации... Тя ни затрудняваше.

По време на репетициите изпълнителите на главните герои се стараехме да си изградим сравнително точни представи за живота на това легендарно семейство през отразения период. Някои от нас даже се помъчиха да напишат сценични биографии на образите си... Много грижи положихме и при оформлението на сцената, за набавянето на костюмите. Но по всичко личи, че сме сполучили, защото на старите снимки „синовете“ на Мария Улянова са в червени рубашки, дъщерите ѝ са с красиви дълги рокли, а и тя самата е в приличен черен тоалет, с подходяща шапка и маншон, а в къщи е наметната с разкошен руски шал.

Постановката беше огромно събитие за цялото училище. И в нейната подготовка, и в организацията на представленията, като участници и помагачи, бяха привлечени много ученици и учители. В онази далечна 1953 г. в продължение на месеци всички живеехме с мисълта за предстоящото събитие. Това беше една от магиите на драмсъстава. Той сплотяваше училището, внасяше в ежедневието настойчивото очакване на нещо необикновено, празнично! В такива дни всички страстно обичахме нашето СУЧЕ и се гордеехме с него...

Събитието дойде! То не излъга нашите надежди, а се оказа още по-сериозно, отколкото можехме да допуснем. Цялото училище беше притихнало пред чудото на сцена-та, там се разгръщаще истинско представление, хора страдаха, млади герои, един по един, навлизаха в драмата на революцията... Играхме го и в града. И там имахме небивал успех.

Отмина времето на СУЧЕ, на първия драмсъстав, на доверителните разговори, на споделените тайни. Годините все повече го отдалечават. Но както аз, така навярно и останалите му членове с удоволствие си спомняме за нашите първи стъпки в театралното изкуство. Те бяха щастливи стъпки, защото всички край нас с ненаситно нетърпение очакваха всяка наша проява, всички ни познаваха и ни обичаха, даже се гордееха с нас и ни наричаха „артистите“. А ние, въпреки че много искахме да бъдем

скромни, не устояхме на това сладко изкушение и приемахме за естествено да бъдем артистите на СУЧЕ.

*Доц. к. иez. н. ЛАДА ПАНЕВА –  
театровед, выпуск 1953 г., френски език*

## ЛОКУМ МЕЖДУ ДВЕ БИСКВИТИ

Сега, когато се връщам към щастливите дни на детството и юношеството си, мисля, че никога не мога да се отплатя достатъчно на съдбата за това, че попаднах в първата създадена след 9-ти септември Езикова гимназия в гр. Ловеч – нашето любимо СУЧЕ, а също и за това, че завърших чудесния първи 11 б клас. Съгласете се, че един чисто девически клас е скучен, а смесеният клас е нещо друго – там има от всичко по малко, а и лудориите са разнообразни. Какви чудесни личности израснаха от този клас! Павел Павлов – известен режисьор, Пламен Деспотов, Илко Григоров – също инженер, няколко пъти представял страната ни в чужбина, владеещ 6 езика, говорното семейство – Маргарита и Ненко Дачеви и двамата инженери, Венета Методиева – представител на наши и чужди въздушни линии и т.н. и т.н...

Но сега всички тези хора аз ги виждам като малките усьрдни ученици, каквите бяхме в нашето детство и си припомням някои лудории и случки, които искам да споделя и заедно да се посмеем.

В класа имахме един съученик, който известно време учи с нас и после замина за Израел. Казваше се Нико Бенвенисти. Така и не разбрахме какво е станало с него, но си спомням, че когато учехме фейлетоните на Алеко Константинов и той трябваше да чете един от тях, не знам защо слагаше неправилно ударенията и четеше: ули́ца, фигу́ра и т.н. Тогава на мен ми хрумна едно четиристишие. Написах го още в час и щом удари звънецът, веднага го прочетох на глас пред всички. То гласеше:

Мина Нико – скица  
от ули́ца на ули́ца,  
а погледът му гура  
от фигу́ра на фигу́ра.

Целият клас прихна да се смее, а Нико<sup>’</sup> ме подгони, но тъй като стихотворението се хареса, около мен беше направен кордон от храбреци и не му позволиха да ме достигне. В следващото междучасие това беше вече забравено. На дневен ред бяха излезли нови лудории.

Всички от първите випуски познават нашия учител Жан Осибал, когото от привързаност назовавахме съкратено – Оси. Той често ни разказваше за Камерун, където е бил учител, а също и за войната, за оккупацията на Франция. „Тогава – ни казваше той – хлябът беше осъден и черен. Продаваше се под формата на много малки хлебчета и понякога трябваше да тичаш из цял Париж, за да се снабдиш макар и само с едно малко хлебче.“ В онзи миг моето въображение нарисува следната картина:

Пред мен изплува Оси – бос  
подгонен от глада студен.  
Търчи във тръс като на крос,  
за да си купи „un petit pain“.\*

Наистина трогателен беше начинът, по който придошли от различни краища на България ученици изучаваха трудните чужди езици. Така например един от нашите съученици беше пристигнал от Търново „avec la stémaillère (съзъбчата железница), друг беше ял в стола вместо месо – мускули, а съученичката ни с хубавото българско име Върбинка беше се потрудила да го преведе на френски и когато учителят я попита как се казва, тя отговори: Вервенка. Друга наша съученичка беше сложила член пред името си и така докрая си остана Ла Блага.

Един малко неприятен за мен епизод от Ловеч се дължи на постоянно смесване на името ми Буря с това на една съученичка Победа. В училището имаше редица

---

\* Едно хлебче (фр.).

таланти. Те и сега блестят ярко по житејския ни път. Гордост за нас е нашата художничка, сега знаменит дизайнер, Жанет Стойчева. Тя редовно рисуваше един наш своеобразен „Стършел“, който, мисля, се казваше „Бодил“. Нарисуван с цветни табелири на черна дъска, той стоеше във фоайето на училището. Веднъж там видях името си във връзка с някаква нередност в пералнята. Дълго трябваше да я увещавам да го смени, защото всъщност се касаеше за Победа, но тя твърдо ми заяви, че този вестник е все едно отпечатан и ще стои там в същия си вид, докато му изтече срокът и никакви промени не се допускат. Аз скритом си поплаках, но какво можех да направя срещу един толкова силен аргумент! Този вестник наистина изиграваше своята роля, но в случаи като моя се помнеше за цял живот. Ето че едва сега имам възможност да се опитам да поправя грешката, макар че едва ли някой освен мен си спомня за нея.

Знае се за нашите театрални прояви, спомням си, че и аз участвувах в една от тях, макар и в епизодична роля. Пиесата се казваше „Колет от Америка“ по фейлетона на Светослав Минков. Семейство получава колет от Америка с никакъв прах, от който са приготвили супа и поканили гости, за да възхвалят заедно „американското чудо“. Но когато в разгара на вечерята прочитат придружителното писмо, се оказва, че този прах са тленните останки на тяхната баба, чието желание е те да почиват в Родината. Режисьор-постановчик и главен герой на пиесата беше Димитър Жеков – сега театровед. Той така се беше развихрил в ролята си, че обра всички реплики и ние само се облизвахме от вкусната супа, а после правехме гримаси на отвращение, когато разбрахме що за супа е това. Така и не можахме да си произнесем репликите, колкото и малки да бяха те.

Като говоря за колет, си спомням и една случка. Маргарита беше получила колет с тоалети за абитуриентския бал, но в него, разбира се, бяха изпратили и почерпка за гладните пансионери, която винаги се консумираше общо. Този път предали колета на момчетата от класа. Те го отворили, изяли сладките и се появиха облечени в балния ѝ тоалет, за да види тя как стои отстрани, а за сладки-

шите се оправдаваха с това, че в придружителното писмо пищело: „да се почерпят твоите другарчета“. Девическата част на класа само се облизваше, като слушаше писмото – за нея не беше останало нищо!

В нашето детство понякога беше проблем дори и един „специалитет а ла бай Коста“. Бай Коста, инвалид от войната, имаше малко дюкянче срещу училището. Продаваше локум, бисквити, печени семки и понякога обикновени бонбони. Негово изобретение беше локум, смачкан между две твърди обикновени бисквити. Колко ни се услаждаше този „специалитет“, когато можехме да си го купим!

София, януари  
1986 г.

*Д-р БУРЯ ДИМИТРОВА – лекарка,  
випуск 1953 г., френски език*

## ЗАВИНАГИ СВЪРЗАНА...

30 юни 1953 година!

Първият випуск на СУЧЕ завърши 11 клас...

Трябваше да се разделим с незабравими учители и съученици, с ухаещия на цъфнали липи тогава град Ловеч!

Но как можем да се разделим с онези неописуеми мигове на неотменна младежка приповдигнатост на духа в театралния салон или когато в голям мраз обикаляхме сцените в града и в селата?! И моят акордеон се разпъваше почти без отпих.

Мили спомени, свързани с пеещо време, с гладни и сuroви, но изпълнени с трогателна взаимопомощ години! Как да се разделим?!

Сбогувах се временно с един период от живота си, за да се чувствам завинаги свързана с него, с възторжените години на едно прекрасно съдружие, проникната от неизчерпаемия заряд на искрено другарство, всеотдайност, отзивчивост и отговорност.

Именно този заряд отново ме върна в училището. Като преподавател познавах сладостта на професията, която бяха прегърнали моите скъпи учители от Ловеч – Ел. Мусева и Йорданов, и Анелия Гълъбова, и Дим. Цанев, особено Ана Синигерска, истинска майка за нас в първата година, и французите: Осибал, Гайар, Фоше, Англад...

Този „ловешки дух“ да дадем повече от себе си, всичко, на което сме способни, ме отведе до пионерски начинания. Така през 1966 г. в гимназията в Петрич създавахме за първи път кръжок по френски с факултативни часове. С всяка година формите на работа се разнообразяваха: вечери на езика, занимания на открито, проследяване на отзиви на чужденци за България в българския и френския печат, преводи, кореспонденции с приятели от Алжир, Франция, Тунис, Виетнам, срещи с концертиращи френски певци, с писатели като Андре Стил, с френския културен аташе и т.н. Постепенно преминавахме към по-богати форми на обучение – състезания на френски език между класове по определена тематика, с програми от песни, стихове, хумор.

Силно запомняща се бе програмата, изнесена в драматичния театър в Благоевград, посветена на живота и творчеството на Пол Елюар с рецитал по негови стихове, изпълнение на френски песни и викторина. Минути на последни наставления, нескрити трепети и вълнения. А учителят е постановчик, режисьор, оператор, драматург, суфльор, но най-вече другар. Любители и почитатели на френския език удостояват с внимание нашия всеотдаен труд. Продължителните овации са най-доброто признание за положените усилия.

Мога само да се радвам, че мои кръжочници напуснаха гимназията с непомрачена любов към френския език.

Изпитвам гордост, че също с малко съм допринесла да се разраснат нашите инициативи в Петрич. Бяха създадени много подобни езикови кръжици в целия район и окръга. Познанията на участниците в тях се демонстрират вече на високо ниво – във фестивали (пет за шест години), посветени на 100-годишния юбилей от Освобождението на България, на Международната година на детето, на

1300-годишния юбилей на българската държава, на 100-годишнината от рождението на Г. Димитров, 80 години от Илинденско-Преображенското въстание.

Най-голямата ми мечта беше да спомогна в Петрич да се създаде едно такова неповторимо Езиково училище като нашето в Ловеч. И съм щастлива, че преди години то бе открито също с три отдела – френски, английски и немски. Пожелавам на учениците нека израстват като личности, каквите ни направиха нашите скъпи преподаватели и възпитатели в Ловеч.

*ЦВЕТАНА ПЕНЕВА – преподавателка,  
методистка, выпуск 1953 г., френски език*

## СЛЪНЧЕВА МОЗАЙКА

Ето че дойде време и за спомени! А все си мислех, че има още много години, докато преживяното в ранната ми младост стане интересно поради това, че е било отдавна.

И така назад към Ловеч от 50-те години! Над китното градче от едната страна се извисява хижата на Стратеш, а от другата – ограденият с привидно непревземаема стена доскорошен американски колеж, станал вече СУЧЕ. По средата е реката, все още чиста и доста пълноводна, прекрачена от прочутия мост в нереставриран вид. Като се прибави главната улица със сладкарницата, в която се продаваха два вида великолепна баклава, каквато след това никога и никъде не вкусих и онova чудесно, усойно ъгъче край реката, където се разхождахме в неделя, почти се изчерпват местата, свързани с ученическите ми преживявания от онова време.

На първо място е самата гимназия – доста солидна сграда, в която прекарвахме по цял ден, защото след училище там си учехме уроците, в класните стаи. В театралния й салон се изявиха много таланти, някои от които сега са известни режисьори и актьори. В него ставаха и оживените ни младежки събрания. Там със страхопочитание слушахме разпалените речи на руско-български език на

дошлия от Съветския съюз Юрий Яблин. По-късно разбрахме, че е син на прочутия разузнавач и радиист Яблин. Но тогава за нас важното беше, че идва от Там и ни се виждаше много по-възрастен и знаещ, привличаше ни неговият чужд акцент и малко странният му външен вид.

В същата сграда беше и гимнастическият салон – място, където с огромни усилия се преоборвахме с гредата и успоредката. Това, че ставахме в тъмни зори, за да се упражняваме, днес ми е напълно неразбираемо. Заедно с нас редовно идваше отличната гимнастичка Евдокия, напускайки единственото топло местенце – леглото, за да ни помага, което мога да си обясня само с безкористното ѝ другарство. Пред гимназията беше игрището, на което всички си опитвахме силите в баскетбола. Там за пръв път ние, неу碌едните девойчета, разбрахме какво значи кавалер, когато учителят ни по френска литература Жан Осибал ни поиска разрешение да си свали сакото, за да поиграе с нас. Ние бяхме удивени и мисля, че в онзи миг и тези, които не бяха още влюбени в него, се влюбиха. Хубавото ни чувство към този мил и деликатен човек се е запазило и до днес, защото той ни даде много, научи ни да мислим и ни разкри красотата и дълбочината на френската литература.

Баскетболното игрище беше част от голям, покрит с плочи двор. Той преминаваше в тревна площ, която стигаше чак до високата стена. А тя опасваше пансиона. Там пред очите на всички се зараждаха плахите любовни връзки, там се строявахме за стола и за манифестация. На тревата под дърветата четяхме писмата си, учехме за изпити и класни упражнения. Сега си мисля, че трябва да сме били необикновено ученолюбиви, тъй като въпреки трудните условия нямаше слаби ученици.

Матурата беше едно голямо изпитание, понеже точно тогава, за наш късмет, въведоха руска, т.е. пълна матура. Но за мен тя е свързана с модния шлагер „Маринела“, който звучеше безспир от хижата. Не случайно след като преминаха изпитанията и вече бяхме „свободни хора“, всички се озовахме на хижата и „нахално“ танцувахме под погледите на смутените ни учители, несвикнали на „такова“ поведение. Нещо повече, ние се осмелявахме да ги ка-

**ним на танци!** Много по-късно си дадохме сметка, че повечето от тях бяха по-възрастни от нас само с 6–7 години и бяха дошли в СУЧЕ веднага след университета. Тогава обаче те бяха нашите Учители и въпреки непрекъснатия ни контакт дистанцията непринудено се запазваше.

Не минаваше и без наказания. Пансионът беше смесен и директорът Колимечков държеше страшно много на дисциплината. Веднъж аз и моята приятелка Дочка – розовобузо, русокосо момиче, получихме мъмрене, защото се бяхме осмелили да преминем по главната улица с двама моряка, кой знае откъде попаднали в Ловеч. Предлогът беше, че сме били без барети, което не беше вярно, но това бе никаква форма на деликатност от страна на учителите.

Ровейки в спомените, винаги се сещам за времето, когато бяхме под карантина при грипни епидемии. Тогава си стояхме непрекъснато в спалните и учителите, облечени в бели престилки, идваха да ни преподават. Веднъж най-голямата модаджийка в класа ни – Мария, забавила се по никакъв повод в София, се появи с блестяща престилка с къдри под терасата, където ние „затворничките“ бяхме накацали. Как ли ѝ беше хрумнало да разнообрази грозната ни униформа! Скоро почти всички момичета се разхождаха с престилки с къдри. Виждайки в тях обаче нарушение на строгите правила, тези престилки бяха забранени, за радост на такива като мен, които не успяха да се снабдят с това украшение. Общо взето, ние бяхме облечени еднакво лошо, но никой не се трогваше от това. Ако случайно у някого се намираше нещо „по-така“, всички се изреждахме да се снимаме с него при градския фотограф. И това ни стигаше.

Предполагам, че моите съученици ще попълнят празнотите между тези разпокъсани спомени – слънчева мозайка, така че да се очертае картината на онзи бодър, оптимистичен, издръжлив ученически колектив, който несмущаван от лошата столска храна и вечния студ, пееше общите песни на трите езика при всички случаи, спореше за какво ли не, пишеше философски съчинения и бъдещето му се представяше ясно, макар и без точни очертания (поне за мен). И си мисля, не, убедена съм, че

днешните ученици, които имат несравнено по-добри условия за учене и живот, не са по-щастливи, отколкото бяхме ние!

*ВАЛЕНТИНА ГЕОРГИЕВА – радиожурналистка,  
випуск 1953 г., френски език*

## ПРОЗРЕНИЕ

Ирина ДИЧЕВА е от онези наши съученички, които са издълбали дълбоки бразди в сърцата ни. Умна, добра, нежна приятелка, извънредно тиха, ненатрапваща се с присъствието си, тя има определено място в благодарната ни памет, както и в журналистическата професия като зам. главен редактор във в. „Отечествен глас“, Пловдив.

Малко наивно, но с кристално чисто чувство, с похвално прозрение остава това нейно стихотворение от ученическите години, запазено в нашите съкровени архии.

### СЛЕД ГОДИНИ

Когато се срещнем някога в живота  
след дълги премеждия, бури, беди,  
когато поели към свойта Голгота  
си спомним за дните преди,

пред нас ще изплуват годините волни  
на строг и на прелестен школски живот.  
Там сълзи и радост, и слuchки неволни  
били са на младост възторжена плод.

Пред нас ще изплуват пак спомени мили,  
приятели верни, възторзи, печал...  
Но ний ще сме горди, че с труд победили  
сме стигнали своя мечтан идеал!

(Пансиона – Ловеч, 1953 г.)

*ИРИНА ДИЧЕВА – журналистка,  
випуск 1953 г., немски език*

## С МАГИЯТА НА МОЛИЕР

Беше есента на 1951 година. В стаята живеехме четирима десетокласници: Александър Иванов, Любомир Дочев, Вили Ангелов и аз. Нашият любим учител, Жан Осибал, ни преподаваше френски език и френска литература. Изучавахме Молиер и имахме за домашно да правим разбор на една сцена от комедията „БУРЖОАТА БЛАГОРОДНИК“.

Не си спомням кой от нас предложи да подгответим сцената и да я играем пред класа. Идеята бе приета единодушно. Ролите бяха разпределени съгласно желанието на всеки от нас. Okaza се, че няма кандидат за ролята на философа. Решихме, че най-подходящ за нея е Ненко Дачев, който с готовност прие.

В следващия час при Жан Осибал съобщих, че сме подготвили сцената и желаем да я изиграем пред класа. Учителят ни веднага даде съгласието си. „Allez – у!“\*, каза той.

В играта вложихме цялото си старание. Когато завършихме, строгият Осибал, явно доволен, отвори дневника и постави на всеки по една шестица. След това направи критика на изпълнението, даде разяснения и сам изигра всяка отделна роля. Ние не подозирахме, че в момента се раждаше една нова трупа, един нов театър, чийто главен режисьор щеше да бъде Жан Осибал. По негово предложение в края на срока играхме същата сцена пред цялата гимназия. Публиката ни възнагради с аплодисменти.

Успехът ни окуражи. С голямо желание подготвихме следващата постановка, този път сцена от „Скъперникът“ на Молиер. В нея участваха Александър Иванов (слугата Жак), Ненко Дачев (Арпагон) и аз (Клеант). Имахме вече и гримър – Жанет Стойчева, художничка на английския отдел. Костюмите бяха съвсем импровизирани и префасонирани в стил XVII век. Спомням си, че играх

\* Давайте! (фр.)

Жанет Фоше и сивия панталон на Роже Англад. Александър Иванов бе облечен с дълга нощница, на главата имаше бяло таке, в ръката си държеше голяма лъжица от кухнята на бай Колю.

Отново бяхме аплодирани – представлението пожъна успех. Най-силно впечатление на публиката бе направил Александър Иванов с играта и костюма си. Не липсваха и критични бележки. Роже Гайар сподели в нашия клас мнението си за спектакъла. Отбеляза, че нашият френски език не е бил съвсем разбираем. Припомни, че френският език е език на артикулацията. Даде за пример Живко Духнев, който според него бе рецитирал възхитително „На барикадата“. Спомена също, че акустиката на залата не е била достатъчно добра. Трябваше да признаем, че критиката бе справедлива. В стремежа си да говорим с бързината на говорителите на Радио Монте Карло, бяхме обърнали малко внимание на яснотата на нашия говор.

Следващата сценка „Един неделен ден“ се игра по предложение на режисьора ни. Сюжетът ѝ третираше възпитанието на младежта в САЩ. В текста изобилствуваха заглавия на американски филми на убийства и насилие като например „Аз убих Джеси Джеймс“, „Аз убих Кид Били“ и други подобни. Тогава ми се струваше, че пьесата е доста пресилена, но по-късно, когато имах възможност да се запозная по-отблизо с масовото американско филмово изкуство, се убедих, че тя е била съвсем правдива. В главните роли участвуваха Ненко Дачев (полицейският инспектор), Свобода Василева (американската девойка) и аз (американският младеж). Трябва да призная, че за представлението не се готовехме с такова голямо желание с каквото подгответяхме произведенията на Молиер. Независимо от това пьесата имаше успех.

Нашата театрална трупа беше вече утвърдена. Публиката ни бе приела и очакваше нови прояви. Не бива да се забравя, че в момента на създаването на училището през 1950 г. броят на учениците от френския отдел беше около две трети от общия брой ученици. Останалата една трета съставляваха учениците от немския и английския отдел. Френският език по онова време все още беше най-популярният от всички западни езици у нас. Интересуваха се

не само „французите“, но също „немците“ и „англичани-  
те“ кога ще има ново представление.

Междуренено у членовете на трупата бе узряло убе-  
ждението, че е необходимо да повишим нивото на спектак-  
лите, да подгответ и поднесем на нашата публика, пред  
която вече чувствувахме определена отговорност, нещо  
по-сериозно, по-цялостно. Искахме да изиграем цяла  
пиеса, но коя да бъде тя? Относно автора нямаше никакъв  
спор, щяхме да играем единствено Молиер. Предлагани  
бяха различни комедии: „Жорж Данден“, „Хитрините на  
Скапен“, „Женитба насила“ – комедия, представена за  
първи път от трупата на Молиер през 1664 г. в Париж. Тя  
беше едноактна, следователно по-кратка и по-лека за  
поставяне. Но най-важното беше, че за нея можехме да се  
снабдим с костюми. Читалището на Бреница, родното  
село на Любомир Дочев, бе играло тази пиеса и нашият  
съученик ни уверяваше, че ще можем да ползваме  
костюмите.

Към подготовката на представлението пристъпихме с  
изключително увлечение. Ролите бяха разпределени.  
Дългоочакваните костюми пристигнаха. Започнаха  
продължителни репетиции. Главната тежест в процеса  
на подготовката падна върху режисьора на трупата – Жан  
Осibal и изпълнителя на централната роля – Любомир  
Дочев, който трябваше да научи най-дългия текст и да  
репетира последователно с всички останали партньори.  
Спомням си го, сам в една празна стая, с бастун в едната  
ръка и книга в другата, да репетира нескончаемо с най-  
голямо старание своята роля. За генералната репетиция  
всичко беше готово: Александър Бурнев – другият худож-  
ник, от френски отдел, беше нарисувал декорите, Жанет  
Стойчева беше готова със своите гримове. Аз бях състас-  
вил музикалния съпровод. Датата на представлението бе  
определенна. Разлепени бяха афиши. На посетителите  
бяха връчени покани, написани на съответни езици.  
Поканата за учителя Йорданов бе написана на италиан-  
ски.

В обстановка на голямо въодушевление се състоя пре-  
миерата. Залата беше пълна дълго преди определения  
час. Гонгът възвести началото на представлението. Пред

завесата Павел Павлов, театралът, прочете на български написаното от него въведение и съдържанието на комедията.

Когато прозвуча последната мелодия и завесата се спусна, залата гърмеше от продължителни и нестихващи ръкопляскания. Публиката горещо приветствуваше актьорите, които многократно бяха извиквани на сцена-та. На излизане от залата се чуха оживени коментари: „Француздите са страшни!“, „Француздите са много добри!“

Бяхме щастливи, че нашата публика беше доволна. Това ни бе единствената награда, защото наистина се чувствувахме артисти, а за тях няма друга награда освен аплодисментите на публиката. Любомир Дочев беше положил най-много усилия, беше вложил най-много енергия и ста-рание в оствъщяването на представлението. Добра оценка получиха и останалите актьори: Ненко Дачев и Кирил Милованов в ролите на двамата философи, Соня Спасова в ролята на Доримена, Румяна Ганчева и Марга-рита Медникарова, които играха двете циганки – гледачки, Людмил Дюлгеров като любовник на Доримена, Александър Иванов и Пламен Деспотов в ролите на брата и бащата на Доримена и аз като Жеронимо.

Началото, поставено в Ловеч, бе продължено по-късно в София, този път във филологическия факултет на Софийския университет. Комедията „Женитба насила“ бе играна отново, в университета, със съдействието на Катедрата по френски език и народния артист Константин Кисимов. Тя имаше много голям успех. От ста-рата трупа от Ловеч участвуваха Любомир Дочев и Александър Иванов. Поставяни бяха и пиеци на Жан Ануи, една ст които имах щастлието да гледам. Тя се игра в залата на „Алианс франсез“. Един член от ловешката трупа игра превъзходно, на великолепен френски език. Това беше Александър Иванов.

Отново се връщам в спомените си към онези далечни години, прекарани в Ловеч, и неволно се питам: „Какво бе накарало онези седемнадесетгодишни младежи да дръзвнат да играят, и то в оригинал, произведенията на великия комедиограф и драматург от XVII век?“ Отго-ворът е свързан със следните обстоятелства.

Като разсъждавам, без да искам, правя сравнение между нашето поколение, израснало през тежките военни и следвоенни години и сегашното поколение. В никакъв случай не бих искал да твърдя, че ние сме били по-добри, по-умни, по-задълбочени. Това не би било вярно. Просто епохата е била друга, условията са били по-различни.

Трябва да кажа, че ние бяхме чужди на модните и преходни увлечения в изкуството, съпътстващи всяка епоха. И тогава имаше модерна музика, „авангардно“ изкуство, но те не ни привличаха. Стремежът у нас беше да се докоснем, и не само да се докоснем, но и да черпим активно от съкровищницата на голямото изкуство на световната класика. Този стремеж се чувствува не само в областта на театъра, той съществува и в областта на музиката, литературата, живописта. Защото досегът с творбите на големите мислители, на великите представители на световното изкуство, облагородява и обогатява човешката душа, прави хората по-добри, по-съвършени.

Накрая бих искал да изтъкна още едно обстоятелство, може би най-същественото, ние обичахме френския език, езика, на който са писали редица световноизвестни писатели и поети, чийто произведения поразяват със своята обаятелна сила дори когато се четат в превод.

ИЛКО ГРИГОРОВ – инженер,  
випуск 1953 г., френски език

## КАТО ОКЕАНА

(*Интервю*)

- *Какво ти даде Ловеч?*
- Никога неувяхащи спомени, най-добрите ми приятели, любов, амбиции...
- *Кой е най- силният ти спомен? А най-съкровеният?*  
*А най-смешният?*
- Най- силният спомен – първото денонощие след пристигането ни в СУЧЕ.

– Най-съкровеният – първата любов.

– Най-смешният – обсъждането на общо комсомолско събрание проблема за мустасите на А. Бусев, когато в същото време, на последния ред в салона, на стола под прозорчето седеше Юрий Яблин със запалена цигара. (Но той беше най-малко две години по-голям от първите).

– *Има ли разминаване между желаното, очакваното и постигнатото? Имаши ли разочарования? Как се справяш с неприятностите?*

– Да, и едното, и другото. Как се справям? – Чрез постепенно, макар и трудно адаптиране към реалните условия на живота.

– *Лесно или трудно постигаш набелязаните цели в професионалната си дейност?*

– За осъществяване на набелязаните цели винаги съм изхождал от девиза на Гьоте:

Nur der verdient sich Freiheit wie das Leben

Der täglich sie erobern muß .

За постигането на благородна цел се изискват немалко усилия.

– *Предпочиташи ли да проучваши неоткрити светове или да задълбочаваш вече откритото?*

– Предпочитам запознаването с неоткритите светове, без да пренебрегвам необходимостта от „вертикално дълбаене“.

– *Какво е най-голямото ти постижение в науката, изкуството или литературата?*

– В творческата си дейност като постижение считам целокупната ми тридесетгодишна работа като преводач – синхронен и писмен – в обществено-политическата, научно-техническата и други области.

– *Каква особено важна тема разработваши, която ще има и по-широко значение?*

– В момента работя върху една твърде интересна според мен тема: „Социални аспекти на компютъризацията на съвременното общество“.

---

\* Само този, който всеки ден  
се бори за живота и свободата,  
той ги завоюва. (Пр. от немски) /Б.а./

– Запази ли голямото си приятелство със съучениците? Кога то ти помогна да овладееш себе си? Някаква случка?

– Вече споменах, че СУЧЕ ми даде най-добрите приятели. Но да не забравяме, че „приятелите се броят на пръсти“! Винаги изпитвам удоволствие, когато видя мои съученици от Ловеч, особено онези от тях, които са запазили у себе си „ловешкия дух“ – благородни амбиции, безкористни взаимоотношения, отзивчивост, принципност... Защото животът показва, че има, макар и малко, хора, които са забравили откъде са се отправили към Ловеч през 1950 г. и какво им е дало СУЧЕ.

– Чувствува ли се, че „ловешкият дух“ живее сред нас, дори и сред тези, които идват след нас?

– Да. И ще си позволя да изразя една мисъл, адресирана до сегашните възпитаници на гимназията: Чуждият език е като океана – необятен, с подводни рифове, бурни вълни, недостижими дълбочини. Не години, цял живот не е достатъчен, за да бъде овладян.

Естествено, всеки би намерил своето полезно за обществото място, би дал (според способностите си) своя принос за неговото развитие. Но колко по-многообхватни и разнообразни възможности за реализация стояха пред нас след завършване на СУЧЕ! Един или повече езика и тяхното овладяване са възможните кораби за откриване на различни светове.

НИКОЛА НИКОЛОВ – инженер, преводач,  
випуск 1954 г., немски език

## ЗАЩО СЛЕД СУЧЕ СТАНАХ АРХИВИСТ

Днес вече няма грамотен български юноша или девойка, които да не са чували нещо за архивите, за голямата дейност, подхваната в тази насока. Не един и двама млади хора, участници в движението „Народната памет разказва“, помогнаха да се съберат и опазят документи за миналото, пък и за днешното време. Вижда се, че това е една

динамична област, в която се отразяват превратностите на епохите.

В годината обаче, когато вторият випуск завършваше СУЧЕ, а това беше 1954-та, българските държавни архиви едва-едва започваха да се изграждат. Аз самата се готвех да уча по-нататък история и журналистика, но много слаба представа имах как се изследва историята и откъде са извлечени сведенията, с които са изгълнени нашите учебници. Затова с истинско учудване посрещнах телеграмата на баща ми, че ще се състезавам за място не в някой от университетите, а във висше училище, което се казва „Московски държавен историко-архивен институт“. И такъв ли имаше?

Добре че телеграмата случайно прочел учителят ни по история Христов. Той беше току-що завършил Софийския университет и вече знаеше, че там предстои да се открие специалност „Архивистика“. Но с какви преподаватели? Трябваше някой да се подготви в чужбина...

Дълги бяха разговорите ми с този мой учител. От него разбрах, че ние сме много зле с нашето архивно наследство, а след години и сама се убедих, че без архиви няма история, че без история пък няма народ!

Разбрах и колко много ще ми бъдат нужни чуждите езици, затова продължих да ги уча през целия свой живот – година след година и един след друг...

За историята домашните извори са само едната страна на градивото. Не по-малко важна е втората съставка, а тя е – какво свидетелствуват другите за нас.

Вече четвърт век работя над документи в български и чужди архиви, изучавам ги и ги издавам, за да се запознаят с тях повечко българи, а заедно с това преподавам на студентите каквото сама съм научила, за да поемат нататък щафетата.

Много труд и устойчивост се искат за всичко това, но не съм съжалела нито за миг. Когато със съученичката ми по френска паралелка Пенка Иванова асистирахме на Димитър Тончев, той пък от немския клас, да носим училищното знаме, ние не само бяхме горди с оказаната ни чест, но се кълняхме да бъдем един ден истински полезни

– на всяко от жизнените поприща. За щастие моето се оказа едно от най-интересните.

Доц. д-р ист. н. СТЕФКА СЛАВОВА-ПЕТКОВА –  
архивист, выпуск 1954 г., френски език

## „КЪМ ВЕЧНОТО ВРЕМЕ“

Един известен в нашия културен живот режисьор в областта на киното, театъра, най-вече в телевизията – Павел Павлов, приятно ни изненадва и като писател, драматург със своя роман „Време на гарвани – време за орли“, 1981 г., „Торба лакърдии“ – разкази, 1985 г., с писесите „Две хубави очи“, „Страстната неделя“ и сега с „Костеливият орех“ – за живота на големия френки поет Франсоа Вийон, предвестник на Ренесанса. Както твърди самият автор, писеса за този оригинален и дързък „скитник“ не са написали дори самите французи. Сценката, която поместваме, съдържа идеи, потвърдени от хода на Вечното време, валидни за всички поколения, в това число и за нас.

### Из писата „КОСТЕЛИВИЯТ ОРЕХ“

Залата на мислите в замъка Блоа. Късна нощ.  
Шарл д'Орлеан гали две хрътки пред камината,  
сетне звъни. Множество часовници секат времето на секунди. Появява се паж.

**ШАРЛ** Д'ОРЛЕАН: Отведете хрътките на закуска!  
И ако месир Вийон е станал, доведете го при мен!

**ПАЖЪТ:** Той не си е лягал, ваша светлост.

**ШАРЛ** Д'ОРЛЕАН: Така ли?! Как прекара нощта?

**ПАЖЪТ:** Сгряваше се с вино при слугите в готварницата.  
Сега чака зад вратата.

**ШАРЛ** Д'ОРЛЕАН: Въведете го в залата на мислите!

**ПАЖЪТ:** (снишава глас) Ако позволите още нещо, ваша светлост?

**ШАРЛ** Д'ОРЛЕАН: Какво още?

**ПАЖЪТ:** Той или е магьосник, или е побъркан. Вдигаше римувани наздравици в чест на някой си месир Фремин. Твърди, че бил пристигнал заедно с него в Блоа, но до тоя миг никой не го е зърнал в замъка.

**ШАРЛ** Д'ОРЛЕАН: Поетите са и луди, и магьосници. Не го карайте да чака пред вратата! (Пажът повежда хрътките. Вийон побягва, уплашен от тях).

**ВИЙОН:** Ваша светлост!... Ваша светлост!...

**ШАРЛ** Д'ОРЛЕАН: Оставете церемониите, Франсоа! За вас аз съм просто Шарл.

**ВИЙОН:** Но хрътките веднага подушиха, че съм Вийон.

**ШАРЛ** Д'ОРЛЕАН: Но те преследват дивеч и не се нахвърлят на поети.

**ВИЙОН:** Тогава туй е последното кътче на Франция, където не преследват поетите като дивеч.

**ШАРЛ** Д'ОРЛЕАН: Затова се надявам да останете дълго при мен. Ще имате всичко необходимо на вашата същност. Имам предвид душата. Докато извън стените на Блоа дебне стражата на Тибо д'Осини, за да похити вашата привидност. Имам предвид тялото.

**ВИЙОН:** Нямам друг избор освен сам да затворя зад себе си вратата на клетката за пойните птички на Франция.

**ШАРЛ** Д'ОРЛЕАН: Зимата е затвор.

**ВИЙОН:** (поглежда през прозореца): Но каква звънка тишина!

**ШАРЛ** Д'ОРЛЕАН: Тя потапя перото в глъбината на човешката душа и римите сами се стичат по него.

**ВИЙОН:** (отърсва се от поетическото вдъхновение). И крилете на ветрените мелници са омагьосани.

**ШАРЛ** Д'ОРЛЕАН: А напролет ще чуете звънна на наковалните да се надпява с ехото на камбаните.

**ВИЙОН:** (отърсва се от поетическото вдъхновение): Едва ли, Шарл... Едва ли. Летните пътища ме

- подмамват с живота, който крачи по тях. И само тях сънувам през зимата.
- ШАРЛ** Д'ОРЛЕАН: А моите безсъници са наказание за осмия смъртен грях.
- ВИЙОН:** Срещал съм хора, обладани от седемте смъртни гряха, но не бях чувал за осми.
- ШАРЛ** Д'ОРЛЕАН: Това е неблагодарната забрава, Франсоа. Орлеанская дева стори толкова много за мен, а аз не я поменах в никоя балада.
- ВИЙОН:** Чувах да разправят, че пленявала стотици англичани, за да ги размени срещу вашия плен.
- ШАРЛ** Д'ОРЛЕАН: Не можа да премине Ламанша, но отвоюва земите ми. Когато влизала в Орлеан, носела зелена рокля, подплатена в бяло – цветовете на моя дом. Какво зрелище!
- ВИЙОН:** Вашето не е грях, Шарл. А какво да кажат онези, които хвърляха дървета в кладата, за да я провъзгласят по-късно за светица?
- ШАРЛ** Д'ОРЛЕАН: Да-а... Никой не е пророк във времето си. В пророците започват да вярват едва когато предсказанията им се сбъднат.
- ВИЙОН:** А тях вече ги няма... Така ще бъде и с нас.
- ШАРЛ** Д'ОРЛЕАН: Ще ни разберат едва след много години.
- ВИЙОН:** (засмива се): И няма да повярват, че един принц и един скитник са разговаряли на „ти“.
- ШАРЛ** Д'ОРЛЕАН: Е, стига им на потомците, гдето ще наследят двама велики поети.
- ВИЙОН:** Не ще им стигне. Те никога няма да простят разминаването на привидностите със същностите. И ще разровят костите ни...

ПАВЕЛ ПАВЛОВ – режисьор,  
випуск 1953 г., френски език

**ЖАНЕТА СТОЙЧЕВА** е привлечена от духовната стойност на българското укражение. Нейната чувствителност е потърсила опорна точка не толкова в детайла и отделния елемент, а по-скоро във възпроизвеждането на духа и обкръжението, дошли с шепота на времето.

Художничката е намерила точни изразни средства, за да разкрие своето учудване и възхищение пред националния ни гений.

Накитите на Жанета Стойчева са уникати в своя жанр. Тя е въплътила в материала своята душевност и творческа дързост.

(Из рецензия на ВЛАДИМИР НЕСТОРОВ,  
доктор по философия и изобразително изкуство)

## ЗДРАВЕЙ, ПОМНИШ ЛИ?...

Винаги с благодарност си спомням за нашето училище – СУЧЕ. Имаше период, когато непрекъснато исках да се върна у дома. Задържа ме средата, приятелството. Там се научих да бъда отговорна и дисциплинирана. Това са едни от на-добрите гаранции за успех във всяка професия.

Училището ни остави обаче един непоправим „дефект“ – идеализма. Той ми е помогал да бъда вдъхновена и да вървя напред, но ми е носил и много неприятности, защото нямах имунитет към живота. Това е честа тема на разговорите с многобройните ни съученици и приятели, които вършат сериозната си работа в България и извън нейните предели.

Иска ми се да разкажа за една от последните си срещи с наш съученик. Още от първото телефонно обажддане на Владимир Владимиров в Париж разбрах, че не съм сама вillionния град. Бях в служебна командировка, изпратена при българи, които като наши представители трябваше да бъдат редом с мен във всичко. Okaza се, че са уморени, че нямат време. Налагаше се сама да нося тежък служебен багаж до летището. Това бе непосилно за мен. Тогава вдигнах слушалката. Владимир Владимиров не само ми помогна да придвижа българския багаж, но ме изпрати до последната врата на самолета, макар че не беше задължен.

Усещах почти бащинските грижи. И ми беше топло и

радостно, особено като знаех, че навсякъде по света мога да срещна съученици – приятели. В такъв момент изпитвам дълбоко чувство на благодарност за създаденото в Ловеч приятелство. Така се случваше, че в почти всяка страна, където съм била, то ме е топлило.

Винаги имаше някой, който да каже: „Здравей, помниш ли...?“ И това „Здравей, помниш ли...?“ съживяваше тежките следвоенни години, прекарани в онзи остров на дружбата – гимназията в Ловеч. Ние се греехме на топлината на огъня, запален в нашето детство.

И до днес най-близките ми другари и приятели са съучениците ми от училището, не само от нашия випуск, а от много випуски след нас. Когато разбера, че те са постигнали успехи, искрено се радвам и изпитвам гордост, че съм била с тях заедно, че и тях ги е хранил „идеализът“, който напразно понякога ми е тежал.

Благодарна съм за всичко хубаво, което Ловеч оставил в спомените и в душата ми.

ЖАНЕТА ЗАХАРИЕВА-СТОЙЧЕВА – художник,  
дизайнер, випуск 1954 г., англ. език

## ДЪЛГОТРАЕН ПОДТИК

*(Интервю)*

Въпрос: – Помогна ли ти „Ловеч“ да възпиташ у себе си важни добродетели, необходими при бъдещото ти поприще?

Отговор: – „Ловеч“ е определил, предопределил, програмирал до голяма степен цялото ми житейско развитие (и доброто, и лошото).

Въпрос: – Кои черти в характера особено ти подпомагат да осъществяваш поставените цели в избраната професия.

Отговор: – Това са главно настойчивост и трудолюбие.

Въпрос: – Трудно ли отстояваш справедливи позиции?

**Отговор: – Не, поне за мен.**

**Въпрос: – Мъчително или лесно постигаш целите си?**

**Отговор:** – Според хората около мен – лесно, за да бъда възнаграден така: преди 35-годишната си възраст бях хабилитиран и кандидат на науките, преди 40-та си година – доктор на науките, ръководя най-старото научно и учебно заведение по физика у нас, професор съм и т.н. А според мен – много мъчно, с постоянство и труд, с лишаване от много неща.

**Въпрос:** – Предпочиташ ли да проучваш неоткрити светове в областта на науката и общочовешките отношения или да задълбочаваш вече откритото?

**Отговор:** – Във физиката задълбочаването в откритото е откриване на ново. Като професионалист – физик, естествено предпочитам да се занимавам с търсене и откриване (евентуално) на нови явления и факти. И смятам, че го правя добре.

Освен това ръководя катедра от около 80 души (твърде много за университет), а известно е, че научните работници са ярки индивидуалности. Това налага търсението на конкретен подход към всеки, а следователно и изучаване на характеристи и отношения.

**Въпрос:** – Какво е най-голямото ти постижение в науката?

**Отговор:** – Сложно е да се определи, но може би изследването на магнитните свойства на широк клас от съединения на лантанидите с желязото и кобалта. Някои от тези съединения са получени и изследвани за първи път от мен и моите колеги. Впрочем, приблизително за същото ми беше присъдена през 1984 г. наградата за физико-математически науки „Никола Обрешков“ на БАН и СУ.

**Въпрос:** – Каква особено важна задача разработваш, която ще има значение не само за науката?

**Отговор:** – Две задачи смятам за особено важни. Първо – изследване свойствата на аморфни сплави. Аморфните метали и сплави по ред свойства (здравина, устойчивост на корозия и др.) превъзхождат използвуваните сега кристални материали. Може да се твърди, че започва, условно казано, ера на металните стъкла в мета-

лознанието. И за по-бързото ѝ настъпване помагам, в никаква степен, и аз. Второ – създаване и изучаване на кристални материали, които поглъщат големи количества водород. Това е въпрос, свързан с бъдещата енергетика на човечеството, вероятно след 2000–2030-та година. Тогава като вторичен енергоносител ще се използува водородът. Друга технически осъществима реална алтернатива засега не се вижда. В момента ролята на вторичен енергоносител играе електричеството, получавано в АЕЦ, ВЕЦ, ТЕЦ и т.н., но то не може да се съхранява. И ако преминем към използването на водорода като вторичен енергоносител, ще са ни необходими малки, компактни резервоари за водород, напълнени с кристални поглъщатели за този газ.

Въпрос: – Чувствуваш ли, че живее „ловешкият дух“ и сега сред нас?

Отговор: – Живее и още как! Чувството за близост помежду ни е фантастично, с нищо несравнимо!

*Проф. д-р АНДРЕЙ АПОСТОЛОВ – физик,  
випуск 1954 г., френски език*

## ВТОРИЯТ ДРАМСЪСТАВ

Ние бяхме последни от първите – 120 души, разделени в шест паралелки с френски, английски и немски език. С нашия подготвителен клас Езиковата гимназия в Ловеч получи своето попълнение и се превърна в голям колектив. Но колко объркани и смутени се чувствахме сред по-големите! А по-късно на плаца във вътрешния двор се строяха за проверка 600 души. Френският отдел енергично пееше „Бандера роса“, вдъхновен от енергията на Наташа Калъпова, а немският – тръгваше за града с „Бау ауф...“ Ние с мъка едва сричахме думите на първата си английска песен.

Колко забележки сме получавали, че вместо да слушаме урока на комрид Спасов, надничаме през прозореца към знаменитите ни баскетболисти, които вкарваха кош

след кош! Какво бе възхищението ни от Цвети Браткова и Иван Калайджиев – царете на гимнастический салон! Но най-популярни бяха артистите – певците, рецитаторите, участниците в драмсъстава. Какъв невероятен възрожденски жар са притежавали нашите учители, които без всякакви програми за разкриване на таланти успяваха да събудят у нас най-доброто и да ни приобщат към разнобразна творческа и спортна дейност?!

В първите дни на ориентация и приспособяване двама учители се обърнаха към мен с предложение за извънкласната дейност и без преувеличение мога да кажа, че те са дали тласък на днешната моя професия – проблемите на възпитанието и пластиката на актьора. Цветанка Спирилонова откри в мен, невзрачното хилаво момиченце, гимнастичката и за две години ме изведе до републикански състезания, а учителят Андрейчев ми предложи ролята на Машенка в „Искам да се върна у дома“ (1952 г.) на С. Михалков и така стана мой кръстник в театралното поприще. От тогава до днес всички ме наричат Маша.

Влязох в запаления творчески колектив от театрали, които оживено обсъждаха системата на Станиславски, упражненията на Рапопорт. Тук водещи бяха Митко Жеков, Павел Павлов, великолепната Борислава Кузманова, а председателка на драмсъстава бе Лада Панева. И на нейно място, в 11 клас, бях избрана аз, с което се продължи традицията на нашите по-големи другари – да играем сериозни пиеси, да участвувахме в концертите на хора, да подготвяме скетчови програми, да провеждаме състезания с постановки на различни езици. Тази традиция покъсно се запази и продължи и в софийската английска гимназия от учителката Бартлет.

Обновеният и разширен състав поде невероятно дръзкото начинание на Х. Андрейчев – постановката на пиесата „Семейство“, в която участваха над 50 души. Аз отново бях Маша (Мария Улянова). Там бе и Петър Димов, сега актьор.

След „Семейство“ (1953 г.) Х. Андрейчев реши да смени жанра и за голяма радост, ние, новоизлюпените водещи вече артисти, бяхме командирани за два дена в София да гледаме прелестния мюзикъл „Чакайте на телевидение“.

фона – викат ви от Таймир“ (1954 г.). Удоволствието от тази пиеса на весели недоразумения, а навярно и умението на нашия режисър да прави безпогрешни разпределения на ролите доведоха до спектакъл с безспорен успех. Играехме го пред съучениците, пред публика в Ловеч, дори и в Троян. Банко Банков бе единодушно призната нова звезда на ловешкия театрален хоризонт.

Но не мислете, че това бе лесно завоюван успех. Наш съперник по онова време бе драмсъставът на мъжката гимназия в града, в който сериозни артистични изяви имаше едно от шестте деца на нашия огњар, актьорът Борис Луканов. И макар журито от окръжен мащаб да класира „Разлом“ на Лавренев на първо място, а нас – на второ, шестте представления при пълни салони компенсираха загубата.

В „Чакайте на телефона...“ участваха Марсел и Банко като „млади любовници“, Иван Сапунджиев – Джони и Христо Кръчмаров застъпваха ролите на бащи-те, Росица Буркова и Мария Хаджийска бяха младите девойки, а Констанца Додева в ролята на известна естрадна певица и Бойко Тарабанов като антрепренор на циганска естрадна трупа оформяха списъка на главните роли. В масовите сцени с цигански песни и танци участваха Колю Донев, Валерия и Емилия от по-големите, а известните наши художници Бурнев и Жанета осъществиха декорите.

Втората голяма постановка, която ни донесе заслужен успех, бе „Стари другари“ (1955 г.) на Виктор Розов. Главната роля се изпълняваше от признатата наша артистка и певица Констанца, баща ѝ – от Христо Кръчмаров, любимият – от Банко Банков, а нейни другари бяха Мария Хаджийска, Константин Иванов, Василка Боянова. И тази пиеса бе изпълнена многократно в читалищния салон на гр. Ловеч.

Успехът на „Чакайте на телефона...“ не ни е създавал илюзията, че сме големи артисти. Той ни помогна да се сближим. Да се уважаваме. Да намерим себе си чрез другите. Да се опознаем. Тогава открихме, че Банко е също така и великолепен художник. Той ни запозна по-отблизо с учителя по френски Англад, от Хаити, в чиято

стая слушахме джазова музика. Така проникнахме в свят, който не познавахме. Открихме тайната страсть на Кръчмаров – символистите, отречени от официалната програма по литература. Става дума за българските поети-символисти, с които, убедена съм, можем да се гордеем.

Пред нас, зад зелената завеса на театралния салон, за пръв път свири скромните си композиции Георги Минчев, сега известен композитор, прочут по света. Увлечението ни по изкуствата ни сближи и с Иван Белелиев, чиито песни веднага бяха запети от Констанца. Срещахме се с уникалната човешка надареност, когато наблюдавахме бързите му успехи в овладяване на пианото под ръководството на преподавателя Копе, той, който за първи път докосваше този инструмент на 16 години. Ние му се възхищавахме. И каква съдба! След като беше приет в Консерваторията с такава минимална подготовка, смъртта го застигна сред водите на Балатон през 1955 г.

Сближихме се и със сдържания мълчаливец Коста, у когото едва ли някой е подозирал тогава наличието на такъв мощен драматичен талант. Но си спомням, че когато разговаряхме за литература и за автори, Константин Илиев, (сега изявен драматург и добър писател) се реши да ми даде да прочета негово съчинение за Лермонтов, което буквално ме потресе. Толкова бе далеч от трафарета, на който ние малко или много бяхме жертва. Едно умно, без помпозност, но задълбочено съчинение.

Общата любов към поезия и литература ни сближи с младата Мария Нинова, със семейство Бартлет. Нестрова ни учеше на негърски фолклор и приспивни песни. Заедно с Маестрото и Мария Славкова, диригента на хора и помощничката му, организирахме богати програми, които изнасяхме в салона, в града и дори в Троян.

Атмосферата на искрено увлечение по театъра, поезията и музиката ни помогна да не се срамуваме да бъдем истински. Мисля, че духовният климат в СУЧЕ, където прекарахме четири тежки в битово отношение, но пък изпълнени с много творчески радости и мечти юношески години създаде толкова утвърдени артисти от

първите и уви, последни випуски на Езиковата гимназия, която ние, английски изучаващите, трябаше да напуснем първи.

*К. изк. н. МАРИЯ ХАДЖИЙСКА – доцент  
в НАТФИЗ, випуск 1955 г., английски език*

## НАЧАЛНИ ТЛАСЪЦИ

Първите ученици на Средното училище за чужди езици бяха приети без конкурс, подбрани от реални гимназии, отличили се в изучаването на трите езика – френски, немски и английски.

Пред първия малоброен учителски колектив стояха сложни задачи – да начертава пътя на развитие на училището. Ценна роля за уеднаквяване на методите на обучение играеше учителската организация под директорското ръководство на Георги Колимечков. Всичко не ставаше гладко, тъй като чужденците имаха друг стил на работа. Но благодарение на Елисавета Мусева, която проявяваше много такт към всички, атмосферата бе особено ведра.

Преподавателите, които живееха в пансиона, винаги помагаха на учениците – на занимания, на разходки, вечер... Непрекъснато се говореше на езика. Поде се традицията дори час на класния да не се провежда на български. Учениците ми превеждаха. Всички политически информации, доклади, дискусии, програми за чувствувания се изнасяха на съответния език.

Най- силни следи оставиха в мен фестивалните вечери. С голямо вълнение се готвеха класовете. Най-добрите номера се награждаваха и участвуваха в заключителния фестивал. Като сега виждам „Танц на розите“ на 8 френски клас, сцената от „Извора на белоногата“ – 9 френски клас. През 1950-51 г. група ученици се явиха със „Зрелостно свидетелство“ и „Защо, мистър Бидъл?“ А на следващата година бе създаден драматичен кръжок, ръководен умело от Х. Адрейчев. (За първите постановки на драмъстества вече се писа – Б.р.) .

Разнообразна дейност развиваща и литературният кръжок, който подготви вечери за Вапцаров, Смирненски, Ботев, Левски, Каравелов.

Не е възможно да се изброят всички участници, но е необходимо да се посочат представените пиеси пред ученици и гражданство в продължение на десетина години: „Нейните другарки“, „На добър час“, „Слънчев дом“, „Камък в блатото“, „Криворазбраната цивилизация“, „Седемнадесетгодишните“, та чак до оперетата „Наталка Полтавка“ и „Шепа щастие“. С пиесите „Стари другари“ и „Шепа щастие“ драмсъставът спечели зонално първенство (Плевен и Търново).

След пенсионирането на Х. Андрейчев, достоен заместник по литература дойде Н. Ангелов, който продължи традицията с голяма жар.

Първите години – години на търсене, на упоритост, всеотдайност...

Първите – директор, учители, ученици – разкриха широк простор за бъдещето на училището, трасираха пътя, по който вървят днес повечето езикови училища в страната.

*ХРИСТО СТАНЧЕВ –  
преподавател по математика в СУЧИ  
и в ЕСПУ „Ернст Телман“, Ловеч*

## ШКОЛА, А НЕ ШКОЛО

Възможно ли е вече да са изминали повече от 30 години от времето, когато със строеви марш за последен път минах по ловешките улици? Всъщност защо казвам „минах“? Минахме. Ние, потомците на Езиковата гимназия, чиято абитуриентска вечер празнувахме през 1957 г. сред люлящите на Стратеш, в една романтична – поне в моите спомени – хижа. Има ли още такива абитуриентски балове?! В хижа с дървен под, с кавалери, които танцуваха на такова разстояние от дамите както през викторианската епоха?! С момичета, повечето от които за

първи път стъпваха на обувки с токчета? Не давам отговор, защото всеки съвременник го знае. Запитах не от педагогически, а от чисто сантиментални подбуди.

А защо започнах с марша и със строевата стъпка? Такова беше обичайното ни „вливане“ в ловешкия свят на киното, театъра, спортните състезания... Навсякъде отивахме в строй. Пеехме с вдъхновение нашите маршови песни и сякаш казвахме: „Това сме ние, възхищавайте ни се!“

Толкова отдавна ли е било това? Толкова скоро ли, ако мерим с мерките на „обективното време“? Толкова отдавна, че никой съвременен ученик няма да повярва на нашите младежки събрания, на които беше чест и гордост да си направиш самокритика, като предварително си обмислил за какво да бъде тя – отговор на твоя вътрешен „доклад“, така да се каже, а не защото името ти е споменато. И толкова скоро, та всичко е все още прясно в съзнанието. И сърцето ми трепва като прочета под заглавието на нова постановка името на съученика – режисьор Христо Кръчмаров, който с положителност дори не си спомня за мен, понеже бях в „по-малък клас“.

Човек би могъл да си спомня безкрайно. Всеки човек. Независимо къде е завършил. И ако е с нормална чувствителност, спомените му винаги ще бъдат сантиментални, забравяйки лошото. Значи те не са уникат. Уникат е само моята привързаност към моите спомени. Както и привързаността на всички останали към техните си спомени. Защото тя не се повтаря, както не се повтаря човешката индивидуалност.

Иска ми се само да отделя онова, което според мен беше най-ценното от живота ни в пансиона – чувството за справедливо другарство. Мисля, че това качество, което преди постъпването ми в СУЧЕ не притежавах, ми е помогнало изключително много – и чисто човешки, и професионално. За мене никога не са били проблем контакти с хората, независимо от образованietо, възрастта и темперамента им. Реагирам към всеки нов познат, стига да излъчва симпатия, като към близко същество. (И не сме ли наистина всички ние близки, защото сме човеци? Всяка политическа окраска е нещо допълнително наслада.)

гано.) Едновременно с това много точно, много отдалече познавам лошия, престорения, егоистичния човек. Ето защо съм най-много благодарна на школата от Ловеч.

Именно школа, а не школа – това е Нашата гимназия. Титла, която не е вписана в никакъв документ и чийто ранг я поставя извън категориите. По-точно над тях, където те се сливат с нравствеността.

*ЕЛЕНА ВЛАШКА – журналистка,  
випуск 1957 г., немски език*

## УНИКАЛНА ОБЩНОСТ

Продължавам да пътувам до Ловеч – и реално, и мислено – с несравнено вълнение. Пътувам към родния си град, към „реката на детството свято“, към люляковия Стратеш, към стрехите и лозниците на Вароша... Пътувам към замъка на мечтите, към острова на ранната младост, скрит зад „непрестъпния“ зид, извисен над града като гнездо, където се учехме на първия си полет и откъдето се разлетяхме по широкия свят. Разлетяхме се в прецкия и в преносния смисъл на думата. По различни орбити – на политиката, на науката, на литературата, на изкуството, на образованието. По различни краища на Родината. По различни земни меридиани.

Случва ми се да пътувам по света, в разнолики столици да прекрачвам портите на малките български територии – посолствата. И тук и там в обветрените от времето лица на дипломати и търговци да откривам поизбледнели черти на някогашните момчета и момичета от английския, френския, немския отдел. При тези случайни срещи има един универсален ключ, който ражда усмивка на лицата, отваря гостоприемни домове, разрушава барьерите на разстояние във времето и пространството, свързва с невидими нишки раздалечените съдби в никаква уникална общност.

Общността, наречена „Ловеч-Пансиона“, Езиковата гимназия, Училището с големи букви. Училище не просто

за средно образование. А Училище за политика, Училище за култура. Училище за цивилизованост. Училище за другарство. Училище на първата любов...

Ловеч не е центърът на света. Но големите политически събития отекваха в пансиона, в нашите умове и сърца, тревожеха ни, вълнуваха ни, приобщаваха ни към сложния, непознат, но привлекателен свят извън учението... Днес трудно можем да кажем колко проумявахме тези процеси с „политический багаж“ на своите ненавършени 18 години. Въпросите бяха повече от отговорите, съмненията – по-силни от увереността. Времето постави нещата по местата им. То формира нашата позиция. Но корените ѝ са в ловешките уроци по недогматично мислене.

Ловеч не е центърът на света. Но чрез учителите–чужденци ние се приобщавахме към съдбата на други страни и народи, докосвахме се до световните процеси, съпреживявахме успехите и пораженията на народите, осъзнахме развитието на нашата страна в контекста на световноисторическото движение напред.

Училище за култура. Музиканти, художници, поети. Не само онези, които по-късно тръгнаха по пътя на голямото изкуство – Банко, Павел, Лада, Георги Минчев, Таня... Всеки клас имаше свой дял в училищните концерти. Всеки тайно пише стихове. Всички заедно се скучпвахме пред няколкото стари радиоточки, когато от безкрайно далечната столица предаваха концерт на знаменистост. Не знам дали имаше някаква „система за естетическо възпитание“. Но зная със сигурност, че никой не задължаваше беловласата ни английска учителка Драйвър да събира всеки четвъртък в пансиона всички любители на голямата музика и да води уникален лекционен курс върху музикалната класика.

Училище за цивилизованост, за другарство... На фона на познатите балкански нрави някак непривично ни изглеждаха другарските взаимоотношения между бивши съпрузи – чужденци. В тази малка територия, в затворената общност нищо не можеше да се скрие – нито любовта, нито измяната, нито подлостта. Общественото мнение беше безпощадно, но справедливо. По-силно от Учител-

ския съвет. По-въздействуващо от строгостта и на най-строгия директор.

Първите любовни вълнения. Повече романтичност и мечтания, повече погледи и жестове, повече самовглъбяване и тайни сълзи... И такава страсть към любовната литература! От великата – до „Златни зрънца“. Изпокъсаните страници на единствения екземпляр от „Писмо на една непозната“ на Стефан Цвайг не прекъсваха движението си от ръце на ръце. Несравнено беше вълнението от първия досег до голямата литература в оригинал.! И, разбира се, поезията ни привличаше неудържимо, в нея всеки търсещ израз на собствените си преживявания. Разтърсващи душите събития бяха срещата с младия автор на току-що появилата се стихосбирка „Звездите са мои“ и лекцията на тема: „Що е щастие?“ Защото всички искахме звездите да са наши и вярвахме в осъществимостта на желанието си, жадувахме да бъдем щастливи...

Има хиляди отговори на въпроса: „Що е щастие?“ Човек търси цял живот своя отговор и своето щастие... Ако трябва да потърся мята отговор, не мога да не го свържа с годините на Езиковата гимназия. И тогава щастието ще зазвучи като щастие на съзряване, на познанието, на човешкото общуване, на очакването.

Не идеализирам нещата, макар че от висините на днешния ден годините в Ловеч плуват в романтична светлина. Не бяхме нито достатъчно ученолюбиви, нито достатъчно дисциплинирани, нито достатъчно разумни. В спомените си пазя и укора в прекрасните очи на класната ни Анелия Гълъбова, и строгото мърене, на плаца, пред всички, на закъснелите от двучасовия градски отпуск, заради категорично забранения за ученици филм в градското кино „Тя танцува само едно лято“, и нощните разходки, размишления и мечтания в приятелска компания на хълма над пансиона, след като дежурните възпитатели ни бяха „приспали“ и изгасили лампите...

Не бяхме гении. Може би се мислехме малко за таланти. Жivotът разсея много илюзии. Но Ловеч даде атмосфера за разцвета на един талант, който може да се смята за родов белег на всеки възпитаник на Езиковата гимна-

зия: талантът на признателността, която те кара често пред теб да изплува тайнственият остров на ранната младост.

*Проф. НОРА КРАЧУНОВА – АНАНИЕВА,  
юрист, социолог, выпуск 1957 г., немски език*

## ЛОВЕШКИ ЗРЪНЦА

В осми глас имах за първия срок 3 двойки, откраднаха ми новия шинел, намалиха ми поведението, защото имах тесте карти (не знаех да играя), бях си похарчил пансионната такса за два месеца и времето беше страшно студено, а аз бях зиморничав. Въпреки това реших да се удавя в Трай Дянко, един вир на Осъма, където беше по-дълбоко. Тръгнах много уверено, но стигнах само до лечебницата, където ми премериха температурата и ме оставиха да лежа в една топла стая. Няколко дни си правихме „Сахара“ – блъскахме печката с крадени дърва и оптимизът ми се възвърна.

Класната ни Драйвър, блага, белокоса англичанка получи от Лондон голям колет с шоколад. Извика мен и още едно момче да го разпределим за целия клас. Всеки получи по парченце, но никой не го хареса. Горчеше за разлика от марципана, който беше върха на удоволствието. Въпреки това го изядохме.

На последния етаж на централното здание беше кабинетът по химия. Бедежето (Божидар Даков Желев) при опит да онагледи реакцията на натрий във вода изпусна цялото парче във ваната. Учителят изкрешя „бягайте“, ние се изпокрихме, натрият избухна и от взривения талашитов таван изпадаха стотици вонещици. Ако не знаете какво значи това, никой не може да ви го обясни.

Когато на масата донасяха яденето, тавите слагахме на високо, на прозореца. Протягайки се мързеливо да свали тавата, Арсъ си я изсипа на главата. Целият облян във фрикасе, той приличаше на снежен човек. След време извади от джоба си една мръвка заедно с разни хартийки,

молив, писмо и други боклуци и я постави на масата. До ден-днешен не обичам фрикасе. Както не обичам и таханхалва и студен чай.

Събрахме се на 25-годишнината от завършването на СУЧЕ. Идвала разни хора, търсехме се, познавахме се, питахме се. В двора на гимназията се бяха скуччили, когато пристигна красив мерцедес с чужд номер – явно беше наш дипломат. Никой не можа да го познае, а и той не познаваше никого. Така се гледахме известно време, докато някой извика: „Ми, да, Кольо Тиковата“. И на Кольо дипломата му олекна, и на нас ни стана мило. „Тиковата“ беше в блестящ черен костюм, тъмна връзка и с много представителна осанка.

Дори и да сме се забравили, паролата, „той е от Ловеч“ е магическа. Разпияхме се и по България, та и по света. Някои дори вече си отидоха. Но достатъчно е да се събрем – служещи, директори, дипломати, журналисти, археолози, учени и след пет минути отново сме си старите момчета и момичета от онова бедно, студено, но весело време. Преповтаряме си вече толкова години старите случки, старите идиотщини и се смеем, и ни е хубаво. Всеки имаше поне двайсет-трийсет прякора. Вече ги пообъркваме, както променяме и персонажите в смешните случки, почти не вярваме, че всичко това се е случило с нас – сериозните, родителите, началниците, уважаваните. Сега седим около семейните трапези, но с любов си спомняме корабийките отечно ограбваните колети, онзи невероятен сладкиш от две бисквити с локум по средата. Никой друг сега не може да го разбере освен тези, които са го яли тогава. Мисля, че подоби спомени ни свързват повече от колкото сегашните ни връзки и познанства. Обичам онези полугладните, замръзналите от ловешкия вятър в картонените постройки, полуоблечените и често некъпанi, буйните иечно измислящите щуротии момчета и момичета, тези, които се опитваха да пушат из пещерите около града, които вместо дискотека играеха на синджирче и които пиеха мастило или изяддаха туба лепило за няколко фонданови бонбони, които играеха баскетбол с волейболна топка и завършваха

вечерта с „падружка мая“. Голяма част от нас станаха свестни хора. Струва ми се, че това се дължи и на факта, че беше трудно. Беше начало, в което имахме щастие да бъдем и ние.

Не се виждаме много често, не се събираме редовно всички, но съучениците са ми близки като братя и сестри. Моите, от онези години, от Ловеч...

*ЕВГЕНИЙ СТАНЧЕВ – журналист,  
випуск 1957 г., английски език*

## ДЕН СЛЕД ДЕН МИНАВА, НО ЗАБРАВА НЯМА...

Школьные годы чудесные  
с дружбою, с книгою, с песнею!  
Как они быстро летят!  
Их не воротишь назад.  
Разве они пролетят без следа?  
Нет, не забудет никто никогда  
школьные годы!

Това бе една от песните, които хорът на 11-те класове на VI випуск изпълни на празника на гимназията – през февруари 1958 година. И досега в ушите ми звуци тази чудесна песен с миньорна тоналност. Спомням си репитициите в малката стаичка с пианото над входа на централната сграда на гимназията, обзема ме вълнението, което изживях на сцената. В душата ми се връща като неизменен рефрен очароването на онези незабравими дни.

Ден след ден – пет години заедно с нашия скъп Ловеч, където ние опознахме почти всяка романтична уличка на Вароша, всеки люляков хълм, всеки потаен завой на Осъма. Ден след ден в различни сгради на гимназията, в различни класни стаи – с неутолимата жажда за нови знания, с воля да преодоляваме всякакви трудности. А трудности? Някои бяха еднакви за всички, други бяха твърде лич-

ни. Помня студената зима на 1854 година, замръзналите радиатори и момчетата от нашия клас, измръзнали по пътя от общежитието до класната стая. Помня как трудно беше адаптирането на някои от нас към другите. Помня очи, сияещи от радост и възхита, помня очи, стаили огорчение и болка. Колко бяха сложни, разнообразни, а с това и богати взаимоотношенията в нашия клас!

Всеки от нас тай в сърцето си скъпи спомени – за съученици, за учители, за отделни събития. Колко чисти и топлещи душата приятелства! Колко смешни или тъжни случки! Какъв заряд за духовно богатство, честен и достоен живот!

Нашият клас – със своя неповторима атмосфера, със своя история, свои перипетии, поражения и успехи. Не носи ли всеки от нас и до днес духа и мечтите на нашите юношески дни!

Не се виждаме често, а продължаваме да се чувствуваме близки. Продължаваме да бъдем нашият клас. С присмех и укор в очите – за слабостите, с радост и гордост – за постиженията.

Помня подкрепата и доброжелателството на нашите по-големи съученици Кольо Донев, Нели Симова, Димитър Станоев, Людмил Резашки, Мария Желязкова, Виолета Костуркова. Пазя и досега приятелството си с много от тях. Помня с какво вдъхновение и всеотдайност работеха в ученическия комитет Павел Павлов, Милан Миланов, Димитър Стефанов, Здравко Григоров, Боряна Станчева, Иорданка Драголова, Венцислав Андрейчев, Янушка Калоянова.

Не ще забравя вълненията, трудностите и радостите, които изживявахме при провежданите всяка година фестивали, при конкурсите за най-добре украсена класна стая (какъв художник беше нашият Стефан Козаров!), конкурсите за най-добро стихотворение и най-добра рисунка, вечерите на езика, интересните политически лектории. Не мога да забравя вдъхновението на Жени Бъчварова като ръководител на нашия политически

кръжок в 10 клас. А кой ще забрави представленията на драмсъстава и концертите на хора?

Нашите учители – колко човешка топлота и всеотдайна грижа! Всеки от нас е изрекъл думи на синовна благодарност към нашите любими учители.

Помня часовете, в които ни преподаваха с умение и възискателност Ел. Мусева, Ан. Гълъбова, Х. Андрейчев, Р. Гайар, Хр. Христов, Б. Боев...

И ако в днешния ни делник у много от нас са останали силна вяра в идеалите, упоритост при постигането на целите, реализъм в оценката на фактите – убедена съм, това дължим на нашите незабравими учители, на нашата младост в любимата ни гимназия.

*НЕВЯНА ТАСЕВА – преводачка,  
випуск 1958 г., френски език*

## ТОЙ Е ЕЗИКОВЕЦ...

Човек си мисли, че е лесно да сподели със себе си и със своите съученици някои неща, които го вълнуват и които са оставили трайни следи в паметта му. Но когато остане насаме с белия лист и се запита откъде да започне, разбира колко много неща би искал да каже и колко трайни и неповторими са били дните, прекарани в Ловеч. Дни, изпълнени с младежки пориви и мечти, дни, огрени от първите, колкото и мъчителни да са били те, стъпки в желанието за овладяване на тайните на света. И то чрез тайните на чуждия език.

И все пак, мисля си, онова, което се извисява над всичко, което ни свързва най-здраво с гимназията, е чувството за другарството, готовността да се притечеш на помощ на ЕЗИКОВЕЦА, когато той те призове, пък и дори да не те призове; достатъчно е само да разбереш, че ТОЙ има нужда от ТЕБЕ, че една твоя дума или един твой жест са достатъчни да го ободрят и да му вдъхнат сили в непреходното...

За по-сетнешните поколения от „езиковци“ (колко

много и, това е мое искрено убеждение, не отговарящи на името си езикови гимназии се създадоха!) има неща, които са трудно разбираеми. И това е понятно. Те не са изживели ония тежки и първи, гладни и студени години. Години, когато хлябът се даваше по половинка за цял ден, а храната не достигаше дори за ония, които страдаха от липса на апетит.

Те помнят времето, когато чуждестранната книга беше рядкост и не са преживели мигове на нетърпеливо очакване на опашката пред малката книжарничка на главната улица на Ловеч. Не са почувствали ония трепети, когато на игрището се състезаваха трите отдела и винаги имаше двама срещу третия (като, разбира се, при следващото състезание съюзите се разтуряха).

А походите до Къкрина, до Троян, до Слатина!...

И всичко това, и колко още неща, за нашето израстане към едно чакано бъдеще, което щеше да ни донесе, вярвахме го, осъществяване на мечтите, с които правехме първите си стъпки в света на неизвестното, в света на чуждите езици, които ни разкриха тайните на планетата, приобщиха ни към най-ценното, създадено от человека.

ДИМИТЪР СТАНОЕВ – международник,  
випуск 1958 г., френски език

## С ПОЕТИЧНАТА МЛАДОСТ

Непознат като поет за българската общественост, ст.н.с., к.ист.н. Милан Лефтеров Миланов е дълбоко в душите на своите съученици, неотделимо свързан с поетичната им младост. Журналистическата професия, публицистичното му творчество – автор е на много книги, неговата международна кариера не му отредиха съдба на поет, но той носи поезията в себе си. И остава мил приятел със съучениците си, с които Времето често го разделя „по братски“.

## НА МОИТЕ ДРУГАРИ

Дойдохме малки, свити и свенливи,  
със трепет плах прекрачихме тоз праг,  
а после... после здраво стискахме молива  
и тръгвахме с живота нов във крак.

Във тия класни стаи, зали, вън на двора,  
на плаца, в парка и на трудоден,  
и в същия салон, във който с вас говоря,  
изнисаха се бързо ден след ден.

Да спомням ли сега за всички фестивали,  
за пламъка вискрите очи,  
за дружбата, която времето едва ли  
ще заличи от нашите души!

Прекарах пет години с вас, другари мои,  
живота общ делих със всички аз.  
И както днес намирам се тук между свои,  
така по братски ще се разделя със вас.

Появявайте! Сега е толкоз трудно  
да пишеш за отминали неща,  
когато в тях пулсира още будно  
тук ехото от младата мечта.

*МИЛАН МИЛАНОВ – публицист,  
международн, выпуск 1958 г., френски език*

## КОМИЧЕН ДИАЛОГ

(из ученическия дневник)

Първи учител: Кажи защо бяхте с нея в парка вечерта  
в 9,30 часа?

Ученикът: (Усмихва се наивно) Нали тя ви обясни.

Първи учител: Нищо не ми е обяснила.

Ученикът: Ама че история! (Пак се усмихва).

Първи учител: (Нервно) Слушай, това не е шега рабо-

та. Знаеш ли, че при това положение могат да ви изкарат пред строя, както направиха с X? А теб ще изключат като У. Него го изключиха, защото го завариха късно вечерта със Z.

Ученикът: (Наивно) Само за това ли?

Първи учител: Да!

Ученикът продължава да се усмихва.

Първи учител: Не забелязвам никакви чувства в теб, а ако има такива, то те ще се изпарят след две седмици, когато напуснете Ловеч. Тя изживява всичко много тежко, а ти нехаеш... Несериозен младеж си ти! Получил си двойка.

Ученикът: Не помня.

Първи учител: Ето, виждаш ли, не помниш, че си получил двойка. Няма повече да ѝ пишеш писма! Няма да излизате вече двамата сами! Няма да се виждате отделно от другите!... При тези условия ще запазя тайната ви.“

\* \* \*

Урок по психология. Тема: „Дружба и любов“.

Резюме на втори учител (чужденец): „Има само любов (между учениците и ученичките). Българите се страхуват да наричат нещата с истинските им имена.“

Вторият учител казва на ученика: „Тя е хубаво и симпатично момиче. Но това не е достатъчно. Трябва да си съвпадат характерите и стремежите ви. Вярвам в чувствата ви, но няма да се учудя, ако те се окажат временни. Да се кълнеш във вечна любов е глупост! Не върши глупости, докато си в гимназията! Ще се опознаете по-добре извън училището, а времето ще провери дълбочината на чувствата ви.“

\* \* \*

Упоритата памет пресява преживяното и за нищо на света не иска да се раздели с трогателните и ярки спомени от живота ми в пансиона.

Пет години труд, мечти, често наивни, са скътани като скъпоценни камъчета в душата ми и аз ревниво ги пазя.

*К.х.н. ВАСИЛКА БОЯНОВА – физикохимик,  
випуск 1956 г., френски език*

## ЕДИНСТВЕНА ПО РОДА СИ

Повече от 30 години след завършване на гимназията спомените за петте години, прекарани в нея, са толкова живи, колкото бяха през първите години след излизането ни от пансиона и „навлизането ни в живота“. Онези, които не са учили в нашата гимназия и то през времето, когато тя беше единствена по рода си в България, никога няма да разберат нашите чувства, вълнението, което ни обзema всеки път, когато си спомняме ученическите години независимо от победелите коси и „помъдряването“ ни, придобито с времето.

Мисля си, че това, по което си приличат възпитаниците на нашата гимназия, е съхранената способност да се вълнуват по ученически, да не бъдат равнодушни и твърде улегнали. Гимназията ни научи на истински чувства и може би на най-главното – чувството за отговорност.

За мен няма по-щастливи моменти през всичките тези години от срещите ми със съучениците, на които безкрайно си припомняме безброй пъти повтаряните слuchки от живота на класа. Преживяваме като лична трагедия неудачите и болестите на всекиго от нас, не можем да приемем за реални някои деформации на характерите, които животът все пак е успял да наложи тук и там.

Много би ми се искало гимназията да възобнови атмосферата, която я отличаваше през онези години, да възръди поне част от традициите, които останаха завинаги в паметта ни. Днес ми е трудно да си представя директор, който като Ив. Инджов да оглежда всяко кътче на парка още в ранни зори, като Ив. Янакиева неуморно и самопожертвувателно да измъква от „подгответата“ най-

доброто, на което са способни, за да овладеят тънкостите на чуждия език, като Н. Щамлер с любов и снизходжение да посреща поредните лудории на възпитаниците, като Х. Андрейчев да насърчава обзетите от неговия театрален ентузиазъм към все нови и нови изяви на сцената, като К. Киров – Маестрото да влага високия си професионализъм за музикалното възпитание на учениците. И колко много други учители и възпитатели, за които гимназията не беше стъпало от кариерата, а дом и семейство, и мъка, и благородна амбиция да създадат истински хора!

На тях завинаги ще останем длъжници и ми е мъчно, че дори не успяхме да им го кажем...

*Д-р БОРЯНА СТАНЧЕВА-АНДРЕЙЧЕВА –  
медицин, випуск 1959 г., немски език*

## НЕЗАЛИЧИМИ СПОМЕНИ

Моите връзки с Езиковата гимназия от петдесетте години са доста солидни. От 1951 год. баща ми беше там учител, случайно или не съпругата ми Боряна е от нашия клас (в известен смисъл все едно че сме женени открай време), а петте години, през които бях там ученик, оставиха ярък отпечатък върху съзнанието ми за цял живот.

През баща си още от малък имах възможност да наблюдавам по-отблизо някои от учителите, напр. Георги Колимечков и Николай Щамлер, които ми правеха силно впечатление. Спомням си Щамлер и моя баща, наметнати с балтони, да се грят на един малък електрически котлон в т. нар. „мъжко“ здание, където тогава живеехме (бил съм в 9 клас). Често беше студено, а и храната като че ли не достигаше, особено на момчетата.

Нашият клас преживя организационните трансформации на училището и беше пръв випуск на немската гимназия, тогава СГНЕ.

Какво научих в гимназията?

Лично за мен занятията по немски език се оказаха ценни. Сигурно доста неща по-късно в Дрезден щяха да ми бъдат по-трудни, ако много преди това Ив. Янакиева, Н.

Щамлер и други не ни бяха подготвяли с вещина и упоритост. А и основите на английския език, с който сега най-много си служа, също получих там. По-строга трябваше да бъде тогава Т. Божинова към нас – разбира се и нея сме запомнили с добро. По време на едно класно упражнение тя изведнъж се обърна към едно от момчетата: „Моля ти се, дай учебника!“ И „юнакът“ подаде смутен предварително подгответия под чина учебник по английски. „А сега дай и другия учебник!“ Оказа се, че тя е забелязала именно втория, пак предварително подгответен учебник вече отдолу на пода, под краката.

Знанията по математика и физика, придобити в Ловеч, бяха за мен важни по-късно. През 1959 год., веднага след матурата бях включен в българския „отбор“ за Първата международна математическа олимпиада в Румъния. С известно облекчение установих, че нашата подготовка по математика не беше по-лоша от тази в другите гимназии, например в столичните.

Пансионният живот си имаше своите ограничения, но именно поради тях, поради известна изолация от „градския“ живот, той ни създаваше един друг своеобразен свят: класната стая, театралния салон, спортните игрища... Празник са били за нас всяко ново представяне на драмсъстава, всяка „фестивална“ вечер на отделните класове. В осми клас, на фестиваля нашият клас се представи със съкратена версия „Пепеляшка“. Репетиции, костюми, не на място произнесени реплики, смях...

А спортната ни самодейност? За мен съществена част от юношеските спомени е свързана с баскетболното игрище. Следобяд отивах при Присадашки, вземах топката и играехме чак до началото на заниманията. Първенството на гимназията между класовете, между отделите, градското първенство...

Но и това не беше всичко. В гимназията, в клас и в непринудени разговори се обсъждаше актуалната вътрешна и най-вече външната политика. В класа дойде Хр. Станчев и разговаряхме за култа към личността. Едно от момчетата малко неочаквано попита: „А как смятате, има ли при нас култ към личността на директора?“

Това „ момче“ и до днес задава от време на време неудобни въпроси.

Спирам тук, въпреки че сигурно съм пропуснал да спомена нещо „много важно“. Да, например „говоренето на езика“, черни точки, червени точки, намаляване на бележките по езика на членовете на Учкома, Р. Гайар ни дава за пример Г. Димитров в затвора. Известно насилие ни се виждаше тогава това „говорене на езика“, макар че сега...

Преди време се събрахме в Ловеч заедно с „френския“ клас да празнуваме двадесет години от завършването. Почти всички дойдоха, всички бяха развлечени. У всички ни Езиковата гимназия остави незаличими спомени. За цял живот.

Чл. кор. ВЕНЦЕСЛАВ АНДРЕЙЧЕВ – физик,  
 выпуск 1959 г., немски език

## ЖИВОТ ЗАД СТЕНИТЕ

Когато се съберем съученици от... немски клас, след втората чашка съпругът ми започва да разказва как при едно свое посещение в Ловеч видял високите стени на гимназията и ожалил младостта ни, особено моята, разбира се.

Реакцията ни е сниходителна усмивка. Какво знаеш ти за нашата младост! Та нали зад тези стени се роди нашето другарство, привързаността ни, запазила се и до днешни дни!•

Стените не ни пречеха да се интересуваме от всичко, ставащо по света, зад тях кипеше интересен живот, зад тях почувствувахме първите трепети на младостта.

Там беше нашата класна стая, за която се грижехме като за свой дом, украсявахме, подреждахме, не без помощта на грижовния ни класен Петър Лазаров.

Там беше милата и строга Янакиева, която ни даде основите на немския език. Е, понякога се стряскахме, когато ни изненадваше да си говорим на български –

чуждият език не винаги отговаряше на нашата емоционалност.

Там беше учителят Андрейчев, когото и досега благославям, че ме научи да се изразявам правилно на родния ми език. Беше драмсъставът, ръководен от него, с писета, с които трогвахме нашите родители на ежегодните тържества.

Там беше нашият парк, където през пролетта на 1955 година се готвехме за първия ни изпит, приличайки се на пролетното слънце. А колко беше вкусна „циганската баница“ от топъл хляб, сол и пипер, изнесени от задната врата на кухнята!

Но ние бяхме гладни не само за хляб, а за всичко, до което се докосваха младите ни сърца. Жадувахме за музика, за поезия, за хубави книги. Там беше учителят Липавцов, който ни въведе в прекрасния свят на музиката. Там бяха подготовките за ежегодните фестивали. Беше Боряна, която ни свиреше „Унгарска рапсодия“ от Лист на пиано или ни акомпанираше, когато пеехме. Беше мечтателката Усмивка с приказните си представи за света. Беше Цеко, чийто стихове точно отговаряха на нашата душевност. Бяха „звездците“ Павел и Иван, които ни разсмикаха не само на сцената, но и в клас. Беше „закачкото“ Митко, зад чиято избухливост се криеше толкова честност и другарска преданост.

Бяха и много, много други съученици, които също държа все близо до сърцето си.

*ПЕНКА МЕНКАДЖИЕВА-ЦОЧЕВА – биолог,  
випуск 1959 г., немски език*

## ЛОВЕЧ ЖИВЕЕ И В МОЕТО СЕМЕЙСТВО

14 септември 1955 година. Ловеч. Ние, плахите четиридесетгодишни момчета и момичета, събрани от чужди краища на родината, имахме щастлието да попаднем в една гимназия, в която беше положено вече здраво място с опита на пет изминали години от основаването

ѝ. Начало, поставено от учители, за които гимназията бе втори дом. Първооснователите – Г. Колимечков, Ив. Янакиева, Ел. Мусева, Н. Щамлер, Т. Присадашки, Х. Андрейчев, Ан. Гълъбова, Хр. Станчев и много други даряваха учениците си с топло чувство и грижи. Но и те получаваха неподправена обич от възпитаниците си, която тaim и до днес.

Много изискваха от нас преподавателите и възпитателите, но и много ни даваха. Няма ученик на Ив. Янакиева, който да не си спомня с каква упоритост тя изтръгваше всичко, на което сме способни, за да заучим ония безкрайни правила в немския език, а пишем и преписваме до изнемога немските думи. Тя ни вдъхна не само любов към немския език и култура, история и литература, но най-вече ни научи на преклонение към всичко българско, на безгранична всеотдайност, на вяра в нравствените ценности. Тя беше извънредно строг учител и в същото време като грижовна майка живееше с радостите и тревогите на всеки от нас. Вдъхна ни чувство на съпричастност, научи ни да търсим рамото на другаря до нас, да си помагаме.

Традициите, утвърдени от първите, продължаваха и укрепваха. „Ловешкият дух“ се чувстваше навсякъде – не само в класните стаи, но и в зимните фестивални вечери, в спортните състезания, в политическите кръжоци, в литературните вечери, при театралните постановки, в летните и есенни бригади, в екскурзиите, в празниците на гимназията… И амбициите във всичко да сме първи. Това не бяха мероприятия по сценарий, а вълнуващи мигове. После живеехме дълго с впечатленията от изпълненията на нашите съученици, от диригентството на Маестрото, от умелото режисиране на Андрейчев – една неповторима атмосфера на богат духовен живот.

Всичко това е останало дълбоко в нас през студентските години, при първите стъпки в живота, когато трудно се адаптирахме поради идеализма ни, при нашите срещи на кръгли годишнини, традиция, продължавана още от първите випуски.

Това са години, мигове, които не се връщат, но остават трайни следи. Не може да се забрави онова, което получихме от учителите Янакиева, Бах, Домке, Мерке,

усилията и успехите ни по математика при Хр. Станчев, дълбоко емоционалните часове по български и история при Х. Андрейчев, Ан. Гълъбова и Инджова, интереса ни към физиката, подклаждан от класната ни Ек. Славчева. Благодарни сме и на първите директори и учители, които отстояваха създадените вече традиции в гимназията.

А нима можем да забравим д-р Терзиева, под чието крило винаги успявахме малко да си отдъхнем? А грижите на леля Нада за нашите спретнати дрехи? А жените от кухнята, които даваха филии с олио и червен пипер на винаги гладните момчета? Какви бяха тези хора – директори, преподаватели, възпитатели и обслужващ персонал, които гледаха на нас като на свои деца? Имали сме голямо щастие да попаднем тъкмо на тях!

Но затова пък има с какво да се гордее нашата гимназия. Нейните възпитаници от трите отдела и по-късно само от немски отдел, който поставил основите на немската гимназия, придобиха различни професии – инженери, лекари, архитекти, учени, преподаватели, журналисти, търговски дейци...

И сега, 42 години след основаването на първата Езикова гимназия в България, 30 или 20 години след нашето завършване, ни се иска да бъдем онези чисти юноши и девойки, които гледаха към живота с надежда и доверие. Колко са ми близки всички съученици! Та те даже са близки на моя съпруг и на трите ми деца, защото Ловеч живее и в моето семейство...

Скъпи спомени! Всеки път при срещи със съученици у нас, по света или в Ловеч се връщаме към тях, присядаме на любимите ни пейки край стената и наред с гордостта, че сме постигнали нещо, тъгуваме по прекрасните години, по младежките ни пориви, по първите трепети. И всеки път с благодарност за всичко, което сме получили в Ловеч, за всичко, което се е запазило в нас...

ЯНУШКА КАЛОЯНОВА –  
външинотърговски деец, выпуск 1960 г.

## ЛЮБИМ ПОЕТ

ЦВЕТАН ПЕТРОВ НАЙДЕНОВ завършва немски отдел на Езиковата гимназия. Сетне следва външна търговия във ВИИ „Карл Маркс“, сега УНСС, София. Работи като дългогодишен служител в системата на външната търговия.

В Ловеч е бил любим поет на няколко випуска, чиято поезия е преписвана в цели тетрадки, размножавана и пазена до днес.

### ЛЮБИМОТО УЧИЛИЩЕ

За нас сега си оня светъл дом,  
за който ще си спомняме със радост,  
когато се изправим мълчешком  
пред взора на отминалата младост.  
Едва тогава твоята цена,  
училище любимо, ще узнаем.  
Ще ни примамва тази тишина  
в напуснатите класни стаи.

А чистите зелени чинове  
и черната дъска ще станат спомен,  
чиято чудна прелест ще зове  
в сърцата ни копнежа неполомен  
да дойдем пак при тебе някой път  
и да те видим с онова вълнение,  
с което опознавахме светът  
и победихме първите съмнения.

Разказват, че човекът се мени,  
че хубавото нещо избледнява  
и дългият поток от трудни дни  
покрива го със плесен и забрава.  
Но ние ще те помнимечно, знай,  
и в нашите сърца не ще изстине

на светъл спомен огънят голям,  
дори ако живеем сто години.

11.2.1959 г.  
Ловеч

ЦВЕТАН НАЙДЕНОВ –  
випуск 1959 г., немски език

## ОТ СТАРИТЕ БУГРИ ДО НАС

Потъналият в слънце и зеленина Ловеч посреща завършилите основното си образование дечица от Тракия и Пирин, Свищовско и Видинско. Някои пристигат с родителите си, други, като Мери Бъч, са тръгнали сами от далечния Мичурин: държала е в ръце олющено куфарче в разнебитения „рейс“ до Бургас, чакала е три часа софийския влак, прехвърлила се е на Дъбово на русенския, на Горна оряховица – на влака от Варна за София и най-после на гара Левски е чакала мотрисния влак за крайната цел – ЛОВЕЧ.

Започва и обучението на чуждия език: пръстите стискат молива и изписват по десет, двадесет, а и тридесет пъти непонятните чужди думи. Интересно и непознато чувство е да напишеш или кажеш нещо, което да бъде разбрано само от „посветените“.

Учебната година е в разгара си. Но тъй наречените „фестивали“ или състезания по класове в литературно-музикален аспект ни карат да се върнем към своето, родното. Помнят се дългите два или три, или повече километри до съседното на Ловеч село Гозница, където влизахме в незнайни домове да искаем „под наем“ национални носии като потури, които може би помнят Левски и Христо Латинеца, аби и пояси, загубили преди десетилетия цвета си, калпаци и опинци. Помним хората край селския клуб...

А могат ли да се забравят смехотворните моменти,

когато по-големите от нас ни правеха свидетели на своите разговори и на своите момчешки самохвалства, че са „задушили една мадама“, а ние наивно питахме дали е умряла??!

Какво можем да кажем освен българското „мерси“ на преподавателя ни Роже Гайар, който през 1985 г. отново посети България и отрази прекрасните си впечатления от нея, сравнени с времето на 50-те години, на страниците на „Литературен фронт“ тогава??!

Е, друг е случаят с Ив Монтан (или Иво Монти, както казвахме), когото чакахме да дойде в Ловеч и да ни изпее поне една от своите песни, за нас, които считахме едва ли не за матерен още един език.

И колко още, зарити в паметта, спомени!...

Но, макар че нашият випуск завърши френската гимназия във Варна, която ние основахме, нищо не е в състояние да отнеме крепкото ни чувство на принадлежност към Ловеч, там, където забихме най-напред корен.

*Инж. ПЕНЬО БАЙЧЕВ –  
випуск 1960 г., френски език*

## ИСКРИЦИ ОТ ЛОВЕШКИЯ ОГЪН

С мъка по родните места, страх пред неизвестното, с мечти и силно желание за знания през есента на 1955 год. пристигнахме в Ловеч, за да изградим новия подгответлен френски клас на Средното училище за чужди езици. Неусетно, потопени в атмосферата на другарство и непримиримост, на откровеност и много сърдечност, възприемахме, продължавахме и обогатявахме установените традиции на училището.

Ентузиазирано пеехме „Ну ка солнце...“ и припявахме на „Бау-ауф“ – марша на немския отдел, дори когато отивахме на кино под строй. Поставяхме своите рекорди в гимнастическия салон, на спортното игрище или на градския стадион. Работехме и се веселяхме на бригадите в Гозница, дори когато платненките ни – тогавашните „ма-

ратонки“ – бяха прогизнали във вода и кал. Воювахме за призови места на фестивалите, нищо че професионални режисьори нямаше. Участвувахме в хора и се гордеехме с неговите успехи в града. Вълнувахме се за празниците на гимназията и ги подготвяхме така, както се подготвя голямо тържество. Нетърпеливо очаквахме гостите – бившите ученици – така, както се чакат братя и сестри в роден дом. Не се учудвахме, че учителите и възпитателите ги посрещаха като свои дъщери и синове.

За нас стената, обграждаща пансиона, се превърна в място, където мислите политаха към родните краища и към бъдещето.

Ние също учехме, много сериозно учехме. И така, в труд, учение и смях, весел младежки смях, израстваше и нашият клас – неповторим и толкова приличащ на другите класове. Имахме свои подвизи, но съществува ли клас без силни преживявания?! Имахме и свои изпитания, но вероятно всеки клас е имал трудни моменти.

Имахме всеотдайни учители и възпитатели. Нашата любов към тях осезателно почувствувахме през есента на 1958 г., когато вместо в Ловеч трябваше да се явим в новообразуваната гимназия, наречена вече „...с преподаване на френски език“ в град Варна.

Официална раздяла с Ловеч нямаше, нито пък тържествено пренасяне на огъня. А се оказа, че всеки от нас е отнесъл по една искрица от ловешкия огън. Тогава, изправени пред трудностите на основоположници, разбрахме, че всичко, което ни е дало училището в Ловеч, е станало наша същност и жизнена необходимост. Неволно се стремяхме да покажем на новите си учители и възпитатели онова хубаво, което носим от Ловеч: трудолюбие, другарство, знания.

Обширните казармени помещения превърнахме в спални стаи, построихме спортни игрища, организирахме фестивали, участвувахме в градски състезания и олимпиади. Образувахме хор, който и във Варна стана градски първенец. Продължавахме ловешките традиции в крайморския град. Утвърждавахме гимназията и себе си.

Премина и варненският период, за да тръгнем по неизвестните житейски друмища. А жива ли е още искрицата

от Ловеч? Ако чуем вик за помощ и отминем безразлично, тя ще е изгасната завинаги. Но ако не стоим безучастни пред подлостта, пред лъжата, пред несправедливостта, значи има в душата ни пламъче от Ловеч.

*ДОЧКА МАРКОВА – преводачка,  
випуск 1960 г., френски език*

## ПРЕНАСЯНЕ НА ОГЪНЯ

Какво ни даде гимназията в Ловеч? Какво запазихме от нейния дух до днес? Може би преди всичко умението да живеем, да горим и честно да работим в колектива, да миеем и мислим за него, да мислим за другите, преди да помислим за себе си. Сигурно ни е тежало, когато в „подготвб“, оставили зад себе си родителска ласка и домашен уют, под строй по класове (от най-големите до най-малките) влизахме в голямата „войнишка“ трапезария. Всичко в нея беше по „спартански“ – дългите маси с двете пейки и дрънчащите алуминиеви чинии и канчета, но на общата трапеза беше много вкусно, та макар и еднообразно: понеделник и четвъртък – мармелад, боб, компот; вторник и петък – халва, картофи, компот; събота и неделя – малко по-различно. А какво удоволствие „дежурните по кухня“ да са „наши“! Тогава имахме полза. Може би там в „рефектоара“ откряхме думичката „clasè за допълнè“ – непонятна за другите. А кой би могъл да забрави следобедните филии с олио и червен пипер?! И така въпреки суровия режим, някои несгоди, които, улисани във всекидневието, и не забелязвахме, ние възмъжавахме, укрепваше нашият дух.

Колко смешно звучеше за „изтънчените ни френски уши“ немското „Freie deutsche Jugend bau auf!“\*, когато, тръгнали под строй на кино в града, всички от сърце гръмко пеехме. Обичахме да пеем и умеехме да се веселим. Незабравими бяха ловешките фестивали – истински

---

\* Строй, свободна немска младеж! (нем.)

празници! С месеци се готвехме за тях. Бяхме най-малките, неукрепнали бяха нашите гласове, но въпреки това хорът ни предизвикваше овациите на „големия салон“ в централното здание. Само момичетата от класа пееха, а диригент ни беше Тошко Маестрото от Провадия. Игриво звучеше от сцената „Засвирили са, Дойне ле, дор три гайди, дор три кавала...“ Всяка от нас и до днес още помни песента, безкрайните репетиции, а после радостта от успешното представяне.

И във Варна пренесохме фестивала с неговото творческо оживление и кипяща атмосфера. Той ни помагаше в трудните моменти на създаването на френската гимназия – клон от ловешкия корен. Там занесохме и вечерите на езика, където звучеше мелодичната френска реч, със затаен дъх слушахме за френската култура и история. Принципът „Един за всички, всички за един“, изграден в Ловеч не ни напускаше и там – всеки нещо даваше от себе си за класа, за гимназията. Ревностно и настървено налагахме стила и духа на Ловеч и тъй като почти всичко ловешко беше „хубаво“, то се приемаше от новопостъпилите варненски „подгответа“ и от новите ни учители. Горди бяхме!

Не ни омръзна животът в пансиона в Ловеч, разграфен по часове, излизанията в града в сряда и петък – така го направихме и във Варна, макар че там вече липсваше желязната ловешка дисциплина, нямаше го Н. Щамлер с разрешителните бележки за излизания. И ни беше хем хубаво, хем тъжно. И във Варна не се разединихме – излизахме уж поотделно и отново групата се оформяше, когато се срещахме по улиците.

Бяхме единни, често дори прекалено, в лудории и зле замислени „операции“. Но сме вярвали, че сме били прави, че ни е простено или по-скоро не винаги сме могли да предвидим последиците, ефекта от постъпките ни. И тогава нашите учители трудно можеха да махнат с ръка и да кажат: „Детинщини, лудории“. Времената изискваха строгост и суровост, справедливи наказания. Малки бяхме, когато за една неразумна обща постъпка класният разярено ни каза, че „сме сложили прът в колелото на историята“. Сигурно наистина много сме се изплашили,

че то изведенъж ще спре да се върти. Но не – ние всички бяхме част от нея и най-вече съществена част от богатата и разнообразна история на Езиковата гимназия в Ловеч.

Сега за всичко си спомняме само с хубави чувства, дори и високите стени на „Диарбери“ не ни се струват толкова високи и страшни, изоларищи ни от пъстрия свят на люляковия град. С любов си спомняме и за нашите учители. Как треперехме при Живка Стоева с нейните постоянно контролни на листче с непознати думи, как трепетно очаквахме похвала от нея! С обич и признателност се прекланяме днес пред паметта ѝ, тя за нас беше истинска майка – строга и взискателна, справедлива и добра, не показваше открито любовта си, но беше толкова загрижена! Такава беше тя и във Варна, където предаде богатия си опит на новите колеги.

От онзи септемврийски ден на 1956 г., когато постъпихме в Ловеч, са изминали над 30 години, а сякаш бе вчера. И сега, където и да се срещнем бивши съученици, между нас съществува онази връзка, която свързва най-близки хора. Когато за някого, та макар и непознат, кажат: „Той е от „НАШАТА ГИМНАЗИЯ“, това топло, братско чувство прехвърляме и към него. Ние пазим и ще пазим още „вярата в доброто и в человека“, вярата в другарството, в идеалите и красотата на нашето общество.

*БИСЕРКА БАКАЛОВА-ГРИГОРОВА – радиожурналистка  
НИНА ГЕРИНСКА-МИХАЙЛОВА – преподавателка  
ИВАН ДАМЯНОВ – въшнотърговски работник,  
випуск 1961 г., френски език*

## ДА СЕ СЪБЕРЕМ ВСИЧКИ...

Ние, които дойдохме в Ловеч през 1958 г. от всички краища на България, бяхме пет подготвителни класа – от „а“ до „д“. Тези букви ни останаха завинаги. И днес, когато се срещнем, казваме: „Помниш ли „Мамбо“ от „в“ клас, а „Фрегата“ от „д“ и т.н.“

През есента на същата година в Ловеч се отбиха на път

за Варна „французите“. С китари и непознати за мен песни на френски и немски е останала в паметта ми онази вечер. На другия ден учениците от новооткритата френска гимназия си заминаха, а нашата стана само немска – Смесена гимназия за немски език. Но ловчалии и досега я наричат Езиковата.

Започна нашето ежедневие на „подготовка“. Зубрехме всекидневно десетки немски думи и някъде след Нова година ни забраниха да говорим на български език – влезе в действие системата на „сини и червени“ точки. „Синя“ точка – изпитват те и получаваш с една единица по-ниска оценка. Що ли ги пиша тия неща – всички ние ги знаем. Полза от точките обаче имаше.

То едно ли е, че да си спомни човек! Спомниш си, става ти приятното, а след това тъжно – не може да се повтори преживяното. Затова и избягвам да се отбивам в Ловеч.

И все пак... Месец май, Стратеш е в люляков цвят. Нашият „б“ клас с Илия Балевски, класен ръководител и учител по математика, е на излет. Подухва топъл вятър. От устата на „сухия“ математик неочеквано за нас прозвучават стихове. Ние сме като втрещени. Много пъти ни е изненадвал този наш учител. Той винаги настояваше на всяка задача да търсим няколко решения. Колко прав е бил! Оказа се, че и в живота е така...

Трайни и хубави спомени са ни останали от есенните ученически бригади в близките до Ловеч села – събиране на сливи, гроздобер. А сред скъпите снимки от онова време особено ценя една, на която всички момчета от нашия клас са с „прическа“ нула номер. Сред нас е учителят по химия от ГДР Шуковски, от когото ни остана правилото: Zuerst das Wasser, dann die Säure, sonst geschieht das Ungehcure! (тоест: първо водата, после киселината, инак ще направиш белята).

Нашата гимназия винаги е имала добри спортни отбори. Мнозина от учениците играеха дори в представителния отбор на тогавашното дружество „Христо Кърпачев“. Венци Андрейчев от най-големите (той завършваше, когато ние бяхме „подгответе“) играеше баскетбол в отбора на Ловеч. Нашият Виталий Пантелей бе в шахматния отбор на градското дружество (всички нас той биеше,

без да гледа шахматната дъска), а Любчо Съботинов – в отбора по тенис на маса. Всички тези спортни успехи (може би в гимназията са запазени спечелените кути и флагчета) до голяма степен се дължат на Тодор Присадшки. Още в първите ни часове по физкултура той ни оглеждаше и направо казваше: Ти ще играеш баскетбол, ти това, ти онова. А когато чу, че аз съм от Перник, „заповедта“ му беше: волейбол. Този наш любим учител и треньор, участвувал в Отечествената война, един от предтечите на сегашните световни шампиони по вдигане на тежести, от нас – спортните момчета – беше много обичан и уважаван.

През 1961 г. от нашия клас Атанас Павлов и аз, и Ицо Тупаров от по-малките играехме в средношколския отбор по волейбол на Ловеч. Решаващата среща за класиране за финалите в София бе с отбора на гр. Русе. Мачът се игра на лекоатлетическата писта на градския стадион. Бихме ги с 3:0 и веднага след мача целият ни отбор бежешком стигна до Осъма при бента. Къпахме се, обезумели от радост. Този и много други спомени дълбоко са заседнали в душата...

Доста години изминаха от абитуриентския ни бал през 1963 г. в рестората на Стратеш. Същото лято се пръснахме по родните краища и по пътеките на живота. Практически е невъзможно да се съберем всички, а би било много хубаво. Може би това трябва да става всяка година на празник на гимназията.

*ЗАХАРИ ЗАХАРИЕВ – международник,  
випуск 1963 г., немски език*

## ЛОВЕЧ, ОБИЧАМ ТЕ!

Три години след завършването на гимназията, през май 1965 г. в Москва съм записала в дневника си:

„Докато бях на кино, Мирел, който се е върнал от практика, ми е оставил букет от люляк. Ароматът му ме подлудява! Пред мен изплува Ловеч и потъналият в люляк

Стратеш... Изведнъж някакво старо, познато, полу забравено чувство ме обзema – желание бурно, задушаващо – да отида в Ловеч, да ходя по калдъръмените улички на стариия град, да гледам зашумените брегове от Покрития мост или да потопя краката си в бистрите осъмски води и да ги боцкат отдолу излъскани камъчета; или да стоя на ръба на Пресечените скали и да гледам как в алено море се скрива златното топло слънце, а въздухът – гъст люляков въздух, да опиянява душата mi; или да стъпвам по кадифената трева на Хисаря и да търся под храстите, под миналогодишната шума теменужки... Ах, колко странно! Около мен, тук в стаята на общежитието изведенъж замислица на теменужки!

Ловеч – обичам го! Изведнъж с учудване откривам, че обичам Ловеч повече от Русе! Ловеч – люлка на най-хубавите, най-щастливите, най-поетичните, най-уханните mi години. Кога ще те видя пак? Когато и да дойда, ти ще mi си останал верен. Ще си запазил за мен и Моста, и Осъма, и Стратеш, и Баш-бунара, и Трай Дянко и... „Бастилията“. И онова ухание, което е само твое и мое...

Жадувам за българска пролет, за българско лято, за българска есен. Обичам те, мила моя Българио! Страшно силно и много нежно те обичам!...“

След като напуснах Ловеч, съм живяла общо 17 години в чужбина – 5 в Москва, 5 в Бангладеш, 4 в Женева и сега 3 в САЩ. И навсякъде несъзнателно любовта към България, носталгия по родината, бе свързана със спомена за второто mi родно място – древния китен Ловеч. „Какво толкова си се размечтала за тоя Ловеч? От това, което mi разправяла, си представям вашия пансион като истински манастир или казарма!“ – каза тези дни моят син. „Имаше и хубаво“ – промълвих по-скоро на себе си. „Хубавото сте си го създавали сами“, отвърна синът mi. Учудих се на това негово прозрение. Ами точно така е – хубавото, за което и до днес mi спомняме, си го създавахме ние!

Занятия до обяд, занимания следобед, а вечерта събра-ния или колективни мероприятия. За четене на книги и друга интелектуална дейност оставаше нощта. В стаичката за куфарите минаваше едва ли не една четвърт от

живота ми в пансиона. Байчото доста бързо ни откриваше и понеже, след като обещаехме, че се разотиваме да спим, отново се връщахме и запалвахме лампата, той престана да идва да ни се кара, ами направо отиваше при бушоните и ги отвърташе. Така, без да има енергийна криза, се налагаше да четем и пишем на свещи. Какво ли не пишехме – писма (аз имах кореспонденти от 15 страни, между които Луис Мариано и Михаил Шолохов), дневници, стихове, домашни, преписвахме цели тетрадки с песни, с мисли и афоризми и то не само за любовта и приятелството, но и такива мъдрости: „Да учиш, без да мислиш, това е напразен труд, а да мислиш, без да учиш, това е опасно“ (Конфуций), „Обичайте бъдещето, стремете се към него, работете за него, пренасяйте от него в настоящето толкова, колкото можете“ (Чернишевски).

Забавлявахме се и по много други начини. Правехме стенвестници (нашият клас издаваше „ВЕОВАСНТЕР“ – „НАБЛЮДАТЕЛ“, в който активно сътрудничех), фестивали, в които участвувахме въодушевени поголовно – и отличници, и по-редови ученици, шумни веселяци и скромни мечтатели. С песни, танци, сценки и всичко, което можеха да изфантазират неизкушените ни умове. Сами си бяхме и радио, и касетофон, и телевизия.

Ако не се смята музиката, с която ни будеха сутрин по радиоточките. Да, това беше възможно най-приятният начин за започване на дългия пансионски ден. Бях измислила много хитър начин за отлагане поне с няколко минути това начало: смъквах се към средата на леглото и старателно се покривах с юргана, като го изравнявах така, че да изглежда като че ли няма човек в него. А това се постигаше много лесно поради малкия обем на тялото ми и провисналата пружина на леглото. Но не след дълго номерът бе разкрит и възпитателките, щом светнеха лампата, направо се запътваха към моя ъгъл и отмятаха целия ми юрган. (Задето все се увивах, понеже бях много зиморничава, ми викаха „Пашкула“).

Страстта ни да излизаме извън чертите на пансионската територия, струва ми се, бе почти маниакална. Най-голямото ни приключение в това отношение бе спането под открито небе. Една нощ си изнесохме дюшеците и

чаршафите през прозореца и се настанихме на терасата, която всъщност представляваше покрива на кухнята. Какво потресаващо преживяване беше! Цяла нощ не спахме, гледахме звездите, тихо и щастливо си шепнехме или замълчавахме, за да слушаме тайнствената лятна нощна тишина и да мечтаем – за ваканцията, за бъдещето. Макар фактически да си бяхме на пансионската територия, имахме чувството, че сме излетели някъде в просторя. На разсъмване тихичко започнахме да се прехвърляме в спалнята.

След закуска бяхме извикани при шефа... Издали ни единствените съседи, които живееха в къщата срещу нашия прозорец. Жената ни взела за привидения, а мъжът, по-голям реалист, се досетил, че сме ние, но ужасно се възмутил от нашето неглиже и тутакси дошъл да се оплаче от неморалното ни поведение, с което сме смутили реда в благочестивия град. Толкова бяхме уплашени, че въобще не запомнихме как мина аудиенцията при шефа. (Тогава смятахме нашия директор Инджов за прекалено строг, но както по-късно животът показва – по-добре прекалена строгост, околнокто прекалена слободия...)

И така, зад високата и широка стена, напук на всички звънци, правила, учители и дебнещи възпитатели, нашият дух си оставаше свободен и поривът ни да летим наяве или насиън – несломим. Тази изобретателност, инициативност и творчество, в които бяхме възпитавани или се самовъзпитавахме, ето четвърт век ни помагат да превъзмогваме и най-тежките жизнени и професионални ситуации, да намираме изход от най-безизходни положения и, общо взето, да се оправявме в живота, дори от време на време да му се наслаждаваме.

Когато едно време чувах да казват, че ученическите години са най-хубавите, не вярвах. Сега разбирам, че е така. Мисля си, че тогава всичко имаше смисъл. Имаше мечти, музика, оgnени залези, най-лилавото есенно небе в света, тревожно-топли пролетни ветрове, търсения на истината, на любовта, на смисъла на живота, стремеж към красивото, към самоусъвършенствуване, имаше недоволство и неудовлетвореност, изисквания към себе

си и към другите, към живота. Имаше „бели“ творчески нощи. Всъщност имаше щастие. Затрупани от годините и обстоятелствата, трябва да признаем, че сме изпадали в летаргичен сън или апатия, но непримиримоста ни от тогава, проникнала дълбоко-дълбоко до всички наши фибри, ни е пробуждала неизменно и ни е изкарвала отново на стръмния, но светъл път на борбата, пътя нагоре, напред!

*ВИОЛЕТА СОТИРОВА – международник,  
випуск 1962 г., немски език*

### APPEAL

To a delegate to the

Conference on Disarmament

I am very glad that you are my friend  
though we are of a different brand –  
I awake at dawn when you go to bed,  
you prefer the black and I like the red,  
you are rather dark and I am rather fair.  
But not all the things one can compare.

I wonder why you are to me so dear –  
maybe in a boat before thousand years  
our grandfathers have both of them cleared  
for the same port but could not well steer  
and the stormy ocean grew them apart.  
Aren't we called on to make a start?

Geneva, April 1981

Violet Sotirova

### ЗОВ

На един делегат от конференцията по разоръжаване

Тъй много се радвам, че мой си приятел,  
макар че различни сме явно:  
когато ти лягаш, зората ме буди,  
червено обичам, ти – черни заблуди,  
аз цяла съм светла, ти – по-скоро тъмен.  
В живота не всичко навред е сравнимо.

Защо ли се чувствуваам толкова сродни?  
Да, може би преди хиляда години  
в една лодка тръгнали наште деди  
към един и същ пристан, но те не могли  
да стигнат, разлъчил ги зъл океан.  
А днес да започнем отново, не сме ли призвани?

ВИОЛЕТА СОТИРОВА –  
*Поетична версия: С. ПОЖАРЛИЕВА*

## ДА СЕ ЗАВРЪЩАМЕ ВЪВ ВРЕМЕТО...

Имах желание да изучавам английски език. От пети клас посещавах курсовете в родния ми град Перник (тогава Димитрово). Оттогава датираше и увлечението ми по радиотехниката – спомням си колко търсех необходимия ми диод за детектор...

Трябваше да решава – към техниката ли или към езиците. Баща ми – редови техник по чугунените отливки в завод „Струма“, реши вместо мен: „Да не се мъчи момчето като баща си!“

Голямо беше разочарованието ми, когато се оказа че имало освен английска – и немска гимназия, в която бях приет. И то в Ловеч, познат ми само от учебника по география с неясната снимка на покрития мост и от твърдението на вуйчо ми от Никопол, че щом спре токът, значи е паднал кайшът от динамото в ловешката юзина.

Но баща ми сериозно се замисли, и то най-много за финансовата страна, при получаване на писмото от гимназията с трилистния поменик за задължително облекло – зимно и лятно, бельо, чорапи, чаршафи, обувки, държание и поведение (струва ми се, че пансионният режим и двукратното седмично вдигане на бариерата изобщо не бяха упоменати, вероятно от милосърдие). Като достоен потомък обаче на Крали Марко баща ми реши далновидно – щом искат много, значи и много ще дадат на децата.

И така, след ден и половина пътуване, на 12 септември 1960 г. сутринта бяхме в Ловеч. Признавам – отидох с

неохота. Не се страхувах, защото въображението ми не беше толкова богато. То се измени едва когато видяхме импозантните стени на гимназията...

Там ни очакваха. Мустакат мъж във военна униформа ни посрещна и ни записа. (Дали в такава униформа щяха да бъдат и учителите, си помислих). Впоследствие се оказа, че това е счетоводителят, бащата на Радослав от нашия клас, който от запаса бе дошъл направо в гимназията, за да приема новодошли. На първия етаж в бетонното здание ни очакваше респектиращ строен мъж с метален глас (като че ли само униформата му липсваше) – Л. Петракиев. Представихме му се с вещите ни по опис – не допусна нито повече, нито по-малко от предварително регламентираното.

Така станах ученик в Смесената гимназия с изучаване на немски език в Ловеч. Преди мен се бе записал Христофор Дочев от Враняк, а след мен един грамаден мъж доведе хилаво момче с голяма глава – Неделчо Генов (да можете сега да го видите – не се побира върху стандартен формат photoхartия).

Събрахме се деца от цяла България. Непознати. Различни. Но голямото гимназиално семейство ни прие с любовта към „новите“! Строгите като бащи, и същевременно всеотдайни като майки учители и възпитатели станаха за нас приятели и изповедници. А по-големите съученици – братя и сестри. Заживяхме един живот – труден, весел и примамлив.

Класната ни, В. Сматракалева, прекарваше с нас неуморно целия ден, от утринната гимнастика до лягането. Тя ни учеше на немски език и подпомагаше съзряването ни. А дали ние бяхме готови за това? Играехме от нашите игри – вечер устройвахме състезания с барутни ракетки за ужас на класната, играехме всяка свободна минута на футбол на малки вратички на пощадката пред бетонното здание, а след загасването на лампите за сън слушахме докъсно сапунерката – радиоприемник, изработен с толкова мерак.

Но това бе и време на усилен труд. Всеки ден по 40 нови думи, а и задължението да се говори непрекъснато и навсякъде на езика. Колко пък бяхме горди, когато

започнахме да разбираме чуждата реч, и то от устата на истински чужденци!

Естествено, доста време трябваше да възприемаме интуитивно бурните събрания в театралния салон по време на общите вечери на езика. Но това само ни амбицира по-скоро да се издигнем до нивото на по-големите. В театралния салон се събирахме като в голям семеен хол – и за добро, и за лошо. Там един загрижен баща с гости, надвиснали над очите вежди се мъчеше с привидна строгост да ни приучи към навиците и добродетелите на възрастните.

Там слушахме концерти на изтъкнати изпълнители и сами изнасяхме своите. Там репетирахме с хора на В. Калчев, за да стигнем впоследствие чак до зала „България“.

Там репетирахме и представихме за първи път нашата „Наталка – Полтавка“, преди да я покажем в три окръга.

Там провеждахме незабравимите вечери на спонтанната ни самодейност – фестивали, подготвяни с усърдие почти цяла година.

И накрая, там драмсъставът, с правото си на домакин, ни чакаше на незабравими срещи с театъра.

Въпреки допълнителното натоварване с езика успехът на цялата гимназия традиционно беше най-високият в града. Нашите спортни успехи също бяха неизброими. Отборите по баскетбол и волейбол се нареждаха сред най-добрите в окръга.

Когато излизахме под строй и с песни в града, всички знаеха, че тази стегната крачка е на „езиковци“. Организирахме дискусии, походи, излети в планината, забави с викторини и изненади. Имахме свой естраден оркестър. И винаги се стремяхме да запазим традициите, свидно да съхраним типично нашето – езиковското и да го обогатяваме.

Естествено в пансиона щуротиите нямаха край – особено спрямо тези, които си лягаха по-рано... Но какви добри педагоги бяха нашите учители и възпитатели, на колко много неща ни научиха и колко много ни прощаваха, макар че шегите ни често бяха солени!...

Няма да забравя как под ръководството на твърдия и мъжествен Б. Бъчев направихме парк над стената, как с

Ек. Славчева изработихме пособия за кабинета по физика, как Д. Досев ни научи да стругуваме... При една практика обработваният цилиндричен вал подхвана ръкава на престилката на Неделчо и започна да го навива. Всички изтръпнахме и никой не се сети да изключи машината. За миг Неделчо удесетори силите си, стисна вала и стругът спря. Добре че ремъчната предавка беше хлабава...

Друг път, по време на сухи тренировки по стрелба с мишени, окачени на свинарника, забелязахме, че от прозореца излиза дим. Обезпокоен, Т. Присадашки, който ни ръководеше, надникна и заплаши евентуалния „враг“ в тъмното да излезе, преди да е стрелял. Всички се засмяхме. Но какво беше учудването ни, когато отвътре изкочиха трима пушачи от съседния клас с вдигнати ръце и побледнели лица. Присадашки насочи към тях празната си пушка и ги поведе през плаца към стаята на управителя. Там ги заключи до второ нареждане. Нашите приятели обаче не си губили времето. За да премахнат издайнническия мирис от устата си, опасли единственото цвете – кактус. И... докато ги отключват, устата и езикът им набърнали дотолкова, че се наложи да ги спасяваме от задушаване в градската болница. Това наказание им бе достатъчно...

Сега, когато и аз имам семейство, не мога да не се удивя колко много са жертвували нашите учители и възпитатели от своето време, за да ни водят на разходка по Башбунар, покрай романтичния Осъм или по скалите, за да наберем пролетни цветя. Или Бакалов, който ни будеше рано през лютата зима на 1962 г., за да навлечем набързо панталони и обувки и така „по моржовски“, полуголи, да тичаме в пресно на валелия дълбок сняг, да правим упражнения и да се масажираме с белия мраз. Тогава всички се опитваха да ни разубедят, че не сме подгответи, че ще се простудим и т.н. Но в онази зима никой от нас не хвана дори хрема.

Нашият задружен живот в гимназията ни сближи дотолкова, че нуждата да изживяваме заедно радостите си се запази повече от четвърт век след завършването ни. И като студенти, и сега семейни се събираме по всякакви поводи, а и без поводи и си спомняме за щастливите юно-

шески години в Нашата гимназия, в Нашия клас, с Нашите учители. Когато имаме път из Северна България, винаги коригираме маршрута си така, че да минем през Ловеч – градът на Нашата люлякова младост.

И съжаляваме може би само за едно – защо не можем да се завръщаме и във времето...

*Н.с. I ст., гл. ас. ГЕОРГИ РАМПОВ – инженер,  
випуск 1965 г., немски език*

## ОТНОВО В ГРАДА НА ЛЮЛЯЦИТЕ

Хиляди неща са останали в съзнанието като дълбоки и трайни впечатления и съкровени спомени от петгодишния ученически живот в Гимназията с преподаване на немски език в гр. Ловеч. Ако човек реши, може да напише не едно сериозно литературно произведение за това време на жизнено съзряване, на утвърждаване на основните човешки добродетели, на изключително единство между задължения и права.

Ден първи! Пристигаш от ловешката жп гара пред зеления тунел на централната административна сграда на Езиковата гимназия. Тя те посреща някак си ведро, радостно и грижовно. Следват записване, проверка на подготвените неща и настаняване в пансиона. Изключения за никого и за нищо тук не се допускат...

Ето, срещнеш някои от по-големите. Всички са в познатите черни престиилки с бели яички и сини ученически костюми с бели ризи. И говорят с част от преподавателите и възпитателите на език, който не разбираш. Имаш чувството, че си попаднал в друг, неизвестен свят. Приемаш го безрезервно, с голямо удовлетворение, приемено с тъга по родния край, родителите, близките и приятелите от довчерашното детство.

Говоренето на изучавания немски език заема категоричното първо място в учебната програма. Много скоро, след първия училищен срок разбираш сериозността на това основно свое задължение. Осъзнаваш я всяка учебна

годна с подписаната от теб и твоите родители декларация, че навсякъде в училище и пансиона ще говориш само на немски. На всичко отгоре е въведена строга система за всекидневен контрол. Тежко ти, ако крайната оценка приеме формата на синя точка в таблото за говорене на езика! На следващия ден неременно ще те изпитат и бележката ти ще бъде намалена с една единица. А не е приятно и да те изправят на общото събрание на гимназията. Ако упорито не желаеш да говориш на немски, следват предупредителни писма от родителите, административни наказания, намаляване на поведението и дори изключване от гимназията.

Наистина строга, сурова и безкомпромисна система за обучение. Но тя помогна на редица поколения пълноценно да използват немския език в тяхната професия.

Животът в пансиона не се състоише само в упоритото учене. Голям празник за всички представляваха фестивалите на отделните класове. Предхождаше ги обезательно дълга, сериозна и творческа подготовка. Не можеш да останеш насторани от трескавата атмосфера, от усилията на хористите и инструменталистите на Калчев, артистите на Андрейчев, спортистите на Присадашки и Йочева и много други преподаватели. Всички те са мобилизиранi в едно пулсиращо цяло, което показва своето умение и талант. А самите фестивални програми – истинска лавина от оригинални идеи, съдържателни и с високо майсторство показани блестящи спектакли! Радваш се и не вярваш на очите си! Та това сме всички ние: тя, той, аз!!!

Спортът по традиция заема важно място в живота на гимназията. Едва ли е необходимо да се привеждат конкретни факти за високите постижения при леката атлетика, баскетбола, волейбола, тенис на маса, шаха и други. Сравнително добрата ни база помагаше за оформянето ни като спортна сила в гр. Ловеч, която се изявяваше с плам, вдъхновение и крайно себеотдаване. Не можеш с лека ръка да махнеш и да се откажеш, когато цялата гимназия очаква от тебе категорична, красива победа и само победа. Учители, съученици и служители ти вярват. Трудно постигаш всичко, но радостта при успех е неописуема!

Това взаимно доверие и тази висока отговорност,

носена и отстоявана с чест и в учението, и в културния, и в спортния живот на гимназията правеше целия ни колектив единен и радостен.

**НИКОЛИНА МИРЧЕВА-ЙОТОВА –  
икономист, выпуск 1968 г., немски език  
Гл. ас. ЙОТКО ЙОТОВ – икономист,  
выпуск 1964 г., немски език**

## ДУХОВНО ОБОГАТЕНИ

Есента на 1960 г. ни събра около 60 момичета и момчета в хубавото градче Ловеч, който от година бе обявен за окръжен център. Предстояха ни пет дълги години, далеч от родители и родни места.

На 12 септември 1960 г., облечени съгласно предварителните указания, с подредени в мукавени куфари дрехи от майчините ръце, подстригани прилично (момчетата като новобранци, а момичетата с прибрани бретони) стояхме смутени с родителите си пред кабинета на покойния вече директор Инджов. Първото изпитание, на което бяхме подложени, бе краткият оглед под свърсените и гъсти вежди на директора, придружен с напътствени думи. Чувствувах се като „мъниче“ пред исполинската му фигура, напомняща ми, не знам защо, на Дядо Вазов.

От кабинета излизахме още по-смутени, да не кажа уплашени. Прекрачвайки прага на директорския кабинет, прекрачвахме прага на петгодишния ни живот в Немската езикова гимназия. Тя си бе изградила авторитет на елитна гимназия. На нашите крехки плещи падна голямата отговорност да запазим и отстоим завоюванията от предните выпуски авторитет.

Процесът на взаимното ни опознаване приключи още същия ден. В следващите два дни станахме свидетели на шумното пристигане на по-големите ученици. Първият учебен ден започнахме със странното за нас прозвище „подгответа“, което се отъждествява със „заек“, носено от новобранците в казармата. Трябваше да превали цяла

учебна година, за да се култивира у нас самочувствието на равностойни партньори по отношение на другите ученици от по-горните класове.

Постепенно, натрупвайки немски словесен багаж, започнахме в началото откъслечно, а по-късно и повече да разбираме какво говорят по-големите на общите гимназиални събрания или вечери на езика, провеждани в театралния салон.

Някои от нас придобиха смелост и се включиха активно в живота на гимназията. Едни спортуваха и дори спечелиха призови позиции – например Анелия Маврова и Елена Радичкова в художествената гимнастика, Чавдар Петков в бокса, Лада Петкова и Бойка Урдева в спортната стрелба, Цветанка Касабова в леката атлетика. А други като Стелиан Петров, Радослав Петров и Минко Ангелов се задоволиха с футболни мачове на малки вратички на спортното игрище, а Неделчо Генов и Христофор Дочев – със среднощи боксови мачове.

Едни от нас показваха усет за вярно пееене и няма да излъжа, ако кажа, че допринесоха много за блестящото представяне на хора на Републиканския фестивал в София. В. Калчев, ръководител на хора, го върна в Ловеч с голяма награда. Други доказваха своите музикални способности, като участвуваха в шрайх-оркестъра и в акордеонния състав на гимназията, който оглавяваше редиците ѝ по време на манифестации. От нашия випуск бяха солистите Лиляна Миленкова и Георги Рампов.

Не останахме настрана и от драмсъстава. Успехите му се дължаха на възрожденската всеотдайнност на неговия ръководител X. Андрейчев, на вродената артистичност на Малинка Цанкова, изпълняваща една от главните роли и на други мои съученици, взели с ентузиазъм участие в масовките. Драмсъставът изнесе доста представления пред ловешката общественост и в няколко села.

Връх на извънкласната ни дейност остава подготовката и представянето на оперетата „Наталка–Полтавка“.

Но основната ни задача все пак беше учебният процес. В рамките на пет години учихме немски език – литература и граматика, за което полагаха усилия учителките Йолшлегел и Хайдске, а веднъж седмично превеждахме под

ръководството на Д. Дочев. Правихме доста и най-разнообразни преводи. Не знам защо, най-силно се е запечатал в съзнанието ми преводът на разказа „Печената тиква“ от Елин Пелин.

Запознахме се със западната, руската и най-вече с българската литература и поезия, умело направлявани от Ан. Гъльбова, която беше и наш класен ръководител. Борихме се и с трудната математика, отначало преподавана ни от Л. Петракиев, а после и от Ил. Балевски. Растяхме, поумнявахме, а може би и поради специфичността на възрастта станахме и по-изобретателни.

Сега като се срещаме, в поредицата от спомени не изпускаме случая с часа по физкултура при Т. Присадашки. Всички момчета се явиха с пригответа от много дни преди това униформа – гащета до коленете, достатъчно широки, на единия крак с чорап и примерно синя гumenка, а на другия – без чорап и с бяла гumenка.

По време на нашето обучение станахме съпричастни на много събития. През 1961 г. облетя земята първият космонавт в света – Юрий Гагарин. Как се радвахме и ликувахме при тази вест! С каква любов някои момичета събираха и изрязваха от вестниците и списанията всичко за него! И досега пазя тази колекция, мило ми е да я унищожа. Същата година страната попадна в пълно слънчево затъмнение. Всички наблюдавахме, но кръжокът по природознание бе „научно ангажиран“, като участниците разполагаха с техника, докато останалата маса гледаше през счупени стъклца, опушени от запалени гumenки.

От политическа гледна точка по-важни събития, запомнили се в моята девическа глава, това бе Карибската криза и убийството на президента на САЩ – Джон Кенеди.

В тези години се запознахме с поезията на Пеньо Пенев, Дамян Дамянов, Блага Димитрова, чиито стихове с изключително чувство и рецитаторско майсторство ни поднасяше Анелия Маврова.

С интерес се посрещаха училищните забави, провеждани в стола или във физкултурния салон (по пантофи,  да не обелим боята) под зорките очи на нашите учители

и възпитатели. Но с истински оркестър. С младежки темперамент се играеха ча-ча, медисън и най-вече туист. Той се причисляваше към упадъчните танци и над него тежеше забрана. Но за учениците няма по-сладко нещо от забраненото. Явно, с нашата младежка интуиция сме чувствуvalи, че изкуството, създавано от ливерпулските момчета на състава „Битълс“ не е боклук и трябваше да минат почти 20 години, за да се заговори за тях като за новатори, създатели на нов тип забавна музика.

В нашия клас имахме и друго събитие. Появи се първият транзистор във вид на детекторен приемник, поместен в сапунерка. Това беше върхът на техническия гений в нашите представи, който се отъждествяваше от неговия конструктор Георги Рампов. По-късно се появиха и истински транзисторни приемници, но първият си остана пръв.

В гимназията наследихме традицията да се поддържат връзки с френската гимназия във Варна и с английската в София. Впоследствие тези връзки се разшириха по отношение на някои новосъздадени езикови гимназии. Гостувахме си взаимно по време на празниците на гимназиите, провеждаха се конкурси, спортни състезания и други.

През 1964 г. ръководството на гимназията установи сътрудничество с училище „Г. Димитров“ в гр. Цайц, близо до Лайпциг. През лятото на същата година група, ръководена от тогавашния директор Ил. Цочев и състояща се от ученици от нашия и следващия випуск, на разменни начала посетихме ГДР и гостувахме на това училище. Бяха създадени добри дружески отношения и взаимните гостувания бяха от полза за нас, тъй като се разкриваше възможност да упражняваме езика, да се запознаем с живота и културата на един народ.

Незабравими за нас ще останат екскурзиите до връх Столетов и село Шипка, до гр. Плевен, до с. Крушuna и неговите околности, многобройните разходки до Стратеш през прочутия Покрит мост на р. Осьм. Винаги през май, когато усетя пролетта, една асоциативна нишка ме повежда назад в годините и виждам Стратеш в бялоилава премяна, ухаещ на люляк, а ние влюбени в живота, съзер-

цаваме тази красота. Жалко, че никой от нас не стана поет и да опише чувствата и настроенията ни, породени от красотата, която ни заобикаляше! А пък може това да е по-добре, защото колкото и да е добър един поет, той никога не може да премери снага със самата природа и с нашия духовен мир.

Какво остави в нас гимназията – освен етап от нашата младост, от нашия живот?... Тя ни дари с приятелство, което покълна и израсна в Ловеч, а за нас остана едничката грижа „да го поливаме и да го пазим от вредители.“

ГИНКА ГЕОРГИЕВА ПЕНЧЕВА –  
химик, выпуск 1965 г., немски език

## БОКС И ОЩЕ НЕЩО...

Известно е, че до 1966 г. учениците от немската гимназия в Ловеч живееха на пълен пансион. Достъп до града имахме за около два часа в сряда и в неделния следобед и то само за онези, които са имали добър успех и примерно поведение през седмицата. Вероятно днес тази картина изглежда твърде мрачна, но ние и досега не можем да си представим гимназията по друг начин, тъй като не чувствувахме ограничения в личната си свобода.

Възможности за изява намирахме в художествената самодейност, в кръжоците по фотография, физика и особено в спорта. Нашата гимназия беше популярна с добри лекоатлети, с отборите си по баскетбол, волейбол и хандбал. Спортните успехи бяха резултат от възторга и всеотдайната работа на преподавателите по физическо възпитание – съвестната Йочева и Тодор Присадашки.

Всички, които познават извънучебния живот на гимназията по онова време, едва ли ще поставят бокса в нейната спортна слава, но няма да сгрешат, ако поддържат твърдението, че там се постави началото на организирания бокс в Ловеч.

Група ентузиасти, тренирали в различни градове, разполагахме с два цифта боксови ръкавици. С тяхна помощ

вечер провеждахме разгорещени турнири по терасите на бетонното здание пред многобройна публика. Не се държеше особено при категоризирането на двойките. Бяха необходими само желание и кураж, за да застане „подгответе“ срещу масивен противник от горните класове. След време в тези импровизирани турнири бяха увлечени и ученици от гимназия „Христо Кърпачев“ и техникума по кожарство. Инициативите станаха известни на градското ръководство по физкултура и спорт, което намери и назначи щатен треньор по бокс. Беше сформиран отбор, който започна организирани тренировки, лагер-школи и взе участие в няколко зонални турнира.

Не особено известна от онова време е и една друга дейност, която съчетаваше нашите спортни и изследователски интереси и която заема особено място в спомените на някои от нас. Това е организираното ни участие в групата на пещерниците при БТС Ловеч. Изучавахме основи на алпинизма, топография, картография, подземна флора и фауна. Навсякъде Неделчо Генов, Минко Ангелов, Георги Рампов и други си спомнят вълненията при подготовката за „атакуване“ на пещерите около село Крушуна. Преди влизане тържествено поставяхме пред входа на пещерата записка с имената на участниците в проникващата група, часа на влизане и приблизителния час на излизане, за да улесним спасителните експедиции, които ще тръгнат да ни издирват. В една от пещерите, обект на нашето изследване, беше открит пещерен тритон – рядкост за нашите пещери, поради което в централния печат се появи скромно съобщение за случая.

ЧАВДАР ПЕТКОВ – юрист,  
випуск 1965 г., немски език

## ПРОДЪЛЖЕНИЕ И ОБНОВЛЕНИЕ НА ТРАДИЦИИТЕ

Много спомени напират в съзнанието ми за ученическия живот в Ловеч. Но ми се иска да се върна към онова

трепетно време, когато в гимназията бе създадена първата оперета.

Преди това трябва да споделя, че легенди се разказваха за първите випуски на първата Езикова гимназия в България, за техните традиции. Знаехме колко силни са били те в учението и в овладяването на чуждия език. Ние продължавахме тези традиции. Спомням си още в подготвителния клас как си помагахме. По-силните ученици бяха прикрепени към по-слабите и отговаряха за техния успех.

Знаехме и за драмсъстава, който тогава Х. Андрейчев беше създал. През 1963 г. той все още съществуваше. А Андрейчев работеше с много любов и търпение с нашите „артисти“. Ала особено се възхищавах от неговия жар, когато и той се присъедини към осъществяване на идеята за оперета.

Как се роди тя? В гимназията имахме чудесен смесен хор от 50–60 души, който през 1963 г. получи орден „Кирил и Методий“ II-ра степен на национален преглед. Негов диригент бе насъкоро завършилият консерваторията Веселин Калчев. С присъщото на младостта вдъхновение, той създаде струнен оркестър, отделно от хора. Когато двете формации се стабилизираха, възникна и идеята за оперета.

Първата оперетна постановка бе „Наташка–Полтавка“. Възложиха ми в нея да играя главната роля. Не бих казала, че това бе съдбовно за мен. Просто приех, съвсем по немски маниер – като задача, която трябва да се изпълни. Вълнението постепенно набираше скорост. Репетициите, колкото и да бяха трудни, ни привличаха, бяха интересни. Постановчикът Андрейчев подготвяше мизансцена. А В. Калчев беше на диригентския пулт. Единият, вече шестдесетгодишен, а другият – млад, с напиращи сили, така ни завладяха, че с нетърпение чакахме репетициите и с радост отивахме в салона.

На сцената беше Стефан Матеев, улегнал, даровит „артист“, Руси Павлов – със силно развито чувство за хумор, със завидна лекота в отношенията със съученици. Той винаги ще съумее да предразположи партньора, да подскаже верния тон в играта. Николай Бенчев

играеше Петър – главната мъжка роля. Ефросина беше майката. Интригата не бе особено дълбока. Ние с Петър бяхме „млади влюбени“. Ако наистина в оня момент бях влюбена в някого, може би по-лесно щях да изиграя ролята си. Трябваше след 3–4-годишна раздяла отново да се срещнем с „любимия“. Ние влизахме на сцената, затичахме се един към друг... и все се разминавахме. Така репетициите продължаваха безконечно. Руси не се сдържаше, но с такт и умение казваше:

– Я аз да ви покажа как стават тия неща...

За него всичко беше просто, с голям финес излизаше от всяко положение.

Режисьорът-постановчик Андрейчев търпеливо и талантливо, мисля, шлифоваше сценичната дейност. Заедно с него диригентът Калчев упорито и вдъхновено работеше не само с хора и оркестъра, но и с артистите. И след усъвършенствуването на постановката и музиката започваха съвместните репетиции. И така... до представлението.

То бе изнесено в новия театър в Ловеч. Цялото гражданство, както ми се стори, се бе стекло. Вълнението бе неописуемо. Спомням си, че на сцената, точно преди да се вдигне завесата, кой знае защо, се спускам към Неделчо, най-високият от хористите и му стискам ръката до болка. Сякаш в него дира някаква опора. Сигурно той ми е вдъхнал увереност, защото се освободих от напрежението и когато завесата се вдигна, вече играех по-спокойна.

С тази оперета се представихме и в Кнежа. Там всичко мина също много добре.

„Наталка–Полтавка“ играхме една цяла година. А през 1964 г. подготвихме пиесата „Шепа щастие“ от Боян Болгар. Тогава той дойде при нас. Беше развълнуван много. Сигурно сме играли искрено или кой знае...

С новата пиеса се явихме във Варна. Нали там, във френската гимназия продължаваше „духът на Ловеч“?! Наистина още с посрещането ни почувствувахме, че традициите на първите възпитаници са пренесени. Това бяха незабравими мигове! Момичетата и момчетата усмихнати, с отворени обятия ни приеха като сестри и братя. Всичко ни предоставиха, за всичко се бяха погрижили ние

да се чувствуваат като у дома си. Честно казано, такова топло гостоприемство не съм срещала никога по-сетне в живота си!

Какво ми направи силно впечатление? Атмосферата, духът – типичен френски дух, по-свободен, с по-малко педантизъм. Отнасяха се към нас с финес и изключителна непосредственост, с много хумор в отношенията. Имаше нещо въздушно в тях. Усещахме се в свои води, в сильно наситен емоционален свят. За нас всичко това беше приказка!

Представлението мина много интересно. Аз бях бедно, неориентирано девойче. Малина Цанкова играеше главната роля. Тя, учителката, имаше задачата да ме възпитава, да ми оказва обновляващо влияние. Загатнати бяха отношенията ѝ с един интелигент – Весо. Този Весо и на репетициите, и на представлението правеше една неизменна грешка в репликите си и... получаваше съответния отговор.

Весо пристъпва към Малина:

– Колко си хубава, косата ти лъщи...

А Малина тихо, тръснато му отвръща (разбира се, извън сценария):

– Да не съм се мазала с брилянтин, та да лъща?!

А ние едва задушавахме смяха си. Но той наистина избухна в цялата зала, когато (според сценария) двамата седнаха на леглото да си приказват. В този момент осветлението угасна. Зад кулисите Чавдар, моят бъдещ приятел и съпруг, който тогава беше „осветител“, се сборичкал с някой съученик и без да искат, бутнали шалтера.

Въпреки всички перипетии представлението мина чудно. Нашите приятели от варненската френска гимназия ни понесоха на ръце, отведоха ни към игрището, с което особено много се гордееха. По примера на предшествениците си от Ловеч сами си го бяха построили. Дълго стояхме и на морския бряг, където през нощта около нас кръжаха гларуси и чайки.

За подготвянето на тази пиеса Андрейчев, който не преподаваше, беше пенсионер, идващ да работи с нас. Един неугасим плам имаше в душата му. Той го предаваше и на нас, за което му бяхме много благодарни. И като си

помисли човек, с колко поколения възпитаници на „Ловеч“ беше създавал театрални постановки, че и оперета накрая, да завиди на вътрешния му младежки дух. Но важното е, че у всички нас той оставил голямата любов към театъра.

Има за какво да благодарим на нашето училище в Ловеч – за запазените прекрасни традиции, които се стремяхме да продължим и които следващите поколения трябва да съхранят.

*Ст.н.с., к.ик.н. ИВАНКА РАЙКОВА –  
икономист, выпуск 1966 г., немски език*

## БИСЕРИ ОТ ГОДИННИТЕ

Влакът поема дъх и забързва по стръмното. Долу, в ниското, закътани между скалите, се белват къщите на Ловеч. Скачам до прозореца и поглеждам баща си. Струва ми се, че очите му леко са насылезни. Два дни вече в къщи бе и радостно, и тъжно. Все пак далече е Ловеч от търновското село Стрелец. Майка ми плачеше скрито, като подреждаше дрехите в куфара. Толкова малък, а заминавам, и пет години няма да бъда при тях... Вече преливат първите къщи край прозореца. Мушвам ръката си в джоба на новата куртка, стискам бележката „Съобщаваме ви, че сте приет за ученик...“, „Отсреща е Стратеш“, ме побутва една леля от купето, разбрала от баща ми, че отивам да уча в Езиковата гимназия.

Ето най-после и гарата. Малка, жълта, с камбанка и стар часовник. Септември е, а цялата е бухнала в зеленина. Грабвам куфара – баща ми трябва да се примери, че вече съм голям, и забързваме по улицата. Оглеждам се – пред нас и зад нас оживено разговарят на групи бащи и майки остригани момчета като мен – няма съмнение, бъдещи мои съученици. (Тогава още колите бяха рядкост и всички пристигаха и заминаваха с влака Левски – Троян).

Пристигаме почти като една група пред портала.

Посреща ни възпитател и ни отвежда пред „Бетонното“ – както по-късно ще разберем, че се казва сградата на мъжкия пансион. Проверка на багажа по опис – включително и якички за нашите куртки. Завеждат ни в спалното помещение. Двадесет легла – имаме право на избор, тъй като с Тошо сме между първите. Оставям на Тошо да реши и хвърлям дрехите върху съседното легло.

Докато се наприказваме с баща ми, се свечерява. Изпращам го на портала, махам с ръка, докато завие по улицата към гарата. Обръщам се и тръгвам бавно сам по алеята към площа. Сам? Там вече са се събрали момчетата от стаята. С остригани глави, с нови куртки, закопчани догоре, въпреки че е топла септемврийска вечер. Пансионът е още тих – едва утре започват да пристигат „горните“ класове. В дъното на площа ромони чешмичката. Първата вечер в пансиона.

Повече от двадесет и пет години са минали като миг. Тошко от Гоце Делчев, Лъчо от Дойренци, Борката от Кнежа, Любо от Тетевен, Иван от Ловеч, помните ли още нашата пейка на площа, около която стояхме скучени първите вечери, „спалното“, битките с възглавници, общите баки в стола?

…Жivotът във всеки пансион вероятно по нещо е еднакъв с другите. Но все пак ловешкият пансион за нас е единственият – с най-строг (според нас) режим, но и най-романтичен, с най-строг директор, но и с най-добрите учители и традиции. Пансионът. Ако сега ме попиташи кое бе най-хубавото в него, защо и досега най-близките ми хора са съучениците от Ловеч, трудно ще мога да отговоря. Но отговорът може да се крие в една-единствена дума. Например – най-хубавото нещо в ловешкия пансион беше гардеробът – общият гардероб в спалното помещение на двадесет момчета. Не, това не е оригиналничене. Помисли само, какво ли нямаше в него – гumenки, анцузи, ризи, пуловери, тайни запаси храна. Общият гардероб спасяваше неизвиненото отсъствие по физкултура, ако нямаш гumenки, или закъснението за сутрешната проверка, ако нямаш чиста и изгладена бяла риза. А в събота и неделя от него се подбираха най-хубавите налични дрехи, ако някой „щастливец“ отиваше на среща или на кино с моми-

че. В него, тайно от възпитателите, се слагаха лакомствата от колетите, които след това се разпределяха за всички по равно. Сега ме разбираш, нали? И днес, след толкова години, когато усетя червейчето на egoизма в мен, си спомням онзи гардероб с общите дрехи, с общата храна. И съм сигурен – едва ли съм се чувствувал по-богат и по-щастлив оттогава, в стаята с двадесетте момчета и едно желязно легло.

\* \* \*

Толкова години – все не намерих време да се обадя на класния ни, Найден Ангелов. Знам, че като прочете това, ще се усмихне добродушно и ще каже „Не можах да те науча да започваш литературно съчинение оригинално и това е!“ Сигурно е така, но все пак няма да е прав. Той ни научи да обичаме красивото, да търсим богатството на езика, да не понасяме самодоволството и еснафското благополучие. Сам той сигурно можеше да бъде добър поет или писател. Беше се посветил обаче на нас. Живееше в една стая в къща под стената на гимназията, точно срещу Покрития мост. В събота тайно му ходехме на гости (не беше педагогично, ако ни видят другите учители). Тогава Анжело (той и досега не знае, че така го наричахме с обич между нас) ставаше неузнаваем. Отпадаше рамката на учебната програма, изчезваше всяка преграда между нас и него. Колко стихове и имена на поети за пръв път съм чул в тези съботни следобеди, колко пъти, забравили, че минава часът за прибиране, сме тичали за проверката запъхтени нагоре по стълбите. Той смяташе, че литературата не е наука, а чувство и дарба. Затова тези от нас, които имаха литературни наклонности, се ползваха с привилегия при него да бъдат изпитвани само за любими автори и произведения.

Бяхме в началото на десети клас, когато един път Анжело ме извика при себе си в къщи. „Чети! – и ми подава папка с около стотина страници на машина – „Спасителят в ръжта“, Дж. Селинджър. До вечерта я прочетох. Беше готова писеса. Анжело ме погледна: – „Предлагам ти да играеш Холдън. Почваме от утре репетициите“.

Цяла нощ не спах. На сутринта му отказах. Не посмях, заради него. Не исках да го разочаровам – едва ли щях играя Холдън така, както чувствувах, че очаква от мен... Пиесата имаше невероятен успех. (Тогава беше времето на сърдите млади хора). Драмът става я игра няколко пъти в Ловеч, в градовете на окръга.

Класният Ангелов. Все нямам време за него. И ми е съвестно. Той имаше време за всички наши идеи и желания. В неделя, единствения си ден за почивка, тръгваше с нас из Троянския балкан. Вечер оставаше до късно в класната стая за някакъв спор или консултация. С него направихме литературния кръжок в гимназията, разбира се, и с другата литераторска – Хица Тодорова. Мълчаливото съревнование между техните класове в литературната област се пренесе на страниците на училищния литературен стенвестник. Колко вечери сме спорили до късно за някой стих или опит за разказ! Арбитър в много случаи беше Георги Мишев – известният сега писател. На една от тези вечери в клуба на театъра той предложи идеята си за люляковите литературни празници, които сега са традиция. В първия алманах, съставен от Георги Мишев, отпечатаха за пръв път свои стихове Федя и Виолета. Така гимназията имаше вече и официално обявени две поетеси.

\* \* \*

.... „Хей-й, поле-е широко...“ Гласовете на момичетата затрептяват като мараня над залата. След миг Калчев – нашият гимназиален преподавател по музика, ще погледне подканващо – окуражаващо към мъжкия фланг. Ще се включат тенорите и басите – „Хей, поле широко“. Отзвучават като ехо последните тонове на пианото. Публиката в зала „България“ избухва в овации. Първа награда на Третия републикански фестивал на художествената самодейност! Това едва ли някой от нас беше очаквал през тези няколко месеца, когато хорът ни преминаваше етап след етап винаги като пръв. От десетина песни, с които участвуваше редовно на концерти в Ловеч и окръга, нашият диригент, любимецът на всички, Веселин Калчев беше подбран три: „Полъх над дърветата“ по Шуман,

„Перунико, хей“ и „Хей, поле широко“, в своя разработка, специално за нас. Струва ми се, че по-хубаво изпълнение на „Хей, поле широко“ и досега не съм слушал.

На връщане към Ловеч през целия път автобусът ехтя от песни и закачки. Незабравими часове!

*К.ик.н. СТОЯН ЕНЕВ – кономист,  
випуск 1966 г., немски език*

## РАЗНОСТРАННОСТ

ФЕДЯ ФИЛКОВА е родена през 1950 г. в гр. Ябланица, Ловешки окръг. Завършила немска филология в СУ „Климент Охридски“. \* Работи в издателство „Народна култура“. Пише и превежда стихове (Гьоте, Шилер и други поети). Издала е стихосбирките „Цветя с очите на жени“, НМ, 1982 г., „Нежен въздух“, НМ, 1988 г. Публикувала е повече от десет преводни книги – немска литература. Член е на Съюза на преводачите и на Кабинета на младия писател. Надеждна млада поетеса.

## ПРЕВРАТНОСТИ

### III

На свещ живея.  
Боязливо.  
В думи се препъвам.  
Но днес съм радостна.  
Сънувах цветето,  
което също  
слънцето очаква.

---

\* Сега „Св. Климент Охридски“ /Б.р./

## ТИ ИДВАШ

Не чуваш ли?  
Разпуква се лалето.  
За твоето пристигане –  
залп най-миролюбив.

## БУХЕНВАЛД

Възмездие дебне този летен ден,  
усмихнат с невинността на ружа.  
Дори да можем мъртвите да възкресим –  
те ще ни откажат –  
преди да бъдем други.

(Из „Цветя с очите на жени“)

**ФЕДЯ ФИЛКОВА** – поетеса, преводачка,  
випускател 1968 г., немски език

## ТОЧНИ ОТГОВОРИ

По екраните на двете ловешки кина течеше поредицата от филми за Фантомас. Момчетата с вдъхновение имитираха инспектор Жув и разиграваха пантомимични сценки, отнасящи се до живота ни в пансиона „а ла Луи дьо Фюнес“. Вторник беше ден за групов посещение на кино и обикновено в сряда не бяхме особено добре подгответи за училище. Първият ни час бе по физика и целият клас бе стайл дъх, следейки с поглед пръста на Славчева (наречена от предишни выпуски „Маминка“), който се плъзгаше по списъка на 10 „в“ и всеки момент можеше да посочи някой неподгответен за изпитване. В това време дежурният започна да имитира зад гърба на преподавателката инспектор Жув. Приихнах неудържимо. „Маминка“ повдигна поглед и учудено попита:

– Какво е това, Румяна?

Задавяйки се от смях, не можех да кажа нищо. С

невъзмутим тон, много сериозно и със съчувствие съученикът Милко Георгиев отговори вместо мен:

– Самоиндукция! Но не електрическа, а смехотворна.

Сега вече целият клас се засмя, а дежурният преддъската и зад гърба на Славчева продължаваше своята пантомима. Притеснена от нескончаемия смях, физичката правеше майчински опити да ни усмири:

– Ученици, ученици, но моля ви, какво е това?

– Това вече е индукция – отговори начаса Милко.

След около десетина минути смях „бях поканена“ да изляза навън, кластьт бе успокоен, но времето за изпитване бе изтекло. В междучасието „новината“ обходи останалите три паралелки от випуска, но „номерът със смяха“ повече не мина.

Кластьт ни се подготви много добре за следващия час по физика, научавайки старателно и урока за електрическа индукция и самоиндукция. Толкова добре, че и днес, въпреки че между нас няма физици, а инженерите са само двама, вероятно бихме могли да отговорим за отличен.

\* \* \*

## МОРЖУВАНЕ

Наследявайки традициите от времето, когато гимназията ни е била с три езикови отдела, издигнахме лозунга „Акуратни като немци, точни като англичани и елегантни като французи!“ Последното особено ни вълнуваше – нашето юношество преминаваше в десетилетието, чийто образ за външно подражание бе Туиги, а полите се скъсяваха всеки сезон. В желанието си да надживеем „пансонния синдром“ ловяхме всяка новост във въздуха и я прекоявахме според нашите възможности. Моржуването бе една от тях – възможност за укрепване на здравето, както твърдяха първите моржове у нас, и не на последно място – изгаряне на излишни килограми.

За потапяне в Осъма и дума не можеше да става, но

ние изобретихме „моржуване-снегуване“. Ставахме рано и тичахме легко облечени и боси в снега. По-възрастните възпитатели и учители се стъписаха при първите ни изяви. Но всяко чудо за три дни – след седмица някои учители и възпитателки се включиха в инициативата.

Зимата си отиде, снегът се стопи и най-запалените продължихме да ставаме рано и да тичаме из Башбунар. Това се сторило подозрително на класния ръководител на 11 „а“ Тодор Присадашки и на импровизирано съвещание на плаца с останалите класни ръководители на единадесетте класове той спонтанно възкликал: „Вместо да учат за изпити, те (учениците) се чифтосват! Вечер в парка на гимназията, сутрин бягат по Башбунар – не е на добро!“ Дочули го нашите съученици и почти насила го придумали да дойде една сутрин с нас. Е, не го изкъпахме в пролетните води на Осъм, но той посрещна 24 май на 1967 година напълно спокоен за бъдещето на своите възпитаници – успехът на випуска бе най-високият между средните училища в България.

Поверието гласи, че който пие вода от чешмата на Башбунар, остава завинаги в Ловеч. Мнозина от нас се пръснаха из страната и света, но сърцата ни останаха завинаги в града на юношеството ни.

*РУМЯНА АСЕНОВА – икономист,  
випуск 1967 г., немски език*

## С ТЪРПЕНИЕ И ЛЮБОВ

Бързо, невероятно бързо тече времето. Улисани в динамиката на интензивното ни ежедневие често забравяме годишнини, които са скъпи и важни за нас. А аз просто не мога да повярвам, че вече са изминали над двадесет години от завършването на гимназията. Сякаш беше вчера... Още си спомням, дори в подробности за ученическите лудории и за сериозните учебни занимания, за труда на хората, които не жалеха сили и време за нас – учителите, възпитателите, обслужващия персонал, за условията,

при които се трудехме и почивахме, при които израсъхахме и постепенно съзряхахме. Това не може да се забрави; струва ми се, че никога няма да избледне в паметта ми и ще го помня цял живот. И дали то се дължи само на факта, че нашите детски умове тогава попиваха и отразяваха с точността и контрастността на свръхчувствителна фотолента всичко, което ни заобикаляше? Не, не мисля, че е само заради това, защото този факт е общо-валиден. Просто гимназията, средата, условията в нея бяха по моему единствени, неповторими, дори и със своите неблагополучия. Нима могат да се забравят пет години от най-хубавата възраст, прекарани с момчетата и момчетата от твоя клас непрекъснато заедно, от сутрин до вечер – в класните стаи и занималните, в стола и на спортните площадки, в училищния салон или в парка? Нима може да се забрави прекрасния изглед към възрожденския Ловеч с неговия Покрит мост и буйния тогава Осъм, красивия Стратеш, атмосферата на тихите улички и грохота на машините в „Балкан“, където провеждахме производствената си практика?

В повечето случаи след завършване на гимназията животът ни разпръска в различни посоки. С някои съученици се виждаме след пет, десет, петнадесет години, с други продължаваме да се срещаме едва ли не всеки ден. Но винаги знаем – спомените, които ни свързват, са еднакво трайни и стабилни за всички. Личните ми наблюдения и опитът, доколкото съм могъл да го натрупам досега, неизменно са показвали, че такава близост, такава непосредственост, сърдечност и устойчивост на връзките от ученическите години трудно се срещат. лично аз поне не съм виждал.

И още нещо. Завършилите НАШАТА ГИМНАЗИЯ – най-старото езиково училище в страната – получават подготовка, която сетне им позволява да се развиват като висококвалифицирани специалисти в най-различни сфери на живота. На тях винаги може да се разчита, защото заложените основи са широки и трайни, защото кълновете на творческото мислене, са създавани у тях с търпение, любов и умение още от крехката гимназиална

възраст. За всичко това – нашата искрена, сърдечна и дълбока благодарност към преподавателите, към техния скромен и благороден труд.

*Н. с., к. ик. н. ЙОРДАН ЧУКОВ –  
випуск 1968 г., немски език*

## ЕДИН УГАСНАЛ ПОЕТ

Ние, възпитаниците на випуск 1972 година, все още не можем да повярваме, нито да се примирим с мисълта, че Митко не е вече между нас.

От едногодишното ни съжителство в студентската квартира на улица „Хемус“ 53 в София пазя неговото стихотворение „Импресия“ и неговия поетичен превод на Гьотевото стихотворение *Gefunden*.

Позволявам си да ги представя с литературния псевдоним Стомин, който Митко Стойков си беше изbral.

**КРАСЕН РУСЕВ**

### ИМПРЕСИЯ

Дочаках слънцето в зори  
и първия му лъч плених,  
щом вятърът от бяг се умори,  
във шепните си аз го укротих.

До цветето се спрях надвесен  
и аромата му откъснах само,  
заслушах се до славея унесен  
и в клетка улових гласа му.

Отмина ме девойката, но аз  
свенливия ѝ поглед похитих –  
открадната красота  
сърцето ми превърна в стих!

*МИТКО СТОЙКОВ-СТОМИН,  
випуск 1972 г., немски език*

## gefunden

J. W. Goethe

Ich ging im Walde  
so für mich hin,  
um hichts zu suchen,  
das war mein Sinn.  
Im Schatten sah ich  
ein Blümchen stehn,  
wie Sterne leuchtend,  
wie Äuglein schön.  
Ich wollt es brechen,  
da sagt es fein:  
„Soli ich zum Welken  
gebrochen sein?“  
Ich grub's mit allen  
den Würzlein aus,  
zum Garten trug ich's  
am hübschen Haus.  
Und pflanzt es wieder  
am stillen Ort;  
nun zweigt es immer  
und blüht so fort.

## находка

Й. В. Гьоте

В гората бродех  
без път, без цел,  
безгрижен порив  
ме бе повел.  
Цветец под сянка  
аз зърнах в миг,  
звездица ясна  
с прекрасен лик.  
Ръка протегнах,  
но спря ме глас:  
„Нима да вехна  
разъфнах аз?“  
Цветеца китен  
със корен жив  
отнесох в двора  
на дом красив.  
Днес пак разъфа  
той в къта тих,  
където нявга  
го посадих.

Превод от немски:  
МИТКО СТОЙКОВ – СТОМИН

## СВЕТОУСЕЩАНЕ

ЗЛАТОМИР ЗЛАТАНОВ е роден през 1953 г. в с. Слатина, Ловешки окръг. След Езикова гимназия, Ловеч, завършва журналистика в СУ „Климент Охридски“. Редактор е в сп. „Родна реч“. Автор е на книги със стихове и проза: „Входът на пустинята“, 1982 г., „Нощни плажове“, 1983 г., БП, „Невинни чудовища“, 1985 г., БП, „Палинодии“ 1989, БП. Член е на Кабинета на младия писател. Златанов е считан за един от талантливите творци с модерно светоусещане.

## ВОЛНАТА ПТИЦА

Така възвищено говорихме и беше ясно:  
нощта е къса, а животът кратък:  
Ти бе приела в своята доброта прекрасна  
меда на мъртвата пчела и восьчния отпечатък.

Вседното море бушуваше зад твоя гръб  
и пристанът, и лодката – запалени зловонни факли.  
Ти като птица си живяла на самия ръб  
на бряг, където самота и гордост те очакват.

Олекнала, не те задържа нищо тук,  
отскубната е дръжката на глинената делва.  
Теб само бурята те заслужава, никой друг.  
Виж, ироничен гарван жеравното ято следва.

Очите в сълзи, бият нежни водопади,  
нищожна галактична сянка над теб е вечерта.  
Планетите все тъй с дивашки брадви  
воюват с безконечното си слънце в самота.

Какво си търсила сред тях, какво си?  
Загива крепостта от глупави въпроси.  
Лети, свещена птици! Ах, лети, лети!  
Перата ти на шапките си ние тук ще носим.

(Из „Нощни плажове“)

ЗЛАТОМИР ЗЛАТАНОВ – писател, журналист,  
випуск 1972 г., немски език

## С БЪЛГАРСКИ КОРЕН

ДАРЯ ХАРАЛНОВА е родена на 17 април 1957 г. в град Плевен. След като завършила Гимназията с преподаване на немски език в Ловеч през 1976 г., постъпва в Литературния институт „Максим Горки“ в Москва, който завършва през 1981 г. Публикувала е стихосбирките „Ехо на реки“, НМ, 1983 г., „Умерен климат“ в ДИ „Г. Бака-

лов“ гр. Варна, „Неравновесие“, 1988 г. Превежда поезия и проза от немски и руски. Стиховете ѝ носят еманацията на съвременността, здраво свързана с българския корен.

### МАЙКА МИ, КОГАТО МЕ ИЗПРАЩА

...Дълъг път. Като мъка.  
И с всяко пробуждане виждам  
хоризонтът –  
далечен и все по-висок –  
се отдръпва.

2.

Бърза водата.  
Черен порой, преспи събудени пътем събира.  
Бърза водата.  
Пролазва под мост, дига прояжда и корен намира.  
Бърза водата към моя град. Зиме кипи,  
лете сънно извива.

На стръмното – стар и старинен свят.  
Отсреща – дълго ще бъда жива.  
Дълго ще бъда.  
Люляк и дрян в сянка на бели дувари светят,  
оттам далече и точно аз съществувам.  
Но неусетно  
мойто отсъствие и тъга все по-рядко,  
все по-рядко ще ви тревожат.  
И все по-често тънка игла тънко настън  
ще ме пробожда,  
ще ме пробожда.  
И само майка ми, тайно над мен цяла надвесена,  
ще дочува: запролетява;  
и аз, стаена в стрък и капка, сред вас  
съществувам.

1978 г.

*ДАРЯ ХАРАЛНОВА – поетеса, преводачка,  
випуск 1976 г., немски език*

## ДОСТОЙНИ ПОСЛЕДОВАТЕЛИ

Нашето училище, създадено преди 42 години, съкровено и дълбоко пази своя облик и неповторима атмосфера. Всеки от нас: учител, бивш възпитаник, ученик се връща постоянно в годините назад, за да се докосне до традициите, да усети гордостта от изминатия път (става дума за тези, които честно са го извървели), да потърси себе си в общия ход на развитието.

Наследена, водеща традиция е високото равнище на учебно-възпитателния процес, творческото отношение на нашите ученици към учебния труд, стремежът към дълбоки трайни знания, към усъвършенствуване и изява. Придобитите знания и умения успешно се защитават на прага на ВУЗ, като 90–95 на сто от завършващите продължават своето образование в страната и в чужбина. Така отстояваме първата и основна традиция – нашите възпитаници да формират част от интелектуалния потенциал на нацията.

Напрегнатите учебни делници намират своето продължение в извънкласните и извънучилищни организации на работа, превърнали се в лаборатории за творческа, духовна изява. На основата на многообразието на формите, чрез възможностите на самоуправлението ние се стремим всеки ученик да се почувствува съпричастен, създател на материални и духовни блага, да съпреживее и изстрада дадена творческа идея, ясно да определи своята жизнена позиция. Клубовете за естетическо възпитание, за ТНТМ, за физкултура и спорт съдействуват да се формират и насочват интересите у младежите, рано да се откриват талантите и да се полагат грижи за тяхното развитие.

Значителен принос имат литературно-творческият кръжок „Веселин Ханчев“, драматичният състав и кръжокът за художествено слово, музикалната секция, която обединява: смесен хор, духова музика, групи за политически песни, също кино- и фотокръжокът, танцовият състав, редакционната колегия на вестник „Средношколска трибуна“. Осемнадесет кръжочни секции в

клуба по ТНТМ отговарят на актуалните образователни задачи в периода на научно-техническата революция.

На тези цели е подчинена и интеграцията образование – наука – култура – производство. Училището поддържа тесни работни контакти с окръжните културни институти, членуваме в Ученическата университетска асоциация към СУ „Св. Климент Охридски“ и Дружество за ООН в България.

В резултат на цялата тази дейност са завоювани първи места в окръжни и национални олимпиади, конкурси, фестивали, които отвеждат нашите ученици на студентската скамейка преди да са получили свидетелство за завършено средно образование.

В това отношение сред най-добрите работи от републиканския кръг на литературната олимпиада, 1984 г., се открои творбата, чийто автор се оказа ученикът от ловешката Езикова гимназия Галин Тиханов. Трудът му свидетелствуващ за нещо важно – за творческите възможности на едно надхвърлящо ученическото равнище литературно мислене. Не случайно той сега е изявен литератор.

Богатите спортни традиции, създадени и утвърдени в първите години на СУЧЕ, се поддържат трайно и амбициозно. Висока оценка за нас бе излъчването на училището за национален първенец във развитието на масовата физкултура и спорта за 1982/83 год. в рамките на VI-та републиканска спартакиада.

Развивахме всички богати и плодоносни направления, живеейки и работейки при крайно лоша материално-техническа база. Затова усилията ни бяха насочени тя да бъде реконструирана. „Бетонното здание“ превърнахме в спални помещения с по две легла и санитарни възли, а старатата „голяма спалня“ на първия етаж – в чудесен, модерно обзаведен клуб с видеоуребда. В учебния корпус изградихме вътрешно-училищна телевизионна система със собствено телевизионно студио, откъдето се предава едновременно по четири канала до всички класни стаи. Обзаведохме и един от първите клубове „Компютър“. Осъществихме чрез него всекидневна кабелна връзка с Териториалния изчислителен център. Предвиждаше се нова реконструкция и строителство, изграждане на уни-

лична музейна експозиция, каквато представихме в града за всички випуски, пристигнали на тържествата 1990 год.

Всичко споделено е дело на учителския и ученическия колективи. Трябва да се има предвид, че 22-ма учители са възпитаници на гимназията.

Духът на съдружие, отговорност и отзивчивост, на любов и силна привързаност към училището и днес са живи и ние страстно се стараем в това напрегнато, забързано и променено време, да ги отглеждаме и поддържаме. Затова и днес в училището се завръщат, по повод и просто така, нашите възпитаници, за да се върнат в спомените си към ученическите дни, да потърсят и открят в днешните ученици частица от себе си и своето време.

От 1.IX.1986 г. се възстановиха трите отдела – немски, английски и френски. Така ние се чувстваме още по-близо и по-трайно свързани с първото училище, СУЧЕ.

*СТЕФКА МИЛЕВА – директор на  
ЕСПУ „Ернст Телман“ в периода 1981–1990 г.,  
випуск 1963 г., немски език*

## СЪДЪРЖАНИЕ

ЛОВЕШКИЯТ ДУХ – от съставителите .....	5
ДУХОВНО РОДНО МЯСТО – Иван Янчев .....	7
ПО ПЪТЯ НА ПЪРВИТЕ НИ УЧИТЕЛИ – Наталия Калъпов .....	9
159 МИЛИОНА УДАРА НА СЪРЦЕТО – Колю Донев .....	12
СТРОГ И СПРАВЕДЛИВ – Елисавета Мусева .....	17
ЦЯЛ ЖИВОТ ЧОВЕК Е УЧЕНИК – Кримхилда Щамлер .....	18
ОТКРОВЕНИЯ – Сидония Пожарлиева .....	21
ТРИ КРАЧКИ СЛЕД МЛАДОСТТА – Сидония Пожарлиева .....	23
НАЧАЛНИТЕ ГОДИНИ НА СУЧЕ – Димитър Цанев .....	24
НАУЧНИ КАДРИ, С КОИТО СЕ ГОРДЕЕМ – Димитър Цанев ...	25
СВЕТЛА ОБИЧ – група ветерани .....	28
ПРАВО И ПОЕЗИЯ – редакционна бележка .....	29
РОДИНА – Лилия Стоева .....	29
В КОЯ ГОДИНА Е ОТКРИТА АМЕРИКА – Дарина Герова .....	30
СПОРТНАТА НИ СЛАВА – Цвети Браткова .....	33
РАЖДАНЕТО НА ДРАМСЪСТАВА – Лада Панева .....	35
ЛОКУМ МЕЖДУ ДВЕ БИСКВИТИ – Буря Димитрова .....	42
ЗАВИНАГИ СВЪРЗАНА – Цветана Пенева .....	45
СЛЪНЧЕВА МОЗАЙКА – Валентина Георгиева .....	47
ПРОЗРЕНИЕ – редакционна бележка .....	50
СЛЕД ГОДИНИ – Ирина Дичева .....	50
С МАГИЯТА НА МОЛИЕР – Илко Григоров .....	51
КАТО ОКЕАНА – Никола Николов .....	55
ЗАЩО СЛЕД СУЧЕ СТАНАХ АРХИВИСТ – Стефка Славова-Петкова .....	57
КЪМ ВЕЧНОТО ВРЕМЕ – редакционна бележка .....	59
Из ПИЕСАТА „КОСТЕЛИВИЯТ ОРЕХ“ – Павел Павлов .....	59
„ЗДРАВЕЙ, ПОМНИШ ЛИ?“ – Жанета Захариева-Стойчева .....	62
ДЪЛГОТРАЕН ПОДТИК – Андрей Апостолов .....	63
ВТОРИЯТ ДРАМСЪСТАВ – Мария Хаджийска .....	65

<b>НАЧАЛНИ ТЛАСЪЦИ – Христо Станчев</b>	69
<b>ШКОЛА, А НЕ ШКОЛО – Елена Влашка</b>	70
<b>УНИКАЛНА ОБЩНОСТ – Нора Крачунова-Ананиева</b>	72
<b>ЛОВЕШКИ ЗРЪНЦА – Евгений Станчев</b>	75
<b>ДЕН СЛЕД ДЕН МИНАВА, НО ЗАБРАВА НЯМА... –</b>	
Невяна Тасева	77
ТОЙ Е ЕЗИКОВЕЦ... – Димитър Станоев	79
С ПОЕТИЧНАТА МЛАДОСТ – редакционна бележка	80
НА МОИТЕ ДРУГАРИ – Милан Миланов	81
КОМИЧЕН ДИАЛОГ (Из ученическия дневник) – Василка Боянова	81
ЕДИНСТВЕНА ПО РОДА СИ – Боряна Станчева-Андрейчева	83
НЕЗАЛИЧИМИ СПОМЕНИ – Венцислав Андрейчев	84
ЖИВОТ ЗАД СТЕНИТЕ – Пенка Менкаджиева-Цочева	86
ЛОВЕЧ ЖИВЕЕ И В МОЕТО СЕМЕЙСТВО – Янушка Калоянова	87
ЛЮБИМ ПОЕТ – редакционна бележка	90
ЛЮБИМОТО УЧИЛИЩЕ – Цветан Найденов	90
ОТ СТАРИТЕ БУГРИ ДО НАС – Пеньо Байчев	91
ИСКРИЦИ ОТ ЛОВЕШКИЯ ОГЪН – Дочка Маркова	92
ПРЕНАСЯНЕ НА ОГЪНЯ – Бисерка Бакалова-Григорова, Нина Геринска-Михайлова, Иван Дамянов	94
ДА СЕ СЪБЕРЕМ ВСИЧКИ... – Захари Захариев	96
ЛОВЕЧ, ОБИЧАМ ТЕ! – Виолета Сотирова	98
ЗОВ – Виолета Сотирова	102
ДА СЕ ЗАВРЪЩАМЕ ВЪВ ВРЕМЕТО... – Георги Рампов	103
ОТНОВО В ГРАДА НА ЛЮЛЯЦИТЕ – Николина и Йотко Йотови	107
ДУХОВНО ОБОГАТЕНИ – Гинка Пенчева	109
БОКС И ОЩЕ НЕЩО... – Чавдар Петков	113
ПРОДЪЛЖЕНИЕ И ОБНОВЛЕНИЕ НА ТРАДИЦИИТЕ – Иванка Райкова	114
БИСЕРИ ОТ ГОДИНИТЕ – Стоян Енев	118
РАЗНОСТРАННОСТ – редакционна бележка	122
ПРЕВРАТНОСТИ, ТИ ИДВАШ, БУХЕНВАЛД – Федя Филкова	123
ТОЧНИ ОТГОВОРИ, МОРЖУВАНЕ – Румяна Асенова	124
ЕДИН УГАСНАЛ ПОЕТ – Красен Русев	127
С ТЪРПЕНИЕ И ЛЮБОВ – Йордан Чуков	125
ИМПРЕСИЯ, НАХОДКА – Митко Стойков-Стомин	128
СВЕТОУСЕЩАНЕ – редакционна бележка	128
ВОЛНАТА ПТИЦА – Златомир Златанов	129
С БЪЛГАРСКИ КОРЕН – редакционна бележка	129
МАЙКА МИ, КОГАТО МЕ ИЗПРАЩА – Даря Хараланова	130
ДОСТОЙНИ ПОСЛЕДОВАТЕЛИ – Стефка Милева	131

## **ПЪРВИТЕ И НИЕ**

### **КОЛЕКТИВ**

**Съставители и редколегия:**

**Сидония Пожарлиева, Дарина Герова,  
Елисавета Мусева, Валентина Георгиева,  
Виолета Сотирова, Стефка Милева**

**Рецензент доц. Елисавета Мусева**

**ст.н.с. Милен Куманов**

**Редактор Мария Арабаджиева**

**Художник Петър Тончев**

**Художествен редактор Мария Табакова**

**Технически редактор Румяна Браянова**

**Коректор Рени Радева**

**Печатни коли 8,50**

**Издателски коли 7,34**

**Формат 84/108/32**

**Издателска къща „Иван Вазов“**

**НСА - Издателско-печатна база**



